

TVÅSPRÅKIGHET OCH SPRÅKLIG IDENTITET HOS TVÅSPRÅKIGA PERSONER MED
EN STARK NORDÖSTERBOTTNISK DIALEKT

Heidi Karppinen
Paulina Nyman

Pro gradu-avhandling i svenska språket
Institutionen för språk
Jyväskylä universitet
Sommaren 2004

ABSTRAKT

JYVÄSKYLÄ UNIVERSITET

Humanistiska fakulteten	Svenska språket, Institutionen för språk
Författare Heidi Karppinen och Paulina Nyman	
Titel Tvåspråkighet och språklig identitet hos tvåspråkiga personer med en stark nordösterbottnisk dialekt	
Ämne svenska språket	Typ av avhandling pro gradu
Årtal 2004	Sidoantal 84 + 8
<p>Referat</p> <p>Vi har ur sociolingvistisk och ur individens synvinkel undersökt tvåspråkighet och den språkliga identiteten hos tvåspråkiga personer med en stark svensk dialekt. Syftet med denna avhandling var att redogöra för hur tvåspråkiga personer med en stark dialekt definierade begreppet tvåspråkighet och sin egen tvåspråkighet. Intressant var att ta reda på hur dessa tvåspråkiga personer såg på sitt modersmål eller om de t.o.m. ansåg sig ha två modersmål. Avsikten var dessutom att undersöka hurdan den språkliga identiteten var hos dessa personer samt hur dialekten inverkade på den. Ansåg de dialekten vara ett eget språk och höll de sig därmed t.o.m. för trespråkiga? Vi ville få fram hur personerna identifierade sig med sina båda språk och språkgrupper och om de följaktligen hade en dubbel språklig identitet. Ytterligare var vi intresserade av om deras språkliga identitet hade ändrats med tiden.</p> <p>Som metod i denna kvalitativa fallstudie användes en temaintervju och nio informanter intervjuades med hjälp av en intervjustomme. Alla informanter talade en stark nordösterbottnisk dialekt, Nedervetildialekt. Av resultaten framkom att dialekten var det allmänna talesättet hos informanterna, de flestas hem- och skolspråk och t.o.m. modersmål. Modersmålet var inte något självklart för vissa informanter och det var också svårt för många att tänka sig att ha två modersmål. De hade en stark och positiv språklig identitet gällande finska och särskilt Nedervetildialekt, vilket kom fram bl.a. i deras språkval i olika situationer: de valde nämligen helst finska eller Nedervetildialekt över högsvenska. Vare sig informanterna ansåg dialekten som ett eget språk eller inte, var den ändå mycket viktig för dem. Det enda negativa med dialekten var att informanterna hade problem med högsvenska p.g.a. att dialekten bl.a. grammatiskt sett starkt avvek från högsvenska. De verkade ha en svag språklig identitet gällande högsvenska, vilket eventuellt snarare var en attitydfråga än en kunskapsfråga. Alla ansåg sig vara tvåspråkiga och en ansåg sig t.o.m. vara trespråkig. För de flesta betydde tvåspråkigheten att ha eller att kunna två språk. Nästan alla identifierade sig med de båda språkgrupperna, vilket medförde en dubbel språklig identitet. Den språkliga identiteten hade ändrats hos många gällande finska och Nedervetildialekt, men inte ifråga om högsvenska. Det kan slutligen konstateras att tvåspråkigheten och den språkliga identiteten inte är några enkla fenomen, särskilt hos tvåspråkiga personer som talar en stark dialekt.</p>	
Uppslagsord tvåspråkighet, språklig identitet, dialekt, språkval, modersmål	
Bibliotek/Förvaringsplats Institutionen för språk, svenska språket	
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	4
2 MODERSMÅL, TVÅ- OCH FLERSPRÅKIGHET	5
2.1 Begreppet modersmål.....	6
2.2 Begreppen två- och flerspråkighet.....	7
2.3 Fyra definitioner av tvåspråkighet.....	9
2.4 Språkval.....	11
3 BEGREPPET IDENTITET	12
3.1 Definition av begreppet identitet.....	12
3.2 Begreppen etnisk, etnolingvistisk och språklig identitet.....	14
3.3 Den språkliga identitetens utveckling	15
4 DIALEKT.....	16
4.1 De finlandssvenska dialekterna och dialektområdena.....	18
4.2 Dialekten i Nedervetil	19
5 TIDIGARE FORSKNING OM ÄMNET.....	21
6 UNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE	23
6.1 Undersökningsmetod.....	23
6.2 Intervjupersoner och -situationer.....	26
6.3 Genomgång av material och analys.....	27
7 INFORMANTERNAS BAKGRUND.....	29
7.1 Skolspråk och arbetsspråk	29
7.2 Familjeförhållanden och boningsort.....	32
8 INFORMANTERNAS UPPFATTNINGAR OM TVÅSPRÅKIGHET	35
9 INFORMANTERNAS UPPFATTNINGAR OM SPRÅKLIG IDENTITET	40
9.1 Språkanvändning och språkval i olika situationer.....	40
9.2 Språkkunskaper, användning av de olika talesätten samt språkväxling.....	53
9.3 Valet av talesätt samt känslor om de olika talesätten.....	58
9.4 Informanternas modersmål och tankar om sin dialekt	61
9.5 Språkgruppstillhörighet	66
9.6 Användning av finska, högsvenska och dialekt och tvåspråkighetens betydelse...	73
10 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION	76
LITTERATUR	82
BILAGOR	84

1 INLEDNING

Två- och flerspråkighet är inte några sällsynta fenomen i världen. De är inte heller några skilda fenomen, utan tvåspråkighet är faktiskt endast ett specialfall av flerspråkighet. Dessa begrepp används ofta även synonymt, vilket vi också gör i detta arbete. Begreppen två- och flerspråkighet och vem som är två- eller flerspråkig kan till först tyckas vara enkla att förklara, men när man närmare går in på dem är de långtifrån enkla. Man kan t.ex. fråga sig om en person är tvåspråkig om han/hon bara förstår någonting av det andra språket. Bör personen också kunna tala det andra språket? Eller bör han/hon rentav kunna båda språken likvärdigt för att vara tvåspråkig? Man kan också fråga sig vad en tvåspråkig persons modersmål är eller kan han/hon t.o.m. ha två modersmål.

Tvåspråkighet kan granskas ur olika synvinklar, vilket innebär att det inte enbart finns ett enda allmängiltigt kriterium för att vara två- eller flerspråkig. För att nämna ett par kan en person vara naturligt tvåspråkig, dvs. han/hon har lärt sig båda språken i hemmiljön utan att ha fått någon undervisning i dem. Lär personen sig å andra sidan det andra språket i skolan, kallas det för skoltvåspråkighet. (Skutnabb-Kangas 1981, 97.)

Tvåspråkighet kan dessutom förklaras med olika definitioner. Dessa är otaliga till antalet, men bl.a. Skutnabb-Kangas (1981, 94) har förklarat tvåspråkighet med hjälp av fyra definitioner: *ursprung* (individens har lärt sig två språk hemma från första början), *kompetens* (behärskning av språken), *funktion* (användning av språken) och *attityder* (talarens attityd till språken och språkgrupperna samt andras attityder till talaren). Det bör påpekas att dessa definitioner även kan tillämpas vid definition av modersmål och flerspråkighet.

Beträffande två- och flerspråkiga personer är den språkliga identiteten ett intressant fenomen. Den kan förklaras på samma sätt som identiteten: den språkliga identiteten innebär språklig jagidentitet, m.a.o. talarens självsäkerhet i båda språken, samt språklig självuppfattning, dvs. talarens förhållande till sina språkfärdigheter och språkgrupper. Särskilt intressant blir den språkliga identiteten emellertid när en tvåspråkig person dessutom har en stark och från högpråket avvikande dialekt.

Vi har ur sociolingvistisk synvinkel gjort en kvalitativ fallstudie om tvåspråkighet och den språkliga identiteten hos tvåspråkiga personer med en stark dialekt i svenska. Som metod har vi använt en temaintervju och med hjälp av en intervjustomme har vi intervjuat tvåspråkiga personer i olika åldrar som har en stark nordösterbottnisk dialekt, närmare bestämt Nedervetildialekt. Denna grupp valdes därför att den ena av oss kommer ursprungligen från Nedervetil och talar ifrågavarande dialekt, samt därför att denna dialekt avviker starkt från högsvenska. Syftet är att ur individens synvinkel ta reda på hur våra informanter definierar begreppet tvåspråkighet samt sin egen tvåspråkighet. Hurudan är deras språkliga identitet? Vad är deras modersmål eller har de t.o.m. två modersmål? Identifierar informanterna sig med de båda språken och språkgrupperna och har de följaktligen en dubbel språklig identitet? En intressant fråga är dessutom hurudan inverkan dialekten har på informanternas språkliga identitet samt hurudan dialektens roll är i den. Anser informanterna dialekten som ett eget språk och är de därmed t.o.m. trespråkiga? Vi redogör också för om informanternas språkliga identitet har ändrats med tiden.

I denna avhandling redogör vi först för begreppen modersmål samt två- och flerspråkighet, sedan behandlar vi begreppen identitet och språklig identitet. Fortsättningsvis redogör vi för dialektbegreppet samt ger en kort översikt av dialekterna i Svenskfinland. I detta sammanhang presenterar vi noggrannare den österbottniska dialekt som våra tvåspråkiga informanter talar och ger en översikt av hur den avviker från högsvenska. Vi går dessutom in på tidigare forskning om ämnet. Slutligen ger vi en inblick i hur vi har genomfört undersökningen, presenterar resultatet och analysen av det.

2 MODERSMÅL, TVÅ- OCH FLERSPRÅKIGHET

2.1 Begreppet modersmål

Innan man börjar behandla två- och flerspråkighet är det viktigt att även bekanta sig med begreppet modersmål. Först och främst kan man fråga sig hur man kan definiera en individs modersmål. Det finns några populära kriterier med vilka modersmålet kan definieras:

- 1) En individs modersmål är det språk som man räknar på.
- 2) En individs modersmål är det språk som man tänker på.
- 3) En individs modersmål är det språk som man drömmer på.

Modersmålet kan även definieras med hjälp av Skutnabb-Kangas fyra definitioner av två- och flerspråkighet. Modersmålet kan enligt ursprungsdefinitionen definieras som det språk som man lär sig först eller enligt kompetensdefinitionen, dvs. det språk som man behärskar bäst. Definieras modersmålet enligt funktionsdefinitionen är modersmålet det språk som används mest. Slutligen kan modersmålet vara det språk man identifierar sig med ifall det definieras enligt attityddefinitionen. (Skutnabb-Kangas 1981, 21–23.) Dessa definitioner kommer att behandlas närmare i avsnitt 2.2.

När en person är två- eller flerspråkig kan frågan om man t.ex. kan ha två modersmål uppstå, och i detta fall kan dessa fyra definitioner också tillämpas. Enligt ursprungs- och attityddefinitionerna kan en person väl ha två modersmål eftersom han/hon kan lära sig två språk från början i hemmet eller kan själv identifiera sig med två språk. Enligt kompetensdefinitionen kan en person däremot inte ha två modersmål eftersom han/hon knappast kan behärska båda språken lika bra. Det samma gäller funktionsdefinitionen eftersom det i detta fall är mycket sällsynt att en person använder båda språken lika mycket i alla situationer. (Skutnabb-Kangas 1981, 27, 36–39.)

2.2 Begreppen två- och flerspråkighet

Fenomenet flerspråkighet är vanligare än vad man först skulle tänka sig: förmågan att tala flera än ett språk är faktiskt ett globalt fenomen. Man behöver ju endast tänka på antalet språk i världen för att inse att det finns människor som antagligen kan mera än ett språk. (Stedje & af Trampe 1979, 14; Edwards 1994, 33.) Det är egentligen svårt att hitta ett samhälle som är enbart enspråkigt och t.ex. länder såsom Japan, Tyskland och Frankrike som antas vara enspråkiga är i själva verket flerspråkiga. (Grosjean 1982, 1–2.) Trots att flerspråkigheten är allmänt finns det emellertid negativa attityder bland vissa enspråkiga individer: tvåspråkiga som är måna om sina språk kan bl.a. uppfattas som avvikare, suspekta och onormala individer. Dessa attityder bland enspråkiga kan t.o.m. ha en sådan inverkan på tvåspråkiga föräldrar att de inte vill att deras barn ska använda minoritetsspråket och därmed förhindrar föräldrarna dem att bli tvåspråkiga. (Skutnabb-Kangas 1981, 71; Romaine 1995, 288.)

När det gäller tvåspråkighet och flerspråkighet är det inte fråga om olika fenomen, utan tvåspråkigheten kan betraktas som ett specialfall av flerspråkighet. Tvåspråkighet används därmed ofta liktydigt med flerspråkighet. (Stedje & af Trampe 1979, 14; Wei 2000, 7.)

När det gäller begreppet tvåspråkighet är det mycket svårt, om inte omöjligt, att förklara det med en enda definition. Såsom Skutnabb-Kangas (1981, 84) konstaterar, finns det inte en enda allmänt godkänd definition av tvåspråkighet, eftersom det nästan finns lika många definitioner av fenomenet som det finns tvåspråkighetsforskare. För att nämna några av de otaliga definitionerna talar t.ex. Stedje och af Trampe (1979, 19–20) bl.a. om balanserad, underordnad och funktionell tvåspråkighet. Balanserad tvåspråkighet innebär likvärdig behärskning av två språk, medan underordnad tvåspråkighet betyder att talaren har infödd kompetens i ett av språken. Med funktionell tvåspråkighet avses emellertid språkens användning i olika situationer och funktioner. (Stedje & af Trampe 1979, 19–20.) Baetens Beardsmore (1986, 9) däremot använder termen ”equilingualism” för balanserad tvåspråkighet, men i den betydelsen att man inte behärskar språken lika bra, utan någorlunda likvärdigt. För att kunna båda språken likvärdigt använder han termen ”ambilingualism”.

Utöver dessa definitioner talar t.ex. Edwards (1994, 59–60) om primär tvåspråkighet, vilket innebär att en person har tillägnat sig språken i hemmiljön utan undervisning. Han talar dessutom om sekundär tvåspråkighet, vilket i sin tur betyder att personen har lärt sig det andra språket genom formell undervisning. Skutnabb-Kangas (1981, 97) definierar tvåspråkigheten ungefär på samma sätt som Edwards, men använder termerna naturlig resp. skoltvåspråkighet istället för primär resp. sekundär tvåspråkighet. Alla definitioner som förekommer är emellertid acceptabla, men det är forskningssyftet som avgör vilken definition som används som utgångspunkt för forskningen (Skutnabb-Kangas 1981, 83–84).

Det finns dessutom olika sätt att mäta graden av en individs tvåspråkighet, m.a.o. hur väl individen bör behärska båda språken för att vara tvåspråkig. Om man vill förklara tvåspråkighet på ett enkelt sätt, avses med begreppet i första hand en person som behärskar två språk (Wei 2000, 7). Det bör emellertid påpekas att behärskningen av båda språken inte nödvändigtvis behöver vara likvärdig (Baetens Beardsmore 1986, 3). Om man därmed studerar ämnet noggrannare, uppstår de svåra frågorna vad det innebär att behärska två eller flera språk, samt vad det betyder att vara två- eller flerspråkig. Räcker det exempelvis att bara förstå det andra språket utan att kunna skriva det? Eller bör man för att vara två- eller flerspråkig kunna de fyra områdena av språkförmågan, m.a.o. förstå, tala, läsa och skriva, likvärdigt på båda språken? (Skutnabb-Kangas 1981, 86.) Det här leder också till frågan om det verkligen är möjligt att behärska två språk fullständigt. Det är väl knappast möjligt att ens kunna behärska ett språk fullständigt (Skutnabb-Kangas 1981, 43). Även Stedje och af Trampe (1979, 15–16) påpekar att språket inte är ett enhetligt system, utan att det innehåller flera olika varianter såsom dialekter, fackspråk och sociala koder vilka dessutom påverkar varandra.

Om utgångspunkten vore fullständig tvåspråkighet skulle det enligt Tandefelt (2001, 5) vara sällsynt att hitta en enda person som överhuvudtaget kunde definieras som tvåspråkig. Det är till och med ganska ovanligt att finna personer som ens själva anser sig kunna två språk fullständigt. (Skutnabb-Kangas 1981, 43.) Enligt Grosjean (1982, 235–236) är det ganska sällsynt att ha lika goda kunskaper inom de fyra områdena av språkförmågan (förstå, tala, läsa och skriva) i båda språken. Hur bra kunskaper en individ utvecklar inom de fyra områdena beror på användningen, vilket i sin tur beror på behovet. Med detta menar han att om individen t.ex. inte behöver kunna skriva i någondera språken utvecklas inte den ifrågavarande förmågan. Har individen i sin tur kunnat skriva i båda språken, men av någon orsak inte längre behöver skrivkunnigheten i det ena språket tynar förmågan så småningom bort. (Grosjean 1982, 236–237.) Skutnabb-Kangas (1981,

84) har närmat sig denna tvåspråkighetsproblematik genom att försöka definiera tvåspråkighet med hjälp av fyra olika kriterier. Hon påpekar emellertid att dessa kriterier i princip även kan tillämpas till flerspråkighet. Dessa kriterier kommer att behandlas närmare i följande avsnitt.

2.3 Fyra definitioner av tvåspråkighet

Tvåspråkighet kan studeras utgående ifrån att ett land har två officiella språk, dvs. tvåspråkigheten studeras som ett fenomen i ett samhälle. För detta används också termen diglossi (för närmare beskrivning av diglossi se vidare i avsnitt 2.4). Tvåspråkighet kan även studeras från individens synvinkel, man försöker m.a.o. med hjälp av olika definitioner förklara tvåspråkighet som en individs egenskap. Detta kan också kallas för bilingualism. När man hänvisar till dessa två fenomen kan man även använda termerna individuell vs social tvåspråkighet. (Stedje & af Trampe 1979, 14; Skutnabb-Kangas 1981, 84; Edwards 1994, 55, 83.) Skutnabb-Kangas (1981, 94) granskar individens tvåspråkighet med hjälp av fyra definitioner som hon har indelat på följande sätt: ursprung, kompetens, funktion och attityder. Som vi redan nämnde i föregående kapitel kan alla kriterier även gälla flerspråkighet.

Ursprungsdefinitionen utgår ifrån att individen har lärt sig två språk i familjen med infödda talare av båda språken eller att han/hon simultant har använt två språk från första början (Skutnabb-Kangas 1981, 94). Stedje och af Trampe (1979, 31) talar i detta fall om att en individ har två primärspråk. Den här definitionen tycks vara det tydligaste kriteriet för två- eller flerspråkighet, eftersom individen har två eller flera språk oberoende av språkkunskap, hur han/hon använder språken och oberoende av om han/hon känner sig två-/flerspråkig eller ej.

Definitionen som baserar sig på den språkliga kompetensen beskriver den tvåspråkigas vetskap om sina språk samt hur väl han/hon behärskar dem. Haugen (1987, 14) konstaterar att det förekommer stora variationer mellan kompetensdefinitionerna: några av dem förutsätter fullständig eller rentav infödd kompetens (eng. narrow definition) medan somliga endast kräver minimala språkliga kunskaper av det andra språket (eng. wide definition). Av denna orsak är det mycket svårt att mäta en individs tvåspråkighet, eftersom individen endera alltför enkelt kan betraktas som tvåspråkig eller så blir kraven så höga att knappast någon kan anses vara tvåspråkig. (Haugen 1987, 14; Skutnabb-Kangas 1981, 85–86, 89.) Även Edwards (1994, 56) konstaterar att kraven på tvåspråkighet tidigare har varit såpass höga att man borde ha kunnat

språken lika bra. Senare definitioner har emellertid tillåtit större variation i den språkliga kompetensen (Edwards 1994, 56). Problemet med denna definition är att den inte tillräckligt noga beaktar hur väl samt i vilken utsträckning individen bör behärska de fyra områdena av språkförmågan: förstå, tala, läsa, skriva. Dessutom vet forskarna inte om de borde jämföra den tvåspråkigas språkförmåga med den enspråkigas eller med den tvåspråkigas kompetens. (Skutnabb-Kangas 1981, 88.) Haugen (1987, 14–15) påpekar att när man granskar tvåspråkigheten ur kompetensdefinitionens synvinkel borde man hitta den gyllene medelvägen mellan den strikta och den vida definitionen.

Förutom ursprung och kompetens som kriterier kan tvåspråkighet även definieras på basis av funktion, m.a.o. hur talaren använder eller kan använda det andra språket och göra sig förstådd i konkreta talsituationer med tanke på sina egna önskemål och samhällets krav. (Skutnabb-Kangas 1981, 94.) Av dessa orsaker tycks vikten i denna definition ligga vid själva språkanvändaren. T.ex. Tandefelt (2001, 20) och Stedje och af Trampe (1979, 20) presenterar i detta sammanhang termen funktionell tvåspråkighet, vilket innebär att man dagligen använder båda språken och utan problem kan växla språk i olika situationer.

Stedje och af Trampe (1979, 19) påpekar emellertid att det finns sådana situationer där det ena eller det andra språket hellre används, såsom när man ber böner, för anteckningar, drömmer, räknar och svär. Även i starkt emotionellt laddade situationer väljs helst det språk som man bäst kan uttrycka sig på. Det kan också uppstå sådana situationer där kunskap och ordförråd i det ena språket rentav saknas som t.ex. i situationer där man utråder ärenden hos myndigheterna. Det som redan är problematiskt att uttrycka på det starkare språket blir därmed ännu mera problematiskt på det svagare språket. (Tandefelt 2001, 21–22.)

Den sista definitionen är attityddefinitionen. Med denna definition avses talarens egen bedömning av hur han/hon behärskar båda språken, samt om talaren identifierar sig själv som tvåspråkig eller till exempel med två språk (Skutnabb-Kangas 1981, 92, 94). Talaren behöver m.a.o. nödvändigtvis inte identifiera sig som tvåspråkig även om han/hon behärskar två språk.

Till attityddefinitionen hör också andras bedömningar av talaren: accepteras talaren av båda språkgrupperna som infödd talare eller inte (Skutnabb-Kangas, 1981, 92)? En avgörande faktor för detta tycks vara talarens språkfärdighet. Exempelvis kan en minoritetsmedlem accepteras som en infödd talare av majoritetsspråket om han/hon behärskar språket på samma nivå som majoritetsmedlemmen. (Tandefelt 1988, 64–65; 2001, 15.)

När det emellertid gäller talarens egen identifikation med språk eller språkgrupp verkar språkfärdigheterna inte ha någon stor betydelse: även om talaren behärskar båda språken likvärdigt, är det möjligt att han/hon trots det identifierar sig enbart med det ena språket och den ena språkgruppen. Talaren kan därmed t.ex. ha sämre kunskaper i svenska än i finska, men trots det identifiera sig som finlandssvensk. (Tandefelt 2001, 14–15.)

Medan de tidigare nämnda definitionerna verkar granska två- och flerspråkigheten mera objektivt tycks attityddefinitionen behandla dessa mera subjektivt. Man kunde m.a.o. säga att ursprungs-, kompetens- och funktionsdefinitionen ger särskilda kriterier till individens två- och flerspråkighet utan att de tar hänsyn till om individen känner sig två-/flerspråkig eller ej. Attityddefinitionen å andra sidan tar ställning till individens egen bedömning av sina språk, dvs. om och i så fall hur talaren identifierar sig med två eller flera språk. Man kunde emellertid dra en sådan slutsats att Skutnabb-Kangas definitioner alla behandlar identitet, eftersom talaren själv kan identifiera sig som två- eller flerspråkig med hjälp av definitionerna: talaren kan t.ex. identifiera sig som tvåspråkig i och med att han/hon kommer från en tvåspråkig familj (ursprungsdefinition).

2.4 Språkval

Bland två- och flerspråkiga individer är det vardagligt att växla mellan språk eller språkvarianter. Man kan fråga sig vad det kan bero på att man t.ex. byter från variant x till variant y (t.ex. från dialekt till högsvenska) eller från språk a till språk b (t.ex. från finska till svenska)? Orsaker till språkbyte kan vara följande: social distans (hur väl man känner varandra), status (t.ex. förhållandet mellan lärare-elev/doktor-patient), formalitet (t.ex. högspråk-talspråk) och funktion (i vilka situationer språken används, t.ex. med vänner/under en arbetsintervju). (Holmes 1992, 29–30; Wardhaugh 1992, 98, 101, 106.) Man kan också fråga sig vad de språkval som två- eller flerspråkiga gör avslöjar om deras språkliga identitet. Bl.a. detta kommer vi att försöka få fram i vår undersökning.

När man talar om språkval är diglossi, som kan förekomma i samhällen där det talas flera språkliga varianter, ett intressant fenomen. Karakteristiskt för diglossi är bl.a. det att de varieteter som finns i samhället hålls isär ifråga om funktion. Detta innebär att man använder en varietet t.ex. i skolan och i kyrkan och en annan varietet t.ex. hemma och med vänner. Dessa varieteter kallas höga resp. låga varieteter. Den höga varieteteten lärs i skolan och den låga varieteteten lärs

hemma. Den höga varieteten, som ofta är ett högspråk, har standardiserats och kodifierats, medan den låga varieteten, som ofta är en dialekt, däremot inte har genomgått dessa processer. (Holmes 1992, 36–37; Wardhaugh 1992, 90–92.)

Några exempel på samhällen där diglossi framträder är Schweiz, Indonesien (och Norge). När det gäller tyskan i Schweiz finns det två varianter: schweizertyska och högtyska vilka används i olika domäner. Högtyska används i skrift och schweizarna själva t.o.m. talar hellre om skrifttyska än högtyska. Schweizertyska, som är ett umgängesspråk, har mer och mer börjat användas t.ex. i kyrkan, skolan, politiken, radio och TV. Schweizarna anser schweizertyskan som ett eget språk och inte som en variant av tyska språket. Schweizarna visar dessutom en stark motvilja mot högtyskan oavsett ålder. De använder numera envist sitt eget språk, dvs. schweizertyska, också när de kommunicerar med andra tysktalande i situationer där det tidigare var självklart att man skulle använda högtyska. (Se vidare Werner 1993, 44–45, 47.) Det verkar vara som om den låga varieteten, dvs. schweizertyskan, håller på att byta roll med den höga varieteten, dvs. högtyskan. I Indonesien finns det också två olika språkvarianter: Bahasa Indonesia och javanesiska. Bahasa Indonesia är ett artificiellt språk och det enda nationella språket som knappast någon har som modersmål. Detta språk lärs redan i grundskolan och används i olika offentliga sammanhang. Javanesiska är däremot ett lokalspråk och folkmajoritetens språk som talas på olika sätt beroende på status. Något av dessa hundratal talesätt är folkets egentliga modersmål. (Se vidare Hoadley 1993, 49, 53–55.) I vårt arbete framkommer språkval mellan finska, högsvenska och en finlandssvensk dialekt, och vi kommer att ta reda på vilket av dessa de väljer i olika situationer.

3 BEGREPPET IDENTITET

3.1 Definition av begreppet identitet

Identitetsbegreppet härstammar från latinets ”idem” vilket betyder ’det samma’. Identitet kan således innebära att människan mer eller mindre är likadan som andra, men också att hon är unik i det avseende att hon skiljer sig från andra människor. Begreppet identitet innefattar följaktligen individualitet, m.a.o. att man är oersättlig och unik, samt kontinuitet, dvs. att man känner sig vara

densamma idag som igår trots att ens identitet förändras och utformas med tiden. Av detta kan konstateras att det skulle vara svårt att förstå människans beteende utan att ta hänsyn till identiteten. (Lange & Westin 1981, 183–184, 219.)

Identiteten tycks vara mångfacetterat både som begrepp och fenomen. Den kan exempelvis indelas i personlig och social identitet. Med personlig identitet avses individens medvetenhet om och uppfattningar samt värderingar av sig själv. Social identitet däremot innebär att individen definieras t.ex. efter kön, ålder, yrke och nationalitet. (Lange & Westin 1981, 224; Ouvinen-Birgerstam 1984, 13.)

Inom psykologin studeras identiteten vanligtvis ur människans synvinkel. Identiteten indelas i detta fall i jagidentitet (egoidentitet) och självuppfattning, vilka är sociologiska begrepp. Jagidentitet är identitetens s.k. subjekt-aspekt och upplevs via emotioner som t.ex. olust, ångest och glädje. Med detta begrepp avses även individens känsla av att vara sig själv även om han/hon utvecklas och förändras. Jagidentitet handlar dessutom om upplevelsen av intentionalitet och kontroll. Det betyder m.a.o. att människan upplever känslan av att vara av någon betydelse samt att ha kontroll över sitt eget liv. Självuppfattning däremot avser identitetens s.k. objekt-aspekt och upplevs som föreställningar, känslor och värderingar rörande sig själv. Jagidentitet och självuppfattning är därmed två delar av den tidigare nämnda personliga identiteten. En individs personliga identitet kan således utredas med hjälp av frågan "Vem är jag?" (Lange & Westin 1981, 187; Ouvinen-Birgerstam 1984, 28–29, 32, 34, 37, 39, 46; Virta 1994, 21–22; Lojander-Visapää 2001, 32.)

Förutom att identiteten kan ses ur individens synvinkel kan den också granskas ur sociala perspektiv. Även den sociala identiteten kan indelas i två delar: gruppidentitet och vi-identitet. Gruppidentiteten motsvarar den personliga identitetens självuppfattning och är därmed den sociala identitetens objekt-aspekt. I detta fall är det inte bara den enskilde personens uppfattningar om sig själv som gäller, utan det är fråga om gruppens uppfattningar om sig själv som en grupp. (Ouvinen-Birgerstam 1984, 46.) Den sociala identiteten kan följaktligen utredas med frågan "Vem är vi?" (Lojander-Visapää 2001, 32). Vi-identiteten motsvarar den personliga identitetens jagidentitet och är därmed den sociala identitetens subjekt-aspekt. Denna ifrågavarande subjekt-aspekt innefattar individens känsla av att tillhöra gruppen. (Ouvinen-Birgerstam 1984, 47.)

Det kan emellertid vara svårt att definiera sin grupptillhörighet eller överhuvudtaget den egna identiteten, eftersom dessa är någonting självklart hos människan. Hon behöver följaktligen inte tänka på sin grupptillhörighet eller identitet innan hon blir tillfrågad om dem. En ytterligare orsak till att människan inte kommer att tänka på identitetsfrågor gällande sig själv är det att hon samtidigt kan ha multipla identiteter. Detta innebär m.a.o. att en och samma individ samtidigt kan identifiera sig t.ex. som kvinna, någons hustru, finländare, tvåspråkig och språklärare utan att dessa kommer i konflikt med varandra. (Paavola 1987, 223; Skutnabb-Kangas 1999, 54–55.)

Identiteten ändras emellertid med tiden i och med olika identitetskriser. Dessa kriser kan indelas i olika åldersskeden, vilka emellertid kan variera hos olika forskare. Bl.a. Erikson (1980, 129) har indelat individens livscykel i följande åldersskeden: spädbarnsålder, tidig barndom, lekålder, skolålder, ungdom, tidig vuxenålder, vuxenålder och sen vuxenålder. Kroger (2000, 31, 140, 169, 195) har i sin tur indelat ålderskriserna på ett lite annorlunda sätt jämfört med Erikson: tidig ungdom 11–14 år, tidig vuxenålder 23–39 år, vuxenålderns mellanfas 45–65 år, sen vuxenålder 67–79 år. Erikson (1994, 96) påpekar emellertid att varje åldersskede innebär en möjlig kris, men han konstaterar att dessa kriser inte är farliga utan att de snarare möjliggör en utveckling av identiteten.

3.2 Begreppen etnisk, etnolingvistisk och språklig identitet

När det gäller språklig identitet och särskilt grupptillhörighet, som är en del av den språkliga identiteten, är det väsentligt att ta upp begreppen etnisk och etnolingvistisk identitet. Orsaken till detta är att när man redogör för språklig identitet kan man också stöta på frågor berörande etnisk och etnolingvistisk identitet. Dessa två begrepp ingår i den sociala identiteten som nämndes i föregående avsnitt (Ouvinen-Birgerstam 1984, 50).

Etnisk identitet innebär att individen identifierar sig med den grupp som han ursprungligen tillhör och att han/hon delar några gemensamma kulturella särdrag med gruppen. Denna grupp som individen identifierar sig med kan kallas för en etnisk grupp. Exempel på etniska grupper i Finland är: finne, svensk, finlandssvensk och finländare. En finne tillhör den finskspråkiga språkgruppen eftersom hans/hennes modersmål är finska. En svensk och en finlandssvensk däremot tillhör den svenskspråkiga språkgruppen för att deras modersmål är svenska. Det bör

påpekas att svensk kan antingen vara liktydig med finlandssvensk eller med rikssvensk. Finländare är avslutningsvis alla medborgare i Finland utan avseende på om de är finsk-, svensk- eller tvåspråkiga. (Liebkind 1984, 24; Tandefelt 1988, 145–146.)

En signifikant del av den etniska identiteten kan vara just språket som hör till de tidigare nämnda kulturella särdragen. När språket spelar en avgörande roll för den etniska identiteten används för detta fenomen också begreppet etnolingvistisk identitet. Etnisk/etnolingvistisk identitet är nuförtiden viktiga komponenter i identitetsarbetet p.g.a. att människan idag inte är så bunden till den grupp hon fötts in i som hon tidigare var, samt också p.g.a. att språkkunskaperna och därmed möjligheter att välja språk har ökat. Detta har lett till att människan i princip kan välja den etniska grupp hon vill tillhöra och de språk hon kommer att använda senare i livet. (Liebkind 1992, 151; Nyman-Kurkiala 1996, 18; Skutnabb-Kangas 1999, 55; Hamers & Blanc 2000, 202.)

Enligt Virta (citerad i Virta 1994, 24) kan begreppet språklig identitet förklaras på samma sätt som identitetsbegreppet: han uppdelar identiteten i språklig jagidentitet och språklig självuppfattning. Den språkliga jagidentiteten innehåller känslan av att vara sig själv och att känna sig säker i båda språken oberoende av vilket språk man talar, dvs. att man klarar sig i båda språken och kulturerna utan att identitetskänslan lider av det. Den språkliga självuppfattningen innebär talarens egen uppfattning, egna känslor och värderingar såväl med avseende på den egna språkfärdigheten i ett eller flera språk som talarens förhållande till en eller flera språkgrupper. (Virta 1994, 24.)

3.3 Den språkliga identitetens utveckling

För att uppnå en positiv språklig identitet bör individen redan som barn bilda en gynnsam och realistisk uppfattning om sina språkfärdigheter, ha en stark språklig självkänsla och vara stolt över sina två språk och kulturer. Det är viktigt att individen redan vid unga år uppfattar båda språken som värdefulla för att senare kunna godkänna dem som en del av sin språkliga identitet. Det är sannerligen väsentligt att individen ger sitt språk en hög status, dvs. värdesätter sitt språk, eftersom detta kan medföra en stark språklig identitet. Om individen å andra sidan ger sitt språk en låg status, kan detta i sin tur leda till en svag språklig identitet. (Virta citerad i Virta 1994, 24–25; Lojander-Visapää 2001, 180.)

Allardt (1997, 13) konstaterar att det t.ex. i tvåspråkiga familjer inte bara är fråga om att kunna båda språken utan att det också är fråga om vilken vikt och vilket identitetsvärde som ges åt språken. Hemmet verkar därmed också utgöra en viktig del av den språkliga identitetens utveckling. Dessutom tycks en individs utbildning påverka hur han/hon ser på sina språk. Det har konstaterats att en individ som har högre utbildning är mera mån om sina språk än en individ som har lägre utbildning: en högre utbildad individ har mera nytta av och mera möjligheter att använda sina språk än en lägre utbildad (Allardt 1997, 13–14).

När det gäller utvecklingen av den språkliga identiteten är de språkval som görs hemma avgörande. Exempelvis i språkligt blandade hem i Finland kan föräldrarna välja att tala endast finska eller svenska eller båda språken med barnet. Beroende på vilket val som görs kommer detta att ha konsekvenser för barnets språkanvändning och utveckling av den språkliga identiteten, dvs. den språkliga jagidentiteten och självuppfattningen. Genom de språkval som görs hemma skapar tvåspråkiga familjer möjligen en egen gemensam språklig identitet. Även föräldrarnas val av barnets skolspråk kommer senare att på motsvarande sätt påverka barnets språkliga identitet. Förutom valen av hem- och skolspråk påverkas den språkliga identiteten också av den ort man bor på, m.a.o. det eller de språk som talas på orten. (Lojander-Visapää 2001, 38, 48–49.) Många faktorer tycks följaktligen inverka på den språkliga identiteten.

När det gäller tvåspråkiga personer tillskriver vissa forskare dem en dubbel språklig identitet. Detta innebär m.a.o. att tvåspråkiga personer har en stark känsla för båda språken och att de därmed inte föredrar det ena språket framför det andra, utan att de ibland känner sig tillhöra den ena språkgruppen och ibland den andra. Denna dubbla språkliga identitet är en del av de tidigare nämnda och definierade multipla identiteter. (Lojander-Visapää 2001, 180–181, 184.) Det bör ännu påpekas att allt det som har behandlats om språklig identitet även kan tillämpas till en- och flerspråkiga individer, såsom också var fallet med tvåspråkigheten.

4 DIALEKT

När man diskuterar språket kan det konstateras att det inte är fråga om något enhetligt system. Språket kan variera beträffande olika utomspråkliga faktorer. Dessa kan t.ex. vara tid och ålder, kön, olika språkanvändningssituationer samt hemort. Med tid och ålder avses att språket kan

variera hos olika generationer. När det gäller kön finns det skillnader mellan språkanvändningen hos kvinnor och män. Språket kan också variera ifråga om hemort, och då talar man om olika dialekter. (Karlsson 1999, 250.) I detta arbete kommer vi att närmare gå in på just dialekter.

För att göra det lättare att förstå begreppet dialekt är det värt att jämföra det med begreppet högspråk. Ifråga om dialekt och högspråk handlar det om två olika varianter av ett och samma språk, t.ex. svenska språket. Av dessa två varianter är högspråket en s.k. konstprodukt. Detta innebär m.a.o. att språkforskare och författare har skapat ett för alla gemensamt språk genom att samla vissa former och ord ur dialekterna. Detta språk kallas följaktligen för högspråk eller riksspråk. Denna normbaserade variant har främst använts som skriftspråk. Dialekten, som m.a.o. också kan kallas för en geografisk eller regional varietet, är däremot ett talat språk som har förts vidare via muntlig tradition från generation till generation inom en bygd och kan således betraktas som den mera ursprungliga av dessa två varianter. I motsats till högspråket följer dialekten inte några särskilda normer. (Abrahamsson, Andersson, Loman & Schybergson 1988, 249; Karlsson 1999, 251.)

När det gäller två- och flerspråkiga personer är det vanligt att personerna har ett lokalt språk eller en dialekt som sitt modersmål, medan det officiella högspråket är det andra språket. Dialekten kan påminna mycket om högspråket, men den kan även avvika starkt från det. När dialekten avviker starkt från högspråket kan detta leda till frågan om dialekten och högspråket t.o.m. kunde tänkas vara två olika språk. Man kan närma sig denna fråga ur olika synvinklar. Lingvistiskt sett skulle högspråket och dialekten kunna vara två olika språk om dessa mer eller mindre skiljde sig ifråga om grammatik och/eller ordförråd. En annan synvinkel är s.k. ömsesidig förståelighet mellan språk, vilket innebär m.a.o. att talarna borde förstå varandras yttranden när de kommunicerar med varandra. Om förståelsen är ömsesidig är det därmed fråga om olika varianter av ett och samma språk. Det är emellertid svårt att säga hur väl talarna bör förstå varandra för att det skall handla om två varianter av ett och samma språk. En tredje synvinkel är att granska språk socialt, dvs. hur talarna själva ser på saken. När det t.ex. gäller finlandssvenskan kan det hända att en del tycker att den är ett fristående språk från rikssvenskan, medan andra anser att finlandssvenskan är en av svenska språkets dialekter. Det bör påpekas att dessa synvinklar ensamt inte räcker till för att besvara frågan om ett eller två språk föreligger, utan för att få en omfattande bild av denna situation bör man ta hänsyn till alla synvinklar. (Stedje & af Trampe 1979, 15–18; Skutnabb-Kangas 1981, 63–67.)

4.1 De finlandssvenska dialekterna och dialektområdena

Finlandssvenska, som språkvetenskapligt sett anses vara en regional varietet av svenska riksspråket, talas av knappt 300 000 finländare. Det finlandssvenska standardspråket kallas för högsvenska, medan det svenska standardspråket i Sverige kallas för rikssvenska. (Østern 1991, 87; Wiik 2000, 27.) Finlandssvenskan avviker från rikssvenskan bl.a. genom s.k. finlandismer, m.a.o. genom ord och uttryck som inte förekommer i rikssvenskan. Exempel på finlandismer är:

<u>Finlandssvenska</u>	<u>Rikssvenska</u>
barberare	frisör
håksa	minnas, förstå
frasse	hankatt
gammalpiga	ogift kvinna, nucka

Finlandssvenska talas i Österbotten, Åboland, Nyland och på Åland (se bilaga 1). De långa avstånden mellan de orter i Finland där svenskan talas leder följaktligen till att svenskan i Finland inte är något enhetligt system, utan finlandssvenskan har ett flertal olika dialekter. Dessa dialekter indelas traditionellt i en sydfinländsk grupp dit östra Åboland och Nyland hör samt i en nordfinländsk grupp omfattande Österbotten, Åland samt västra och södra Åboland. Förutom i en syd- och nordfinländsk dialektgrupp indelas de finlandssvenska dialekterna också i tio mindre dialektområden. Dessa områden benämns efter regionen och indelas följaktligen i östra, mellersta och västra Nyland, östra och västra Åboland, östra och västra eller fasta Åland samt södra mellersta och norra Österbotten (se bilaga 2). Dialekterna i de olika landsändarna skiljer sig rätt så mycket från varandra, vilket innebär att det t.ex. kan vara svårt för en nylänning att förstå österbottniska och tvärtom. De finlandssvenska dialekterna är ålderdomliga och har kvar många fornspråkliga drag, såsom t.ex. den fornspråkliga diftongen *ei* i *stein* 'sten'. (Reuter 1983, 65–66; Abrahamsson, Andersson, Loman & Schybergson 1988, 123–124; Harling-Kranck 1998, 139–140.)

Av de knappt 300 000 finlandssvenskarna bor ungefär 100 000 i Österbotten. En tredjedel av dem är bosatta i f.d. Vasa län. Österbotten (eller rättare sagt Svenskösterbotten) omfattar de tvåspråkiga och svenskspråkiga kommunerna och städerna från Karleby i norr till Kristinestad i söder i Västra Finlands län, närmare bestämt städerna Karleby, Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Närpes, Kaskö och Kristinestad samt kommunerna Kronoby, Larsmo, Pedersöre, Oravais, Maxmo, Vörå, Korsholm, Malax och Korsnäs (se bilaga 3). Det kan inte med säkerhet påvisas hur stor del av österbottningarna är dialekttalande, men man kan utgå ifrån att majoriteten av de svenskspråkiga i landskommunerna pratar en egen dialekt och att även många stadsbor talar ett dialektfärgat språk. (Wiik 2000, 23–27.)

För många finlandssvenskar är dialekten deras egentliga modersmål. De känner sig säkrare i och kan uttrycka sig lättare på sin dialekt, och det kan därför kännas tillgjort att tala högsvenska. I skolan måste de emellertid lära sig högsvenska, vilket kan vara lika svårt som att lära sig ett främmande språk, eftersom de har talat dialekt ända sedan liten. Även om de lär sig högsvenska kan de ändå känna sig osäker i den, särskilt på orter där det inte är möjligt använda sin dialekt. Orsaken till detta är att man inte behöver använda högsvenska i den egna hemmiljön utan dialekten är det allmänna talesättet. (Loman 1981, 2; Abrahamsson, Andersson, Loman & Schybergson 1988, 249; Harling-Kranck 1998, 173–174.)

Också dialekterna i Österbotten är de naturliga talspråken som används i de olika hemkommunerna. Man kan höra dialekterna överallt oberoende av ålder, yrke och utbildning (Harling-Kranck 1998, 173.) De österbottniska dialekterna indelas i nord-, mellan- och sydösterbottniska mål (se bilaga 2) (Wiik 2000, 25). Det finns emellertid skillnader i dialekterna som talas inom dessa områden, bl.a. i fråga om uttal och ordförråd. Av dessa dialektområden kommer vi att koncentrera oss på en nordösterbottnisk dialekt: dialekten i byn Nedervetil. Dialekten presenteras närmare i nästa kapitel.

4.2 Dialekten i Nedervetil

Nedervetil hör till Kronoby kommun som enligt B. Fröjdö (personlig kommunikation 27.1.2004) år 2003 hade ett invånarantal på 6805 personer, varav 86 % är svenskspråkiga. Nedervetil hade ett invånarantal på 1648 personer varav 81,4 % är svenskspråkiga.

Man kan konstatera att dialekten i Nedervetil avviker lingvistiskt sett ganska starkt från högsvenskan, m.a.o. ifråga om grammatik och ordförråd. Beträffande uttalet avviker den också från högsvenskan. I tabell 1 ges några exempel på lingvistiska avvikelser och avvikelser ifråga om uttalet jämfört med högsvenskan.

Tabell 1 Lingvistiska avvikelser och avvikelser ifråga om uttalet i dialekten i Nedervetil jämfört med högsvenskan

Uttal	Grammatik	Ordförråd
Diftongerna /øu/, /øi/ och /ei/:	Adjektivattributet –an:	gårr 'väldigt/mycket'
bröut 'bröt'	Ein nyan plååtaak	pårkkona 'skidstavar'
söis 'så'	'ett nytt plååtak'	bekå 'kotte'
ein 'en'	ein svarttan koddå	bålstre 'dyna, kudde'
	'en svart ko'	dåoli 'flitig'
		friisk 'för lite salt'
Konsonantkombinationerna mb, ld, nd och ng:	Genus bara utrum:	hårsk 'prata högsvenska'
komber 'kommer'	Ein lillan hus	jöutis 'nännas'
fylder 'fyller'	'ett litet hus'	köyrå 'sned'
tsender 'känner'	ein stooran stugå	loijin 'ljum'
naating 'någon gång'	'en stor stuga'	lyftas 'ta slut'
		lååfoodre 'kalsonger'
		marrskava 'gnällspik'
		oogååli 'halvfärdig'
		pissnikå 'sängvätare'

Dialekten i Nedervetil har ifråga om uttalet bl.a. kvar sådana diftonger som tidigare också förekom i fornsvenska, nämligen /øu/, /øi/ och /ei/ (se tabell 1). Gällande grammatiken är ifrågasättande dialekt känd för sitt genussystem: det finns inte något neutrum i ord som är i obestämd form, utan endast utrum *ein* förekommer. Ett annat gammalt drag som bevarats i denna dialekt är de gamla konsonantförbindelserna *mb*, *ld*, *nd* och *ng* (se tabell 1). Också ifråga om ordförrådet har dialekten i Nedervetil många egna ord som avviker från högsvenskan (se tabell 1).

(Loman 1981, 70; Harling-Kranck 1998, 144–145.) Beträffande ömsesidig förståelighet mellan en person som talar högsvenska och en person som talar dialekt kan det vara ganska svårt för den som talar högsvenska att förstå dialekten. Eftersom dialekten avviker såpass mycket från högsvenska kan det för en person som inte talar ifrågavarande dialekt, vara svårt att förstå dialekten. Detta kan illustreras med följande mening:

Ja e väädens rokáast tsiidrare. Fast e är ho braa fööre som helst vil intt ja slipp frammååt fast ja hor sko pårkk å pårkk. Fafa miin pa päivott att va sko he tokantee marrskava såm ja klaar ååv na tokotee vann e böövs naliiti präina.

'Jag världens sämsta skidåkare. Även om föret är hur bra som helst är det svårt för mig att komma framåt, även om jag hur skulle skida och skida. Farfar min brukar beskärma sig över att vad skulle en sådan där gnällspik som jag klara av någonting sådant där det behövs lite styrka.'

När det följaktligen gäller lingvistisk synvinkel och ömsesidig förståelighet skulle man kunna tänka sig att dialekten i Nedervetil är ett självständigt språkligt system, även om den visserligen är en variant av högsvenska. Vad gäller den sociala synvinkeln, dvs. talarnas egen åsikt om sin dialekt, kommer detta att redogöras för i analysdelen för att få en så omfattande bild som möjligt om dialekten i Nedervetil skulle kunna anses som ett eget språk.

5 TIDIGARE FORSKNING OM ÄMNET

Vad gäller tvåspråkighet och språkgruppsstillhörighet har bl.a. Marika Tandefelt (1988) gjort en fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland. I hennes undersökning framkommer att finska eller svenska i vissa situationer upplevs som främmande eller onaturlig för de tvåspråkiga informanterna, medan språken i andra situationer upplevs som lika användbara. Detta beror enligt Tandefelt på i hur stor utsträckning språken har använts och i vilka samtalssituationer (t.ex. fritid, nöjen, umgänge med vänner) samt personens språkkunskaper. Gällande språkgruppsstillhörighet, dvs. identifikation med de finsk-, svensk- och tvåspråkiga språkgrupperna, fick Tandefelt överraskande resultat: Hon förmodade nämligen att de tvåspråkiga informanterna skulle identifiera sig med båda språken, men det visade sig att vissa informanter identifierade sig bara med den ena språkgruppen. Tandefelt antar att detta kunde bero på att informanterna inte kände

sig höra hemma i den ena språkgruppen, även om de hade lika mycket kontakt med båda språkgrupperna. Hon påpekar också att resultatet kan bero på informanternas över- resp. underskattning av den egna tvåspråkigheten.

Ur identitetsperspektiv har tvåspråkigheten behandlats av bl.a. Catharina Lojander-Visapää (2001) som har undersökt hurudan den språkliga identiteten är hos ungdomar med språkligt blandad bakgrund i finsk- och svenskspråkiga högstadieskolor i Helsingfors. Lojander-Visapää konstaterar att dessa ungdomar, särskilt de som går i svensk skola, har en s.k. dubbel språklig identitet, m.a.o. en kombination av en finlandssvensk och en finsk identitet. När det däremot gäller att identifiera varandra, identifierar de svenskspråkiga ungdomarna sina kamrater enligt hemspråk, t.ex. en person som talar finska hemma identifieras som finne. De finskspråkiga däremot identifierar finnar och finlandssvenskar enligt skolspråk, men tvåspråkiga enligt hemspråk. För ungdomar som anser sig ha en tvåspråkig identitet är det kompetensen, dvs. användningen av språket, som avgör vid identifikationen av andra. Exempelvis en finne är därmed en person som inte kan tala svenska.

Även Liisa Paavola (1987) har undersökt den språkliga identiteten och språkvalssituationer hos tvåspråkiga helsingforsare, m.a.o. hur de ser på de olika språken och språkgrupperna samt orsakerna till valet av ett visst språk i en viss situation. Hon konstaterar att när det gäller tvåspråkigas attityder till språkgrupper och språkfrågor hade de ofta en neutral attityd till dessa. Alla informanter tyckte att det i princip är synd att en förfinskning håller på att ske, men de hade ändå inte några negativa attityder till finska språket eller den finska språkgruppen. Valet av språk i olika situationer beror enligt Paavola inte på attityder till ett språk eller en språkgrupp, utan valet görs av rent praktiska orsaker, bl.a. beroende på språkkunskaper.

Elina Helander (1984) har också undersökt språkvalet samt också språkanvändningen. Hon har intervjuat två- eller trespråkiga (i svenska, samiska och finska) samer i Övre Soppero. Helander konstaterar att alla tre språk förekommer inom olika domäner, men samtalsituationen avgör i vilken utsträckning språken används. I den närmaste och informella omgivningen används främst samiska, men i offentliga och formella situationer främst eller enbart svenska. I övriga domäner förekommer alla tre språk parallellt beroende på graden av formalitet.

Beträffande etnisk identitet har Pia Nyman-Kurkiala (1996) gjort en undersökning om hur finlandssvenska ungdomar i Vasa, Nykarleby, Ekenäs, Tammerfors och Helsingfors upplever sin etniska identitet, dvs. deras uppfattning av sig själva som finlandssvenskar samt hur de ser på

tvåspråkigheten. Av hennes undersökning framgår att främst de som är funktionellt tvåspråkiga har en positiv inställning till tvåspråkigheten, medan de som har dåliga kunskaper i finska anser tvåspråkigheten vara någonting negativt, eftersom det är svårt för dem att göra sig förstådda på finska och också p.g.a. språkinlärningssvårigheter i finska. Vad gäller den finskspråkiga befolkningens attityder till tvåspråkigheten, svenska språket och finlandssvenskheten har Erik Allardt (1997) fått fram att en klar majoritet ställer sig positivt till svenska språket och tvåspråkigheten.

I fråga om dialektens inverkan på högspråket har bl.a. Viking Brunell (1983) undersökt hurdana svårigheter tvåspråkiga och dialekttalande elever har i modersmålsundervisningen. Han konstaterar att när det gäller läs-, skriv- och talsvårigheter är det i Österbotten, där dialekterna har sin största utbredning, som problemen verkar vara störst just p.g.a. dialekten. Brunell poängterar att språksvårigheterna också är en attitydfråga, inte enbart en kunskapsfråga. Tandefelt kommenterar i samma undersökning att eleverna bör fås förstå att skolan lär dem ett språk till, inte ett istället för ett annat. Bengt Loman, Katarina Rönnbacka och Staffan Rönnbacka (i Loman 1981) har undersökt och analyserat de språkliga svårigheter som dialekttalande barn kan ha, särskilt vid deras första möte med högspråket. Efter att ha utfört kontrastiva analyser av en viss österbottnisk dialekt och högspråket kunde forskarna konstatera att språken skiljde sig från varandra avsevärt bl.a. ifråga om fonologi, fonotax och morfologi. De avser att skolorna därför borde försöka göra övergången till högspråket smidigare och säkrare för dialekttalande elever, för annars kan barnen i sin fortsatta skolgång få svårigheter med att utveckla ett självständigt tänkande och ett personligt skapande.

6 UNDERSÖKNINGENS GENOMFÖRANDE

6.1 Undersökningsmetod

Innan vi närmare går in på själva undersökningsmetoden vill vi ännu kort sammanfatta våra syften för att påminna läsaren om vad vi har undersökt. Vi har ur individens synvinkel undersökt tvåspråkighet och den språkliga identiteten hos tvåspråkiga personer med en stark dialekt i svenska. Syftet är följaktligen att redogöra för hur dessa personer definierar begreppet tvåspråkighet samt sin egen tvåspråkighet. Vi utreder hur och om de identifierar sig med de båda

språken och språkgrupperna samt om deras språkliga identitet har ändrats med tiden. Syftet är dessutom att ta reda på hurudan inverkan dialekten har på deras språkliga identitet samt dialektens roll i den.

När man gör en undersökning och ska välja intervjumetod, bör man innan man bestämmer sig för vilken metod som ska användas, först och främst tänka på själva målet för undersökningen, dvs. om man ska göra en kvalitativ (mjuk) eller kvantitativ (hård) undersökning. Men förutom målet bör man också bl.a. tänka på hur många informanter man ska ha i undersökningen, hur mycket tid man har och hur materialet ska bearbetas. När dessa frågor tagits i beaktande, är följande steg att välja själva intervjumetod. Beroende på om man gör en kvalitativ eller en kvantitativ undersökning kan man välja mellan en mjuk intervjumetod (öppen intervju eller temaintervju) eller en hård intervjumetod (enkätintervju). (Hirsjärvi & Hurme 1982, 37; Eskola & Suoranta 1998, 13–14.)

I denna undersökning används den mjuka metoden. Med en mjuk/kvalitativ metod görs en mera djupgående undersökning. Man försöker förstå det undersökta samt få en uppfattning om dess bakgrund och undersöka detaljer ifrån de intervjuades referensramar. I en kvalitativ undersökning koncentrerar man sig dessutom endast på några informanter vars svar man försöker analysera så noggrant som möjligt. Det är därmed inte mängden som avgör, utan kvaliteten. Kännetecknande för en kvalitativ analys är också det att det inte finns några förutbestämda hypoteser gällande undersökningsmål och -resultat, utan det är viktigt att forskaren istället lär sig något nytt om ämnet. När en undersökning utförs är frågor som gäller validitet och reliabilitet viktiga. Man kan fråga sig hur bra resultaten stämmer med verkligheten (inre validitet), hur generaliserbara resultaten är (yttre validitet) samt om samma resultat kan uppnås vid upprepning (reliabilitet). (Merriam 1994, 177, 180, 183, 193; Eskola & Suoranta 1998, 13, 16, 18–19.)

En kvalitativ undersökning kan göras i form av en fallstudie. En fallstudie är inte någon forskningsmetod, utan den är snarare ett tillvägagångssätt att presentera fakta. En fallstudie innebär att forskaren koncentrerar sig på en särskild företeelse eller enhet, som t.ex. ett skeende eller en social grupp, som studeras djupgående och beskrivs fullständigt. Med en fallstudie försöker forskaren tolka och förstå det fall som studeras, samt därmed också ge läsaren en bättre förståelse av ifrågavarande fall, istället för att försöka generalisera det. Fallstudiens goda sidor är att den är bunden till verkliga situationer, vilket leder till att man får en omfattande helhetsbild av undersökningsfallet. En annan fördel är att forskaren själv samlar in och analyserar informationen,

vilket kan ge utomordentliga insikter om det som studeras. Detta kan emellertid också utgöra en nackdel, eftersom det alltid finns en risk att forskaren gör en felaktig analys. Forskaren måste dessutom ha stort tålamod för mångtydighet och oklarhet, eftersom det inte finns något bestämt sätt att göra en fallstudie, utan forskaren anpassar sig efter den information han får. Han/hon måste också vara bra på att lyssna och kommunicera med sina informanter. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 130; Merriam 1994, 24, 34–35, 46–47, 51, 53, 65; Saarela-Kinnunen & Eskola 2001, 163, 168.)

En kvalitativ fallundersökning kan utföras med en temaintervju. Gör man en temaintervju, blir intervjun handledd och halvstrukturerad. Denna metod används när avsikten är att ställa frågor som behandlar ämnen som är svåra eller rentav omöjliga för den intervjuade att uppfatta, komma ihåg eller överhuvudtaget få förklarat till exempel i ett frågeformulär. Den som utför temaintervjun har inte slagit fast hur intervjun skall framföras, men han/hon har klart för sig vad som ska undersökas. Intervjuaren har m.a.o. slagit fast de temaområden som skall undersökas. I analysdelen kan informationen följligen grupperas enligt dessa temaområden. Av dessa orsaker bestämde vi oss för en temaintervju, eftersom den lämpar sig väl för denna undersökning därför att vi vill utreda intervjupersonernas tankar och känslor mera djupgående. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 35–36; Eskola & Suoranta 1998, 87; Eskola & Vastamäki 2001, 26–27, 41.)

När man ställer frågor till den intervjuade kan en intervjustomme användas som hjälp. Men detaljer i intervjun och i vilken ordning frågorna ställs, betingas av intervjusituationen. Kommer det fram nya synpunkter i intervjun får intervjuaren fritt bestämma om det är nödvändigt med tillägsfrågor om det nya som framkommit i intervjusituationen eller om man ska gå tillbaka till redan diskuterade ämnen för att behandla dem djupare. Temaintervjuns utmärkta sida är bland annat dess flexibilitet, vilket i sin tur ger möjlighet till eventuella ändringar eller tillägg i intervjun. Det är emellertid viktigt att förbereda sig med tillräckligt många tillägsfrågor för att få så valida svar som möjligt. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 41–42, 129; Eskola & Suoranta 1998, 84–86.) I denna undersökning kommer vi också att använda en intervjustomme som underlag för intervjuerna (se bilaga 4).

6.2 Intervjupersoner och -situationer

En intervju kan kallas för en diskussion med ett förutbestämt syfte. Dessa kommunikationssätt påminner om varandra på det viset att det genom båda förmedlas tankar, information, åsikter och attityder. Men intervjun skiljer sig väsentligt från diskussionen i det avseendet att dess syfte är att skaffa information och är därför en handling som är planerad på förhand. Intervjun sker närmast på intervjuarens villkor eller åtminstone under intervjuarens ledning. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 25.)

I denna kvalitativa fallundersökning intervjuades tio personer av vilka nio var kvinnor och en man. Tyvärr misslyckades en intervju p.g.a. tekniska problem med bandspelaren och av denna orsak kunde vi inte ta den med. Personerna var i olika åldrar från 18 till 81 år. De var alla ursprungligen från Österbotten eller närmare bestämt från Nedervetil som ligger i norra Österbotten. Fem av informanterna bodde fortfarande i Nedervetil, medan en nu bodde i Jyväskylä och också hade en lägenhet i Jakobstad, som är en tvåspråkig stad med svenska som majoritetsspråk. En bodde i Åbo, en i Kaustby och en i Kronoby. Jyväskylä, Kaustby och Åbo är finskspråkiga orter och Kronoby och Nedervetil är tvåspråkiga med svenska som majoritetsspråk.

Personerna hade olika bakgrunder när det gäller utbildning och yrke. Två av personerna var studerande, fem var i arbetslivet, en var arbetslös och en var pensionerad. Om familjebakgrunden kan berättas att sex av personerna var uppväxta i en tvåspråkig familj, en var uppväxt i en finskspråkig familj och en person i en svenskspråkig familj. En av personerna kom från en tvåspråkig familj, men hennes svenskspråkiga far dog när hon var liten. Hon hade ändå växt upp med två språk, eftersom hennes farföräldrar var svenskspråkiga och de bodde i närheten. Vi hade också som utgångspunkt att alla personerna skulle vara tvåspråkiga och dessutom tala Nedervetildialekt.

För att göra intervjusituationerna så naturliga som möjligt ville vi utföra intervjuerna i informanternas hem i Nedervetil, men två av dem ville komma till den ena intervjuarens barndomshem i Nedervetil och en intervjuades på hennes arbetsplats i Jyväskylä. Nio av intervjuerna utfördes under ett veckoslut och en av intervjuerna gjordes tidigare under samma vecka. Intervjusituationerna var avspända och skedde utan större störande faktorer, men p.g.a. tekniska problem var vi tvungna att ta om en intervju, vilket kändes frustrerande för alla parter och möjligtvis kunde ha en negativ inverkan på intervjun. En annan störande faktor var att de flesta intervjuerna utfördes under ett och samma veckoslut, vilket ledde till stress, trötthet och

därmed till bristande noggrannhet gällande några frågor. P.g.a. dessa störande faktorer kan validiteten av svaren eventuellt lida.

Personerna intervjuades en åt gången på svenska och intervjuerna tog ungefär 45 till 70 minuter. Alla intervjupersoner hade en stark svensk dialekt och fyra av personerna till och med intervjuades på dialekt för att göra intervjun behaglig och för att få bättre information. Detta var möjligt eftersom en av oss kommer från Nedervetil och talar ifrågavarande dialekt. Tre av informanterna skulle ha velat tala dialekt under intervjun, men de gick med på att tala högsvenska för att vi båda skulle kunna delta i intervjun samt för att det skulle vara lättare för oss att senare kunna dela arbetsbördan vid transkriptionen. Efter intervjun var de emellertid eniga om att det sist och slutligen inte var så svårt att tala högsvenska som de först hade tänkt sig.

Innan vi började intervjua personerna betonade vi att de under intervjuerna fritt kunde begära en noggrannare förklaring om frågorna t.ex. var otydliga, och vi försökte följaktligen förklara dem så bra som möjligt. Vi betonade dessutom att det inte finns några rätta eller fel svar, utan att vi snarare var intresserade av informanternas egna tankar och åsikter. Ibland var vi emellertid tvungna att föra in diskussionen på rätt ämne så pass mycket att vi till och med gav färdiga svarsalternativ. Vi kunde också ställa tilläggsfrågor vid behov. Efter intervjun konstaterade alla informanter att de inte särskilt ofta har tänkt på frågor av detta slag, men att det sist och slutligen inte var svårt att besvara våra frågor. Under intervjuerna försökte vi särskilt noggrant kontrollera ifall informanterna avsåg dialekt eller högsvenska i de sammanhang de talade om svenska språket. Detta begrep vi inte att göra i vårt tidigare arbete.

6.3 Genomgång av material och analys

Man får vanligtvis rikligt med information genom temaintervjun. Materialets omfång gör analyskedet till en intressant, men arbetsam uppgift. Eftersom intervjuerna har blivit inspelade måste man besluta sig för hur materialet ska behandlas innan det börjar analyseras. (Hirsjärvi & Hurme 1982, 109.) Vi bestämde oss för att behandla materialet på det viset att vi till först överförde materialet från kassetterna till datorn. Detta gjorde vi för att underlätta lyssnandet och utförandet av transkriptionen. Vi lyssnade på intervjuerna och gjorde en grov transkription av materialet, dvs. transkriptionen utfördes inte ordagrant i och med att vi inte koncentrerade oss på språket utan på innehållet. Vi transkriberade inte heller svar som avvek från vårt tema, utan

konstaterade kortfattat vad personerna berättade (se bilaga 5).

Genomgången av materialet var en arbetsam process, eftersom ljudkvaliteten inte var särskilt bra, vilket i sin tur ledde till att det ibland var svårt om inte omöjligt att uppfatta vad informanterna berättade. Vissa av informanterna talade dessutom så pass tyst att det också därför var svårt att höra vad de sade. Dessa informanter skulle allra helst ha velat tala dialekt istället för högsvenska, vilket eventuellt skulle kunna vara orsaken till att de talade tyst, eftersom de kanske kände sig osäkra och det kändes tillgjort att tala högsvenska.

I analysdelen behandlas intervjufrågorna i stort sett i samma helheter som det framgår av intervjustommen. Vi försöker hitta svar på våra forskningsfrågor, jämföra svaren med teorin och hitta likheter och olikheter mellan informanterna samt hitta möjliga orsaker till svaren. Vid transkriptionen framkom det att vi inte hade behandlat varje fråga lika omsorgsfullt och uttömmande hos varje informant. Av denna orsak kommer vi att vara tvungna att tolka och dra egna slutsatser av vad dessa informanter skulle ha kunnat svara, vilket kan leda till att validiteten av svaren möjligtvis lider.

Innan vi presenterar resultatet är det värt att nämna att när vi utförde intervjuerna försökte vi vara extremt noggranna med att alltid, när det var oklart, kontrollera ifall informanterna avsåg dialekt eller högsvenska när de talade om svenska språket. Vi kan konstatera att vi i stort sett lyckades med att kontrollera detta. Den variant av svenska språket som informanterna tänkte kommer att skrivas i resultatet. När varianterna inte desto mer nämns har det inte varit nödvändigt att närmare utreda vilken variant som avsetts.

Själva analysdelen kommer att utföras på det viset att vi först refererar intervjuerna och sedan efter varje avsnitt gör en noggrannare analys av svaren. Efter varje citat som är på Nedervetildialekt ger vi en fri översättning på högsvenska. I vissa citat lämnar vi bort bl.a. namn på vissa personer som skulle kunna avslöja våra informanternas identitet. För att inte avslöja informanternas identitet kommer vi också att hänvisa till dem på följande sätt (benämning/ålder):

Informant A/18 Informant F/43

Informant B/24 Informant G/51

Informant C/25 Informant H/55

Informant D/25 Informant I/81

Informant E/42

7 INFORMANTERNAS BAKGRUND

7.1 Skolspråk och arbetsspråk

Alla intervjuade hade gått i svenskspråkig grundskola. Informant A/18 gick sista året i svenskspråkigt gymnasium. Informant B/24 hade utbildat sig till barnträdgårdslärare vid institutionen för barnpedagogik som var på svenska. Nu arbetade hon som lärare i en svenskspråkig klass i en finskspråkig skola i Jyväskylä. Informant C/25 hade efter grundskolan fortsatt i svenskspråkigt gymnasium där han kombinerade gymnasiestudierna med handelsstudier och blev studentmerkonom. Därefter hade han studerat vid Åbo Akademi, men bytte studieinriktning och studerade för tillfället till byggnadsingenjör på finska, eftersom ifrågavarande studielinje bara fanns på finska i Åbo. Informant D/25 hade efter svenskspråkigt gymnasium fortsatt att studera i Vasa, där hon utbildade sig till bioanalytiker. Nu arbetade hon på laboratoriet på centralsjukhuset i Karleby. Informant E/42 hade efter grundskolan fortsatt i svenskspråkig handelsskola där hon blev merkonom. Nu arbetade hon som katalogredaktör på ett kontor i Karleby. Informant F/43 hade efter grundskolan fortsatt i svenskspråkigt gymnasium och hade därefter studerat i en finskspråkig högskola på translatorlinjen. Nuförtiden arbetade hon som inköpssekreterare. G/51 hade gått i svenskspråkig folkhögskola och arbetade nu som bondfru. Informant H/55 hade efter grundskolan fortsatt på kontorslinjen i Tammerfors som gick på finska. Hon var för tillfället arbetslös, men deltog i flera hobbykurser som alla gick på svenska. Informant I/81 hade bara gått i folkskola. Hon gifte sig senare och blev jordbrukarfru. Nu var hon pensionerad.

Som sagt hade alla informanter gått i svenskspråkig grundskola. Informanterna A/18, B/24, C/25, D/25, F/43 och I/81 berättade att de hade talat dialekt i skolan, men att lärarna hade talat högsvenska. A/18 och C/25 konstaterade att eleverna emellertid hade varit tvungna att tala högsvenska t.ex. under muntliga föredrag och F/43 konstaterade att lärarna hade krävt att eleverna skulle tala högsvenska under modersmålslektionerna. D/25 påpekade att lärarna hade velat att också eleverna skulle tala högsvenska, men att de inte hade gjort det. Också informant B/24 konstaterade:

i lågstadie så sku man ju prata högsvenska men de blev inte riktigt .. å i högstadie så ville man ju inte prata högsvenska men man försökte ju visst men noo var de dialekt som var ändå mest.. å när ja gick i BI ti barnträdgårdslärare så behövde vi inte prata högsvenska utan dom ville att vi som sku prata de där dialekte att de som sku vara var de var som inte pakko

Informanterna E/42, G/51 och H/55 berättade att de däremot hade varit tvungna att tala högsvenska under lektionerna och H/55 påpekade att det var först i skolan som hon lärde sig högsvenska. E/42 påpekade att de likväl hade talat dialekt alltid när det var möjligt. Informant G/51 konstaterade att högsvenskan inte blev av även om lärarna hade krävt det.

På frågan om det hade funnits några situationer där informanterna hade varit tvungna att tala högsvenska och hur det i så fall hade känts, svarade A/18 att det faktiskt hade funnits sådana situationer och att det hade varit svårt att tala högsvenska då. B/24 konstaterade: ”nå säkert ha de vari de me dom som var från Helsingfors när dom inte förstod (dialekt) dom bara skrattade när dom hörde på oss å de känns konstit eftersom ja ä tvåspråki --”

D/25 tyckte att det hade känts hemskt och onaturligt att tala högsvenska när de hade varit tvungna att göra det. G/51 sade att det hade gått att tala högsvenska när hon hade läst ur boken och att hon på så sätt hade lärt sig högsvenska, men att hon inte längre kunde tala den. C/25 svarade på följande sätt:

de var nog obekvämt och hälften av koncentrationen gick till de att koncentrera sig på att prata högsvenska -- ja lärde mig högsvenska först i Åbo de var inte många som förstod vår dialekt

E/42 hade tyckt under skoltiden och tyckte fortfarande att det var pinsamt att tala högsvenska. F/43 konstaterade också att det hade känts ovant, löjligt och tillgjort att tala högsvenska i skolan. Som ett exempel på när eleverna hade varit tvungna att tala högsvenska nämnde I/81:

-- he kom jo ein gang i ååre kom ju tandläkare till exempel å hälsosyster tå sko an jo naa liiti såstee lååss

'-- En gång i året kom ju till exempel tandläkaren och hälsosystemen och då skulle man ju lite sådär lååssas.'

I/81 konstaterade i detta sammanhang att det då hade varit svårt och tråkigt att tala högsvenska eftersom hon inte kunde den. Därför talade hon inte heller idag högsvenska och påpekade också att hon inte ville göra sig viktig genom att tala det. Av informanternas svar kommer det ganska tydligt fram att högsvenska är ett mycket onaturligt talesätt för dem och att de använde det bara när de verkligen var tvungna, såsom t.ex. under föredrag. Av svaren kommer det också fram att lärarna talade högsvenska och eleverna dialekt i skolan, vilket leder till den intressanta frågan hurdan interaktionen mellan dem var. Man kan nämligen fråga sig hur bra eller dåligt de t.ex. förstod varandra, eftersom dialekten avviker från högsvenskan bl.a. ifråga om grammatik och ordförråd. Man skulle kunna tänka sig att lärarna nog förstod ifrågavarande dialekt, men att det hörde till deras arbete att använda högsvenska med eleverna. Hur svårt det däremot var för eleverna att förstå högsvenska är en annan sak.

Ifråga om arbetspråket använde B/24 högsvenska med eleverna, men hon konstaterade att det i början hade varit svårt att använda det p.g.a. hennes starka dialekt, men att hon nu hade blivit van vid att tala högsvenska. Med arbetskollagererna talade hon emellertid mest finska. Informant D/25 talade finska och dialekt med patienterna, men bytte till högsvenska ifall patienten inte förstod hennes dialekt. Med arbetskollagererna talade hon också finska och dialekt. Hon påpekade emellertid att hon talade högsvenska med en finskspråkig överläkare, eftersom han ville träna på sin högsvenska p.g.a. framtida jobb i Norden. Hon konstaterade att det kändes lite styvt att tala högsvenska med honom, men eftersom han ville lära sig högsvenska var hon redo för att försöka sitt bästa, även om det inte alltid lyckades så bra. Informant E/42 berättade att hon använde både finska och svenska på arbetet. Hon använde mest finska med kunderna, dialekt med svenskspråkiga arbetskollagerer och högsvenska med de kunder som talade svenska. Hon påpekade

emellertid att det ibland gick bättre och ibland sämre att tala högsvenska. F/43 arbetade på ett svenskspråkigt företag där huvudspråket därmed var svenska. Hon använde båda språken i arbetet, men kanske mera finska. När vi frågade närmare om hon använde högsvenska eller dialekt, svarade hon:

högsvenska .. ja nå de ä förstås både och att ... me kompisarna så dialekt .. å de här primära håll som i österbotten så de här då ä de också dialekt ska vi säga karleby kronoby .. nå jaa när ja pratar me nån som ä från i vasa så blir de ju högsvenska .. att de här nu som distrikter här ska vi säga österbotten .. mellersta österbotten så då ä de dialekt

Informant G/51 arbetade hemma på farmen med sin finskspråkiga man, men använde ibland svenska t.ex. vid inköp av rävhonar eftersom försäljarna ofta bara kunde svenska. H/55 var arbetslös för tillfället, men hon hade tidigare arbetat på ett försäkringsbolag i Karleby där hon antagligen hade använt både finska och svenska. Senare hade hon också arbetat på kommunen i Kronoby, där hon hade använt svenska. Informanterna A/18 och C/25 studerade fortfarande och informant I/81 var pensionerad sedan många år tillbaka.

7.2 Familjeförhållanden och boningsort

Gällande familjeförhållanden och språklig miljö kom alla informanter förutom G/51 och H/55 ursprungligen från en tvåspråkig familj. A/18 bodde fortfarande hemma och hade en finskspråkig far och en svenskspråkig mor. Hemma talades det ganska mycket svenska, men när hela familjen var samlad runt samma bord blev det finska för att fadern bättre skulle hänga med i diskussionen. Med syskonen talade hon ett blandat språk, men mest svenska. Hon talade också svenska med modern. B/24 hade en finskspråkig mor och en svenskspråkig far. Som liten hade hon bara talat finska med modern, men nuförtiden kunde modern såpass bra svenska att de ibland talade ett blandat språk sinsemellan. I detta sammanhang poängterade B/24 att hennes mor bara kan dialekt och ingen högsvenska. Med fadern och med syskonen talade hon svenska och när hela familjen var samlad talades det också svenska. Nu bodde hon tillsammans med sin pojkvän och de talade svenska med varandra.

Informant C/25 hade en finskspråkig far och en svenskspråkig eller egentligen tvåspråkig mor. Han talade finska med fadern och svenska med modern och lillabrodern. När familjen var samlad talade de finska, eftersom fadern bättre hängde med i diskussionen, även om han också förstod svenska. Ifall C/25 sade någonting åt sin mor, blev det på svenska. Med sin svenskspråkiga flickvän och med sina rumskamrater i Åbo talade han svenska. Informant D/25 talade finska med sin finskspråkiga far och svenska med sin svenskspråkiga mor. Hon påpekade att när hon talade finska med fadern kunde hon, om hon inte kom på något ord på finska, säga det på svenska, eftersom fadern också förstod svenska. När hela familjen var samlad talades det svenska, förutom när hon sade någonting åt sin far. Nu bodde hon tillsammans med sin tvåspråkiga pojkvän och de talade svenska sinsemellan.

Informant E/42 hade en svenskspråkig far och en finskspråkig mor. Med fadern talade hon svenska och med modern finska, men ibland kunde hon också använda svenska med modern. Med två av syskonen talade hon svenska, men med det tredje och yngsta syskonet talade hela familjen ett blandspråk av finska och svenska. E/42 påpekade emellertid att hon aldrig skulle ha kunnat säga någonting på svenska åt sin yngsta bror. Orsaken till detta var troligen att det yngsta syskonet hade spenderat så mycket tid med sin mor som talade finska med honom när han var liten. När alla var samlade användes båda språken beroende på vem de talade med. Senare gifte E/42 sig med en svenskspråkig man och de fick två barn. Om sin nuvarande familj förklarade hon närmare att:

nå nu har vi noo som ett heim talar vi bara svensk men att tå tå mommo komber mamma miin så tå talar vi finsk me hennar men så kan hon svara på .. på svensk tå bruuk ja säj att puhu suomea he ä noo sådee blandat men att nu är e .. å hedee tå tå (hennes son) var rikti lill så kom vi överens för att an sko lär se finsk så kom vi överens att .. att -- miin äldsta bror han sko tala finsk me an me (hennes son) å he tala an allt tills an kanstsi var fem sex år å så byytt di om ti svensk

'Nå nu har vi nog som att vi bara pratar svenska hemma, men att då när mormor kommer, min mamma, så då pratar vi finska med henne, men så kan hon svara på svenska och då brukar jag säga att puhu suomea. Det är nog så där blandat. Då när min son var riktigt liten så kom vi överens med -- min äldsta bror, att han skulle prata finska med min son och det pratade han tills sonen kanske var fem, sex år och så bytte de om till svenska.'

Informant F/43 var uppväxt med en finskspråkig far och en svenskspråkig mor. Med fadern och mormodern, som också hade bott hos familjen, hade hon talat finska och med modern hade hon talat svenska. Med syskonen hade hon talat svenska. Senare gifte hon sig med en finskspråkig man och deras barn var tvåspråkiga, eftersom barnen talade svenska med sin mor och finska med sin far. Informant I/81 hade haft en finskspråkig mor och en svenskspråkig far, men fadern hade dött då hon var fyra veckor gammal. Svenska lärde hon sig ändå som liten i och med att farmodern och farfadern, som var svenskspråkiga, hade bott i närheten. Senare gifte I/81 sig med en finskspråkig man. Deras barn hade talat finska med sin far och sin mormor, som bodde hos dem, samt svenska med sin mor. När familjen var samlad hade de talat ett blandspråk med varandra. Nu bodde informanten med sin son och de talade endast svenska sinsemellan.

Informanterna G/51 och H/55 kom däremot från helt enspråkiga familjer. Informant G/51 kom från en helt svenskspråkig familj där det naturligtvis talades svenska. Hon hade emellertid lärt sig finska redan innan skolåldern, eftersom det också hade talats finska i byn där hon blev uppväxt. Senare gifte hon sig med en helt finskspråkig man och flyttade till en finskspråkig by. Informant H/55 kom från en helt finskspråkig familj och hade under uppväxttiden talat finska med föräldrarna och syskonen. Svenska eller rättare sagt högsvenska hade hon lärt sig i skolan, medan hon hade lärt sig dialekten i miljön runtomkring, eftersom familjen bodde på en tvåspråkig ort. Senare sambodde hon i närmare 20 år med en finskspråkig man och de fick tre barn tillsammans. Med sina barn talade H/55 finska, men barnen kunde också svenska, eftersom de liksom hon hade gått i svenskspråkig skola.

Om informanternas böningsort kan det konstateras att sex av dem bodde i Kronoby kommun, av vilka A/18, E/42, F/43, H/55 och I/81 bodde i Nedervetil. Informant D/25 bodde i Kronoby, men hade tidigare också bott i Vasa. A/18 och I/81 hade bott hela sitt liv i Nedervetil. E/42 och H/55 hade tidigare bott i Karleby. Informanterna B/24, C/25 och G/51 var ursprungligen från Nedervetil, men bodde nu på annat håll. B/24 bodde nu i Jyväskylä med sin pojkvän, men hade tidigare bott fem år i Jakobstad. Hon påpekade att de fortfarande hade bostad också i Jakobstad. C/25 hade sedan fem år tillbaka bott i Åbo med två andra pojkar som också kom från Nedervetil. G/51 bodde i grannkommunen Kaustby. I tabell 2 har vi sammanfattat personernas bakgrundsinformation.

Tabell 2 Bakgrundsinformation om informanterna

Informant	Hemspråk	Skolspråk/ Arbetspråk	Var lärt sig svenska	Var lärt sig finska	Nuvarande boningsort
Informant A/18	svenska och finska	svenska	hemma	hemma	Nedervetil
Informant B/24	svenska och finska	svenska/svenska och finska	hemma	hemma	Jyväskylä
Informant C/25	svenska och finska	svenska och finska	hemma	hemma	Åbo
Informant D/25	svenska och finska	svenska/svenska och finska	hemma	hemma	Kronoby
Informant E/42	svenska och finska	svenska/svenska och finska	hemma	hemma	Nedervetil
Informant F/43	svenska och finska	svenska och finska/svenska och finska	hemma	hemma	Nedervetil
Informant G/51	svenska och finska	svenska/finska	hemma	i byn där hon bodde som barn	Kaustby
Informant H/55	finska	svenska och finska/arbetslös	i byn där hon bodde som barn och i skolan	hemma	Nedervetil
Informant I/81	svenska och finska	svenska/ pensionär	i byn där hon bodde	hemma	Nedervetil

8 INFORMANTERNAS UPPFATTNINGAR OM TVÅSPRÅKIGHET

Informant A/18 ansåg att tvåspråkighet är att kunna två språk. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, eftersom hon hade fått båda språken hemifrån. Hon tyckte också att en person bara kan vara tvåspråkig om han/hon har fått språken hemifrån, men att personen inte kan vara tvåspråkig om han/hon har lärt sig det andra språket i skolan. På frågan om en tvåspråkig person måste behärska båda språken lika bra, svarade hon:

nee intt tycker ja intt kan ja finsk lika bra som svensk intt .. ett man gaar ju i som man gaar ju i svensk elder finsk skola så noo vaal e ju ett du kan mytsi bäter svensk för att du använder e i skola å tu kan allt som all terma å allting far ju på svensk så noo ä ju he att ena språk kan man ju mytsi bäter än he anna

'Nej, jag tycker inte det. Jag kan inte finska lika bra som svenska. Man går ju i svensk eller finsk skola, så nog blir det ju att du kan mycket bättre svenska för att du använder den i skolan och du kan alla termer och allting går ju på svenska, så nog är ju det så att man kan det ena språket mycket bättre än det andra.'

Informant B/24 ansåg liksom A/18 att tvåspråkighet är att kunna två språk, men också att man har fått språken gratis, dvs. att man har blivit uppväxt med två språk. Hon tillade också att det är en rikedom att vara tvåspråkig och att det är viktigt att kunna båda språken, eftersom Finland är ett tvåspråkigt land. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, eftersom hon kunde växla mellan språk utan problem. På tilläggsfrågan om det räcker att man t.ex. förstår bara några ord av det andra språket för att vara tvåspråkig, svarade hon:

nää intt sku ja säga att du ä tvåspråki då nog tycker ja att du måst som kunna prata på båda språken ordentligt för att du sku kunna vara tvåspråki intt räcker de me bara de att du förstår va en säger eller att du kan säga några ord att ja heter intt ä de de att vara tvåspråki -- ja tycker nog att man ska kunna ganska mycket för att man ska kunna kalla sig tvåspråki

B/24 poängterade emellertid att en person inte behöver vara född med två språk för att vara tvåspråkig, utan att han/hon också kan lära sig det andra språket senare och på det sättet bli tvåspråkig. Hon tyckte att man inte behöver behärska båda språken lika bra för att vara tvåspråkig och berättade att hon inte heller själv kunde båda språken lika bra p.g.a. att hon gått i svenskspråkig skola. Informant C/25 tyckte att tvåspråkighet betyder det att klara av vardagen med två språk i alla slags konversationer. Han ansåg sig vara tvåspråkig eftersom han inte hade någon skillnad på språken, utan att han kunde tala och förstå båda språken lika bra. Han ansåg att en person inte behöver ha fått båda språken hemifrån för att vara tvåspråkig, men var emellertid av den åsikten att man måste kunna båda språken flytande för att vara tvåspråkig. Liksom informanterna A/18 och B/24 avsåg också D/25 med tvåspråkighet det att kunna både finska och svenska. Hon ansåg sig vara tvåspråkig även om hon inte kunde finska grammatiskt sett helt rätt. Hon poängterade att det ändå är viktigare att förstå språken. I detta sammanhang berättade hon att

tvåspråkighet för henne betyder Nedervetil dialekt och finska, inte högsvenska och finska. D/25 tyckte att en person kan bli tvåspråkig bara om han/hon har fått språken hemifrån, men när hon tänkte efter en stund, tillade hon att en person eventuellt också senare skulle kunna bli tvåspråkig. Hon tyckte att man inte behöver behärska båda språken lika bra, utan så som hon tidigare poängterade, är förståelsen det viktigaste. Informant E/42 ansåg att tvåspråkighet innebär det att inte ha någon skillnad vilket språk man själv talar och vilket språk andra talar åt en. Hon konstaterade också:

att om du hör tå du far in i en en bood att di fösöökär tala svensk medde men att he är tokodee rokå svensk så svänger ja helder om ti finsk bara fö att ja tycker att e tar så lång tå di ska som hack fram på hedee rokå rokå svensk å hedee tå tycker ja noo he å att tå du är som tvåspråki ställder naan på finstaland så tar du åt de du tycker sådee som att jaha ja hör titii å ställder naan på svensk så tar du å åt de att tu veit intt rikti vart du som hör -- samt har jo att di är så gårr noga me hedee att nu ska e talas svensk å nu ska e talas finsk ja har intt he väiji na ställna

'att om du hör då du går in i en butik att de försöker tala svenska med dig, men att det är sådan där dålig svenska, så svänger jag hellre om till finska bara för att jag tycker att det tar så länge då de ska hacka fram på den där dåliga svenskan och så det där tycker jag nog också att om du är tvåspråkig och någon skäller på finstalande så tar du åt dig som att jaha jag hör dit och skäller någon på svensktalande så tar du också åt dig att du vet inte riktigt vart du hör -- somliga har ju så väldigt noga med att det nu ska talas svenska och nu ska det talas finska. Jag har inte den vägen någon skillnad. '

Hon ansåg sig vara tvåspråkig just p.g.a. det att hon inte hade någon skillnad vilket språk hon använde och också för att hon hade talat både finska och svenska hemma. Hon tyckte att en person emellertid också senare kan bli tvåspråkig ifall han/hon gifter sig med en finsk- eller svenskspråkig person och därigenom växer in i tvåspråkigheten. Hon trodde ändå sist och slutligen att man borde ha fått språken hemifrån för att vara tvåspråkig. Hon ansåg att en tvåspråkig person måste behärska båda språken på någorlunda flytande sätt, men tillade att det ena språket alltid är starkare, nämligen det språk man använder mest samt tänker på.

Informant F/43 avsåg med tvåspråkigheten det att man har fått det andra språket gratis sedan födelsen och att man inte behöver studera det i skolan. Hon menade eventuellt att en tvåspråkig person inte behöver lära sig det andra språket som ett främmande språk i skolan. I detta sammanhang poängterade hon också fördelen med att vara tvåspråkig. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, men konstaterade att hon under studietiden hade känt sig halvspråkig, p.g.a. hennes

starka dialekt. Med halvspråkig menade hon att hon varken kunde finska eller svenska ifråga om grammatik, eftersom hon aldrig hade läst grammatik på varkendera språken. Hon tyckte att man kan bli tvåspråkig bara hemifrån, eftersom man inte kan lära sig allt vardagsspråk t.ex. i närmiljön. Hon ansåg att en tvåspråkig person måste behärska båda språken lika bra för att kunna kallas för tvåspråkig, dvs. att han/hon förstår allting och blir förstådd lika bra på båda språken i alla möjliga instanser.

För informant G/51 betydde tvåspråkigheten det att ha två språk. Hon poängterade också att man är rikare då man har två språk. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, eftersom hennes modersmål är svenska, men att sedan hon gifte sig och flyttade till en finskspråkig by hade hon varit tvungen att också tala finska. Såsom det kom fram i familjeförhållanden hade hon också lärt sig finska redan innan skolåldern. Hon tyckte att en person kan bli tvåspråkig även om han/hon inte har fått båda språken hemifrån. Hon ansåg dessutom att en tvåspråkig person inte behöver behärska båda språken lika bra, utan huvudsaken är att våga tala, även om det ena språket skulle vara svagare.

Enligt informant H/55 var tvåspråkighet det att kunna kommunicera på två olika språk. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, eftersom hon omedvetet kunde byta från det ena språket till det andra och att det kändes naturligt. Hon ansåg att en tvåspråkig person inte behöver kunna båda språken lika bra, utan menade att han/hon försöker sitt bästa. Hon berättade vidare att:

de ä ju mycke säkert sånt som du inte behöver använda språket i vissa situationer så .. ja har märkt exempelvis då ja var på arbetet vid försäkringsbolag så jag hade svårt me di här svenska försäkringsord termer så då märkte ja att ja flera gånger använde som finska ord om jag inte visste va di ä på svenska .. men helt vanligt de här som man pratar i vardagen så de ä innt nå svårt de ä bara di här svåra orden som man ibland behöver som använda .. så där ä de lite svårare men annärs ä de ..

Informant I/81 var av samma åsikt som A/18, B/24 och D/25, dvs. att tvåspråkighet var att kunna två språk. Hon ansåg att en person inte behöver kunna språken lika bra utan huvudsaken är att han/hon bjuder till. Hon ansåg sig vara tvåspråkig, eftersom hon hade fått båda språken som liten. Hon tyckte att en person inte kan bli tvåspråkig om han/hon lär sig det ena språket t.ex. i skolan. Hon menade följaktligen att man måste lära sig språken som liten och påpekade att hennes barn hade haft stor nytta av det i och med att de inte hade behövt lära sig det andra språket i skolan.

Som det kom fram definierade informanterna begreppet tvåspråkighet på olika sätt och deras definitioner skulle man kunna jämföra med de definitioner som bl.a. Skutnabb-Kangas (1981, 94) har presenterat. Sex av personerna som själva kom från ett tvåspråkigt hem verkade tänka enligt ursprungsdefinitionen, dvs. att tvåspråkighet är det att man sedan liten har lärt sig båda språken hemma. För dem betydde tvåspråkighet primär eller naturlig tvåspråkighet, m.a.o. att man har tillägnat sig språken utan formell undervisning. En av dem verkade dessutom definiera tvåspråkigheten genom språkbehärskning och -användning, vilket också tre andra informanter gjorde. De tyckte nämligen att tvåspråkighet innebär att en person kan kommunicera på två olika språk och kan två språk flytande. Deras svar skulle därmed kunna jämföras med Skutnabb-Kangas (1981, 85–86, 89, 94) kompetens- och funktionsdefinition. För dessa informanter innebar tvåspråkighet funktionell tvåspråkighet, dvs. att språken kan utan problem användas i olika situationer.

Alla personer ansåg sig vara tvåspråkiga p.g.a. sin tvåspråkiga familjebakgrund eller p.g.a. att de inte hade någon skillnad vilket språk de använde i olika situationer. Man kan därmed konstatera att de är tvåspråkiga enligt attityddefinitionen, eftersom de alla identifierade sig själva som tvåspråkiga och med de båda språken. Det är intressant att märka att de personer som definierade sin egen tvåspråkighet enligt familjebakgrund var huvudsakligen av den åsikten att en person inte kan bli tvåspråkig på något annat sätt. Några av dessa kunde eventuellt också tänka sig att det är möjligt att även senare bli tvåspråkig, t.ex. om man gifter sig med en finsk- eller svenskspråkig person. Det är också intressant att de som kom från tvåspråkiga familjer, men definierade sin egen tvåspråkighet genom språkanvändning, var av den åsikten att en tvåspråkig person inte behöver vara född i en tvåspråkig familj, utan de kunde tänka sig att en person kan bli tvåspråkig också senare eller att en person kan vara tvåspråkig bara han/hon behärskar två språk.

Man kan säga att de informanter som hade blivit uppväxta i en tvåspråkig familj var naturligt tvåspråkiga, eftersom de hade lärt sig båda språken i hemmiljön. De som däremot hade blivit uppväxta i en enspråkig familj och hade lärt sig det andra språket i miljön runtomkring skulle kunna kallas för ”miljötvaspråkiga”, men inte för skoltvaspråkiga, eftersom de hade lärt sig det andra språket utan formell undervisning.

Ifråga om språkbehärskning finns det, såsom Haugen (1987, 14) har påpekat, stora variationer i hur väl man bör behärska båda språken för att vara tvåspråkig. Det kan konstateras att största delen av våra informanter var av den åsikten att en tvåspråkig person inte behöver behärska båda

språken likvärdigt, men av informanternas svar kan tolkas att en person ändå måste kunna mera än bara några ord av det andra språket för att vara tvåspråkig. Två av informanterna verkade emellertid vara mer strikta ifråga om språkbehärskning: de tyckte att en tvåspråkig person måste kunna använda båda språken i alla möjliga situationer. Några av informanterna menade att en tvåspråkig person alltid använder det ena språket mera än det andra, vilket antagligen leder till det att han/hon därmed behärskar det språket bättre. Vi tror att informanterna eventuellt jämförde hur bra man måste kunna båda språken för att anses vara tvåspråkig med sin egen kompetens, vilken förmodligen är individuell hos var och en. Det att den språkliga kompetensen är individuell hos var och en kan vara en orsak till att det är svårt att hitta en uttömmande definition gällande språkbehärskning.

9 INFORMANTERNAS UPPFATTNINGAR OM SPRÅKLIG IDENTITET

9.1 Språkanvändning och språkval i olika situationer

A/18 använde mest svenska (dialekt) hemma, eftersom hennes finskspråkiga far inte så ofta var hemma. Informanterna B/24, C/25, D/25, E/42 och F/43 använde finska och svenska (dialekt) i barndomshemmet. Nu talade B/24 bara svenska med sin sambo. C/25 konstaterade att han i den nuvarande studentbostaden bara talade svenska (dialekt) med sina rumskamrater. D/25 använde svenska (dialekt) med sin sambo. E/42 använde i sitt nuvarande hem bara svenska (dialekt). F/43 använde också nu finska och svenska (dialekt) i sitt hem. G/51 använde endast svenska (dialekt) i sitt barndomshem, medan hon i sitt nuvarande hem bara använde finska. Hon påpekade i detta sammanhang att hon bodde i en finskspråkig by och att även om det också fanns andra svenskspråkiga i byn, talade de för det mesta finska sinsemellan. H/55 använde finska både i sitt barndomshem och i sitt nuvarande hem. I/81 använde i sitt barndomshem finska och i sitt nuvarande hem svenska (dialekt).

I skolan använde A/18 för det mesta svenska (dialekt), men med tvåspråkiga skolkompisar använde hon ibland också finska. På jobbet använde B/24 svenska (högsvenska) med sina elever och finska med sina arbetskolleger. C/25 använde nuförtiden bara finska i skolan. Informanterna

D/25, E/42 och F/43 använde både finska och svenska (högsvenska, dialekt) på jobbet. G/51 använde mest finska på jobbet, men ibland även svenska. H/55 var för tillfället arbetslös och I/81 var pensionerad.

Informanterna A/18, B/24, C/25, D/25, E/42 och I /81 hade både finsk- och svenskspråkiga (dialekt) vänner, men C/25 och D/25 hade betydligt mera svenskspråkiga (dialekt). C/25 konstaterade att han endast talar finska med sina skolkompisar, t.o.m. med en som pratar flytande svenska. Detta berodde på att skolan är finskspråkig. F/43 berättade att hon nu hade mera svenskspråkiga (dialekt) vänner än tidigare, eftersom hon hade blivit bekant med föräldrarna till sina barns skolkompisar. Hon poängterade emellertid att hon också har många finskspråkiga vänner. G/51 hade finskspråkiga vänner p.g.a. att hon bodde på en finskspråkig ort. Liksom G/51 hade också H/55 finskspråkiga vänner.

Ifråga om brev, kort, e-post och textmeddelanden sade A/18 att det beror på mottagaren vilket språk hon skriver på. Hon konstaterade att hon skriver e-post på finska, men däremot aldrig på svenska. Hon poängterade dessutom att hon skriver textmeddelanden på finska och svenska (dialekt). B/24 berättade att hon skriver brev, kort och e-post på båda språken beroende på mottagaren, men e-post har hon skrivit mera på svenska och det är därför lättare för henne att skriva dem på svenska. Hon konstaterade att hon skriver e-post på dialekt åt personer som står henne nära, men högsvenska åt sådana som inte står henne så nära eller som inte förstår hennes dialekt. Detsamma gällde textmeddelanden. Informanterna C/25 och E/42 sade också att det beror på mottagaren vilket språk de skriver brev, kort, e-post och textmeddelanden på. C/25 konstaterade att om han skriver på svenska blir det oftast på högsvenska, men ifall mottagaren förstår hans dialekt, då skriver han på dialekt. E/42 berättade att ifall hon skriver brev på svenska blir det på högsvenska, men e-post skriver hon på dialekt om hon vet att mottagaren förstår dialekten. Hon påpekade i detta sammanhang att det är lättare och inte så pinsamt att skriva på högsvenska som det är att tala det. D/25 skrev både på svenska och finska, men konstaterade liksom C/25 och E/42 att hon skriver på dialekt åt sådana som hon vet att förstår den.

F/43 berättade att hon skriver på båda språken, men kanske mera på finska. I de fall hon skrev på svenska berodde det på situationen och mottagaren ifall hon skrev på dialekt eller högsvenska. Hon förklarade att hon skriver på dialekt åt kompisar, men att hon skriver på högsvenska om det är fråga om jobb. Hon påpekade dessutom att det nuförtiden har blivit allmännare att skriva t.ex. kort och e-post på dialekt, medan det ännu för fem till tio år sedan alltid skedde på högsvenska.

Också hon själv hade mer och mer börjat skriva på dialekt. G/51 konstaterade att hon väldigt sällan skriver brev, men att ifall hon skriver kort gör hon det på svenska och alltid på högsvenska. Hon förklarade att det är lättare att skriva på högsvenska än på dialekt. H/55 skrev brev, kort, e-post och textmeddelanden på finska, men hade tidigare även skrivit på svenska eftersom hon då hade haft en svenskspråkig manlig bekant. I/81 konstaterade att hon mest skriver på högsvenska, men att hon ibland för skojs skull också kunde skriva på dialekt.

A/18 gjorde anteckningar på högsvenska, vilket enligt henne kan bero på att hon i skolan hade blivit van vid att göra anteckningar på högsvenska. B/24 gjorde anteckningar på båda språken beroende på situationen. Ifall hon gjorde anteckningar som gällde arbetet gjorde hon det på finska, eftersom hon talade finska med arbetskollegera. Hon tillade att om hon skriver på svenska, skriver hon på högsvenska om det är fråga om korta meningar. Om det däremot var fråga om långa meningar kunde hon få meningarna kortare genom att skriva ett blandspråk av dialekt och högsvenska, eftersom orden ofta är kortare på dialekt. När C/25 blev frågad vilket språk han gör anteckningar på, svarade han: "de kan bli lite blandat .. om man just gör en matlista kan de vara tomaatti å gurka" Han konstaterade också att han använder finska när han gör anteckningar i skolan, men när han gör anteckningar i kalender sade han att det kan bli på dialekt. D/25 berättade att hon gör sina anteckningar på dialekt därför att hon kanske inte skulle förstå vad hon har menat om hon skrev på högsvenska. E/42 konstaterade att:

om ja är heim å skriver köplista så skriver ja på svensk men skriver ja e utan .. jost fyri ja slutar arbeite tå skriver ja e på finsk fö att ja har tala finsk tå som meir å tå biror e på om ja skriver naating öpp i kalender i arbeite så skriver ja på finsk tii heim så skriver ja som på svensk he biror åpåå liiti vann du är -- å va du ä van mee som att i arbeite om ja har ein ein möt elder naating så skriver int ja som hedi möte klockan he å he utan ja skriver att kokous

'Om jag är hemma och skriver köplista så skriver jag på svenska, men skriver jag den just innan jag slutar arbetet så skriver jag den på finska, för att jag har talat finska då som mera och så beror det ju på om jag skriver någonting upp i kalender i arbetet så skriver jag på finska. Där hemma så skriver jag på svenska. Det beror lite på var du är. -- och vad du är van med som att i arbetet om jag har ett möte eller någonting så skriver jag inte möte klockan det och det, utan jag skriver att kokous.'

När E/42 skrev på svenska blev det på högsvenska. Informant F/43 konstaterade att det beror på mottagaren vilket språk hon gör anteckningar på. Hon berättade att när hon gör anteckningar eller köplista åt sig själv blir det på svenska (högsvenska), men att köplistan ibland kan bli ett blandspråk av finska och svenska (högsvenska). Hon fortsatte att hon nu också skriver åt barnen på högsvenska, men att hon åt någon vän kan skriva på dialekt. G/51 använde också både finska och svenska (högsvenska) när hon gjorde anteckningar. Ifall hennes man också skulle förstå meddelandet, skrev hon på finska, men ifall hon bara själv behövde det, skrev hon på svenska. H/55 skrev anteckningar bara på finska. I/81 berättade att hon, medan hennes man levde, skrev köplistan på finska, eftersom han var finskspråkig, men att hon nu skriver köplistan på svenska, eftersom hon talar svenska med sin son som bor hemma och som gör inköpen. Hon sade att hon skriver på högsvenska, eftersom det är lättare att förstå skriven högsvenska.

När det gäller att räkna gjorde informanterna A/18, B/24, D/25 och G/51 det på svenska (dialekt). A/18 konstaterade att det är svårt att komma ihåg alla siffror på finska och att hon aldrig har räknat på finska. Hon och B/24 sade att det beror på skolan att de räknar på svenska och att de följaktligen har lärt sig siffrorna på svenska. B/24 och G/51 kunde emellertid ge sitt telefonnummer på finska utan problem. G/51 konstaterade att hon nuförtiden, p.g.a. att hon bott så länge på finskspråkig ort, har börjat tänka på finska och hur hon skall få sitt telefonnummer översatt till svenska. D/25 konstaterade också att hon kan ge sitt telefonnummer automatiskt på finska. Hon påpekade emellertid att hon troligtvis tänker årtalen på svenska i finskspråkig kontext. Informant C/25 räknade mest på finska p.g.a. skolan, men konstaterade att språket inte har någon betydelse, utan att han kan räkna på båda språken. Även han kunde ge sitt telefonnummer på finska utan problem. E/42 räknade på svenska (dialekt) när hon räknade i huvudet, men ifall hon räknade högt i finsk kontext blev det på finska. Sitt telefonnummer kunde hon ge automatiskt på finska. F/43 räknade alltid på svenska (dialekt) oberoende om hon talade finska eller svenska och sade att detta beror på skolan. H/55 konstaterade att:

men de har ja märkt att nån gång om ja räknar fort så räknar ja på svenska två fyra sex åtta di kommer så automatiskt på svenska -- de måst ju bero på skolgången att ja har vari så van att räkna på svenska å de ä så sällan ja behöver räkna på finska å sen dihär dihär multiplikationstabell man har ju lärt dem på svenska ja har ju aldri lärt dem på finska ... fem gang åtta ä fyrtiätta kommer så automatiskt viis kertaa viis mikä se nyt

Även hon, liksom alla andra informanter hittills, kunde ge sitt telefonnummer automatiskt på finska. I/81 räknade på svenska i huvudet även om hon talade finska och tyckte som de flesta informanter att detta beror på skolan. Hon sade att om hon snabbt måste ge sitt telefonnummer så tänkte hon på svenska.

I känsloladdade situationer såsom att svära, gjorde A/18 det på finska och menade att alla svär på finska och att det inte finns några riktiga svärord på svenska. B/24 berättade att hon svär på svenska, men ibland också på finska. Hon konstaterade att det känns naturligare att svära på svenska och att hon ibland också svär på dialekt. C/25 konstaterade att han svär sällan. Han kunde emellertid svära om han var på dåligt humör och på vilket språk han då uttryckte sig, berodde på om han umgicks med svensk- eller finskspråkiga. Ifall han svor på svenska, blev det på dialekt. Informant D/25 svor på finska och sade att det eventuellt beror på att svärorden är kraftigare och effektivare på det språket. E/42 konstaterade att hon svär på finska, eftersom hon tyckte att orden är fulare på finska. F/43 svor också på finska, eftersom hon tyckte att orden är starkare på detta språk medan de är mera neutrala på svenska. G/51 sade att hon svär på svenska och menade att detta beror på gammal vana. H/55 svor på båda språken och någon gång t.o.m. på engelska. I/81 konstaterade att hon inte alls svär och förklarade att detta härstammar från barndomen då det var förbjudet att svära och att hon nu som gammal inte heller vill svära.

Beträffande massmedier läste och prenumererade informant A/18 endast på finska tidningar. Hon tyckte att det är roligare att läsa på finska och att hon förstår finska bättre. B/24 hade ingen skillnad på vilket språk hon läste tidningar, men hon berättade att hon prenumererar på en finskspråkig tidning. I detta sammanhang påpekade B/24 att hon tycker mera om att läsa böcker på finska, eftersom hon tyckte att det är ansträngande att läsa på svenska. D/25 hade ingen skillnad på vilket språk hon läste tidningar, men konstaterade i detta sammanhang att hon löser korsord på finska, eftersom det är lättare på det språket. Informanterna C/25, E/42, F/43, G/51, H/55 och I/81 hade ingen skillnad på vilket språk de läste tidningar, utan det var innehållet som var avgörande. H/55 nämnde också att hon läser böcker på svenska, eftersom hon tycker om att läsa på svenska p.g.a. att språket är uttrycksfullare på svenska än på finska. I/81 läste liksom B/24 böcker på finska.

Informant A/18 tittade på finskspråkiga TV-program och berättade att det inte har någonting med språket att göra, utan att det beror på att det kommer mera finskspråkiga program i TV. Informant B/25 sade att hon tittar både på finsk- och svenskspråkiga TV-program. Hon berättade att hon i

Jakobstad tittar på Sveriges TV och att hon skulle vilja ha Sveriges kanaler även i Jyväskylä. I detta sammanhang påpekade B/25 att hon på biografen läser undertexten på finska. C/25 såg mest på finskspråkig TV och sade att det är utbudet som är avgörande. Han poängterade att han inte har Sveriges kanaler hemma, därför att han protesterar mot Sveriges TV. Informanterna D/25 och F/43 berättade att de mest tittar på finsk TV, eftersom de ända sedan liten har blivit vana vid det. D/25 såg ganska lite på Sveriges kanaler, därför att hon inte riktigt förstod rikssvenska. F/43 konstaterade också att hon tittar på finskspråkiga TV-program p.g.a. utbudet. E/42 såg på finskspråkiga program och H/55 både på finsk- och svenskspråkiga program, men båda två konstaterade att de inte märker på vilket språk de program är som de råkar se på. H/55 tillade att det är utbudet och inte språket som avgör vilka program hon tittar på. Hon konstaterade också att hon inte brukar läsa undertexten eftersom allt ändå inte är översatt. Informant G/51 såg både på finsk- och svenskspråkiga TV-program, men mest på finskspråkiga, eftersom hennes make inte förstod svenska. I/81 berättade att hon mest tittar på finskspråkiga TV-program, eftersom FST sänder så få program. Hon konstaterade att hon undviker att titta på program från Sveriges TV, eftersom hon har svårt att förstå rikssvenska. I detta sammanhang berättade hon att hon varje dag lyssnar på finsk radio, eftersom utbudet är bättre, men tillade att hon ibland även lyssnar på svenskspråkiga radioprogram.

När informanterna sökte information på Internet, svarade A/18 att om hon söker information åt sig själv söker hon på finska, men om hon behöver information till något skolarbete, söker hon då på svenska. B/24 och D/25 hade ingen skillnad på vilket språk de sökte information, medan C/25 och F/43 valde att söka på finska, eftersom de var vanare att söka på det språket. De tillade att det beror på varifrån de vill ha information, dvs. om de vill få information från Finland söker de på finska, men vill de däremot ha information från Sverige söker de på svenska. E/42 berättade att hon väljer att söka information på finska, eftersom hon p.g.a. arbetet har blivit vanare vid det. Hon tyckte också att hon får bättre information på det språket. H/55 hade liksom B/24 och D/25 ingen skillnad på språket, men konstaterade att det är lättare och att hon är vanare vid att söka information på finska. G/51 använde väldigt sällan Internet, men ifall hon gjorde det sökte hon på finska. I/81 hade aldrig använt Internet.

När informanterna fritt fick välja mellan finska, högsvenska och dialekt i banken, på sjukhuset/hos läkaren, i butiken samt vid beställning per telefon på en helt tvåspråkig ort svarade A/18 gällande banken:

svensk fö att man har ju allti använt svenska eller som här hemma i Nedervetil så talar man ju noo svensk om ja sko faa na aaderstans så noo veit man bäter ett som va du ska säj elde som va du ska använd fö oola så haa du får he så du vill ha elde som om du ska byri tala tå tala på finsk som att du använder finsk i bankkå noo vaal he na liiti sådee hackåt he ritti far int fram tror ja

'Svenska för att man ju alltid har använt svenska eller som här i Nedervetil så talar man ju nog svenska. Om jag skulle åka någon annanstans så vet man nog bättre vad man ska säga eller vilka ord man ska använda så att man får det som man vill ha. Om du ska sedan börja tala på finska i banken så blir det nog sådär lite hackigt, det går inte riktigt fram tror jag.'

B/24 använde också allra helst svenska i banken, men beroende på orten kunde hon även använda finska. Hon förklarade vidare att hon i Nedervetil använder dialekt medan i Jakobstad lite bättre svenska och i Jyväskylä finska. Informant C/25 skulle allra helst tala dialekt i banken vilket han kunde göra i Nedervetil, men om han skulle använda svenska någon annanstans skulle det då bli högsvenska. Han berättade vidare att han någon gång hade försökt tala svenska i Åbo, men eftersom bankbiträdena ofta inte hade förstått eller kunnat så bra svenska och hade blivit besvärade, hade han därför bytt om till finska. Han tillade att han hade börjat använda finska också p.g.a. att han då fick snabbare betjäning. D/25 skulle också helst välja dialekt, men i de fall hon hamnade att välja mellan högsvenska och finska valde hon finska, eftersom hon ändå alltid hade kunnat bättre finska än högsvenska. E/42 berättade att hon väljer att tala finska istället för svenska om hon anar att bankbiträdet kommer att använda högsvenska. Hon poängterade att hon allra helst undviker att använda högsvenska. Om E/42 emellertid visste att bankbiträdet kunde dialekt talade hon då naturligtvis dialekt med honom/henne. Informant F/43 konstaterade att det sist och slutligen beror på orten och bankbitrådets språkkunskaper ifall hon väljer att använda finska eller svenska. Med detta menade hon att om hon märker att bankbiträdet har dåliga kunskaper i det ena språket kan hon byta om till det andra språket. Hon tillade att om det faktiskt skulle finnas en möjlighet att välja mellan finska och svenska skulle hon välja finska. G/51 valde finska, t.o.m. med en svenskspråkig kusin som arbetade på banken. Hon förklarade närmare att:

joo int veit ja va e biror åpåå he ä he ä liiti tå an veit int på svensk om an som om di förstaar om an talar dialekt elder om man sko boord använd liiti bäter språåtsi liiti högsvensk att he är liiti på svensk är e liiti på he sätte

'Jo, inte vet jag vad det beror på. Det är lite så med svenska att man inte vet om de förstår om man talar dialekt eller om man borde använda lite bättre språk, lite högsvenska, att det är lite på så sätt med svenska.'

H/55 valde också finska i banken, förutom när hon var i Nedervetil. Hon förklarade att hon väljer finska därför att hon har ett finskt namn och också för att bankbiträdet skulle märka att hon inte är svenskspråkig om hon skulle tala högsvenska. I/81 hade ingen skillnad vilket språk hon valde i banken, men valde hellre finska ifall hon måste tala högsvenska.

På sjukhuset eller hos läkaren valde A/18 finska, eftersom hon tyckte att det är lättare att förklara sina problem på det språket. Ifall hon skulle använda svenska, skulle hon välja att tala dialekt före högsvenska, eftersom hon inte skulle få sagt det hon vill på högsvenska. Informant B/24 gjorde likadant på sjukhuset som i banken, dvs. hon använde dialekt i Nedervetil medan hon använde lite bättre svenska i Jakobstad och finska i Jyväskylä. Hon förklarade vidare att hon t.ex. i Karleby är tvungen att tala finska eftersom alla är finskspråkiga, även om hon helst skulle vilja tala svenska. Hon poängterade emellertid att om det skulle vara fråga om en nödsituation skulle hon använda kanske svenska, eftersom hon skulle känna sig säkrare, det skulle kännas naturligare och hon skulle klara sig lättare på detta språk. Vid vanlig läkarkontroll kunde hon emellertid använda finska. C/25 valde att tala svenska och allra helst dialekt på sjukhuset eller hos läkaren om det var möjligt, eftersom han hade haft biologiundervisning på svenska och hade därmed bättre ordförråd i svenska än i finska. D/25 berättade att hon väljer finska, eftersom de läkare hon har besökt vanligtvis har varit finskspråkiga. Hon skulle också välja finska i de fall hon hamnade att välja mellan finska och högsvenska. D/25 konstaterade emellertid att hon i Nedervetil skulle använda dialekt.

Informant E/42 valde finska på sjukhuset eller hos läkaren, eftersom hon av egen erfarenhet hade märkt att läkarna inte kunde svenska så bra och att det var mera praktiskt att använda finska. Hon berättade emellertid att hon p.g.a. sin son ofta har besökt HUCS och att det där har gått riktigt bra att tala högsvenska och att det inte alls har känts pinsamt. Hon kunde inte säga orsaken till detta. Man skulle emellertid kunna anta att detta beror på att de hemma hade diskuterat sonens sjukdom på svenska och att det därmed inte hade känts så svårt att använda högsvenska på sjukhuset. En annan möjlig orsak kunde också vara att E/42 för pojkens skull är mera villig att använda högsvenska. F/43 berättade att språkvalet igen beror på personen hon talar med, men om hon måste välja, väljer hon finska. Hon påpekade att hon automatiskt tänker att personalen på

sjukhuset inte kan svenska t.ex. i Karleby, som ändå är en tvåspråkig stad. I Vasa skulle hon emellertid kunna tänka sig att tala högsvenska, eftersom den högsvenska som talas där påminner mera om hennes egen högsvenska än t.ex. den i Borgå.

Informant G/51 valde finska på sjukhuset/hos läkaren, eftersom hon tyckte att hon förstår bättre finska än svenska, p.g.a. att svenska språket numera har så fina ord som hon inte längre förstår. H/55 valde också finska, eftersom språket kommer automatiskt och det är lättare för henne att förklara sina problem på det språket. I/81 berättade att hon väljer finska i Karleby och svenska på hälsogården i Nedervetil. Ifall hon verkligen fick välja språk skulle hon välja finska istället för högsvenska, eftersom finska är lättare för henne och läkarna skulle förstå henne bättre. Ifall hon emellertid hade möjlighet att välja mellan finska och Nedervetildialekt skulle hon då eventuellt välja dialekt, men hon påpekade att språkvalet sist och slutligen beror på var hon befinner sig.

I butiken valde A/18 finska före högsvenska, men om hon fick tala dialekt skulle hon göra det. Hon påpekade emellertid att hon inte har någon skillnad ifråga om valet mellan finska och dialekt. Informant B/24 och E/42 valde finska av vana, men B/24 konstaterade att såsom i banken och hos läkaren, beror språkvalet i butiken också på orten och vem hon talar med. E/42 konstaterade liksom A/18 att om hon har möjlighet att tala dialekt skulle hon också göra det. C/25 valde också finska i butiken när han t.ex. köpte teknik, eftersom han kunde termerna bättre på det språket p.g.a. att han brukade läsa en finskspråkig tidskrift gällande teknik. D/25 sade att hon väljer dialekt istället för högsvenska i butiken, eftersom hon börjar tänka mera på språket än på själva ärendet, ifall hon talar högsvenska. Hon berättade att hon ibland medvetet först har börjat på svenska (dialekt) för att testa om hon får svensk betjäning, men konstaterade att hon inte länge orkar bemöda sig, utan att hon ganska snabbt byter till finska. Hon berättade dessutom att hon har haft dåliga erfarenheter när hon har använt svenska i folkpensionsanstalten:

-- för ja fick en gång som ja prata svenska å sen efter en månad så får jag en brev då nånting som ja sko betal eller som ja fick nå beslut å den där besluten var helt helt åt skogen där var de att ja ännu bodde hemma å ja hadd som fari dit för ti (att) anmäla att ja ä samboende å givi hans va han har förtjänat å så kommer ett brev hem att ja som får inte eftersom mina föräldrar får så mycke å så mycke å som å trolitvis på grund av att ja prata svenska så personen i fråga försto säkert inte va jag som vila (ville)

Beträffande språkvalet i butiken hade F/43 igen ingen skillnad vilket språk hon talade, utan hon berättade att språkvalet också i detta fall beror på orten och personen hon talar med. Hon påpekade emellertid att hon skulle välja finska i butiken, ifall det gäller något köp som hon tidigare har diskuterat med sin finskspråkiga man, eftersom termerna finns på finska i huvudet. G/51 valde finska även om hon hade möjlighet att välja svenska. Hon påpekade emellertid att hon i Nedervetil skulle tala svenska. H/55 valde finska i butiken, men berättade att hon också kan byta till svenska ifall biträdet har dåliga kunskaper i finska. I/81 valde finska över högsvenska därför att hon tyckte att hon bättre kan förklara på finska vad hon vill ha, ifall hon inte får använda dialekt.

Ifråga om beställning per telefon valde A/18 och F/43 finska om de beställde någonting ur en katalog, eftersom allting står på finska i den. A/18 hade aldrig beställt på svenska, men skulle eventuellt kunna tänka sig att göra det, men hon skulle kanske då tala dialekt. B/24, C/25 och E/42 valde också finska därför att de inte ville tala högsvenska. Också D/25 valde finska, men hon skulle tala dialekt ifall det var möjligt. B/24 hade någon gång beställt på svenska, men konstaterade att det inte hade gått så bra eftersom biträdet inte hade kunnat någon svenska och informanten hade sedan bytt till finska. Hon konstaterade också att om hon vet eller märker att den andra parten inte kan svenska kan hon byta till finska för att göra situationen bekvämare och för att personen skulle kunna förstå henne. Informant G/51 valde att beställa på finska möjligtvis p.g.a. vana och H/55 valde finska, eftersom det var lättare för henne att uttrycka sig på finska. I/81 hade aldrig beställt någonting per telefon, men berättade att om någon tidningsförsäljare bjuder ut en tidning per telefon sker det ofta på finska.

Gällande språkanvändning och språkval kan man konstatera att informanterna kunde använda både finska och svenska beroende på situationen. Intressant är att märka att svenska hade två olika betydelser för informanterna: de menade ibland högsvenska och ibland dialekt när de sade att de använde svenska. I barndomshemmet hade de flesta informanterna som kom från ett tvåspråkigt hem använt finska och dialekt, men i deras nuvarande hem använde endast en av dem båda språken. Intressant är dessutom att en informant, som kom från ett helt svenskspråkigt hem, använde i sitt nuvarande hem endast finska. Språkbytet är lätt att förstå, eftersom hon nu bodde på en finskspråkig ort med en finskspråkig man, såsom det redan har kommit fram.

Det har redan kommit fram att de flesta hade använt mest dialekt i skolan, även om lärarna hade krävt att de skulle tala högsvenska. Man kan fråga sig varför informanterna så envist försökte undvika att tala högsvenska under skoltiden. Först och främst skulle man kunna tänka sig att det berodde på att de var ovana att tala högsvenska, eftersom deras hemspråk hade varit Nedervetildialekt och att de helt enkelt inte kunde någon högsvenska när de började skolan. En annan orsak skulle kunna vara det att ifrågavarande dialekt avviker ganska starkt från högsvenska, vilket har illustrerats i avsnitt 4.2. Dessa orsaker kan därmed leda till att det var svårt för informanterna att plötsligt börja använda högsvenska. En ytterligare eventuell orsak till att de inte hade velat använda högsvenska i skolan kan vara att det snarare var fråga om attityder och inte enbart om språkkunskaper, vilket också Brunell (1983) har presenterat i sin undersökning om tvåspråkiga och dialekttalande elevers svårigheter i modersmålsundervisningen. Informanterna var m.a.o. kanske rädda för att högsvenska skulle ersätta dialekten och de ville därför hålla fast vid sin dialekt. Nuförtiden verkar det vara så att de flesta som är i arbetslivet också använder högsvenska i vissa situationer främst när de t.ex. har svenskspråkiga kunder. De kan emellertid använda dialekt med sådana som förstår dialekten.

Gällande brev, kort, e-post, textmeddelanden och anteckningar tycks det bero på situationen och mottagaren ifall informanterna skrev på finska, högsvenska eller dialekt. Detta skulle kunna jämföras med Helanders (1984) undersökning om språkvalet och -användning hos två- och trespråkiga samer i Övre Soppero. Också i vår undersökning använde informanterna de tre talesätten inom olika domäner beroende på mottagaren och formaliteten av situationen. Användningen av finska tycktes inte vara beroende av formaliteten utan det berodde snarare på mottagaren. När det däremot gällde högsvenska och dialekt tycktes den sociala distansen och förståelsen spela en viktig roll för vilket av dem som valdes. Dialekt användes med personer som stod informanterna nära eller med personer som förstod dialekten, medan högsvenska användes med mera avlägsna eller okända personer samt också i formella situationer.

Av de flesta informanternas svar kom det också fram att det är lättare eller att de är vanare att skriva på högsvenska. Detta beror troligen på att de hade lärt sig att skriva på högsvenska i skolan även om de talade dialekt. Vad gäller anteckningar kan man konstatera att vilket språk eller variant informanterna använde främst beror på mottagaren, det språk man just har använt eller använder. Det kunde dessutom bli ett blandspråk av finska och svenska. En intressant poäng är att

en av informanterna skrev korta anteckningar på högsvenska, men när hon skrev långa anteckningar blandade hon högsvenska och dialekt av praktiska orsaker och möjligen för att också spara tid.

När personerna räknade gjorde de det alltid på dialekt. De berättade att detta troligen beror på att de hade gått i svenskspråkig skola och lärt sig siffrorna på svenska. Två av informanterna räknade numera också på finska, vilket skulle kunna bero på att de dagligen arbetade med siffror p.g.a. skola och arbete. När informanterna däremot skulle säga sitt telefonnummer högt på finska kunde de flesta göra det utan problem.

Mycket intressant är att när informanterna uttryckte sig emotionellt genom att svära, gjorde hälften det alltid på finska, eftersom de menade att svärorden är kraftigare, starkare och fulare på det språket. Såsom Stedje och af Trampe (1979, 19) har konstaterat väljer man i starkt emotionellt laddade situationer det språk som man bäst kan uttrycka sina känslor på. I våra informanters fall tycktes finska vara det språk som de bäst fick uttryckt sin ilska på.

Beträffande TV-program var språket inte den avgörande faktorn för valet av program, utan det verkade snarare bero på utbudet eller vana. Det bör emellertid påpekas att vissa informanter undvek att titta på program från Sveriges TV, eftersom de hade svårigheter med att förstå rikssvenska och en informant t.o.m. protesterade mot Sveriges TV. Ifråga om tidningar var språket för de flesta informanter inte heller en avgörande faktor, utan det var innehållet som avgjorde på vilket språk de läste. För några informanter tycktes det däremot vara en kunskapsfråga eller språkets uttrycksfullhet som avgjorde på vilket språk de läste böcker eller löste korsord. När det gällde att söka information på nätet ser det ut som om valet mellan finska eller svenska berodde på vana, vart informanterna behövde informationen och varifrån de ville ha den.

Gällande språkvalet mellan finska, högsvenska och dialekt i banken, på sjukhuset/hos läkaren, i butiken och vid beställning per telefon kom det tydligt fram att informanterna valde finska eller dialekt över högsvenska. Bankärenden utfördes på dialekt ifall informanterna visste att bankbiträdet talade dialekt. I övriga fall valde de finska om de anade att de måste tala högsvenska. Finska valdes dessutom av praktiska skäl, dvs. för att bl.a. få snabbare betjäning eller för att undvika pinsamma situationer, ifall bankbiträdet hade dåliga kunskaper i svenska. Intressant är att en informant, som ursprungligen kom från en helt svenskspråkig familjebakgrund, emellertid

valde finska även i de fall hon hade möjlighet att använda dialekt. Detta skulle kunna bero på hennes nuvarande livssituation där hon nästan bara använder finska och språket därmed eventuellt känns naturligtast för henne.

Beträffande språkvalet på sjukhuset eller hos läkaren ser det ut som om de flesta valde att använda finska där. För några var det en kunskapsfråga, dvs. det var lättare att förklara sina eventuella smärtor på finska och de tyckte att de blir bättre förstådda på det språket. Det är intressant att de tyckte att de klarar sig lättare med finska i dessa situationer eftersom de hade haft undervisning i anatomi och hade därmed lärt sig termerna på svenska. Av denna orsak skulle man kunna anta att de helst skulle välja svenska, vilket en av informanterna också gjorde. Andra valde finska därför att de av egen erfarenhet visste att sjukhuspersonalen på det sjukhus de brukade besöka inte kunde någon svenska. Detta kan leda till att valet av finska för några informanter snarare tycks vara en attitydfråga och inte enbart en kunskapsfråga. Å andra sidan berodde språkvalet också helt enkelt på vana i och med att de nästan alltid hade använt finska på sjukhuset/hos läkaren.

Vad gäller språkvalet i butiken valde informanterna finska över högsvenska, men ifall de hade möjlighet att använda dialekt skulle de göra det. Valet mellan finska eller dialekt berodde på orten, bitrådets språkkunskaper och vana. Intressant är att några informanter påpekade att språkvalet berodde på vilket språk de hade tänkt ärendet på innan de gick till butiken. Några valde finska över svenska p.g.a. att de hade märkt att de fick bättre och snabbare betjäning på finska än på svenska.

När informanterna skulle beställa någonting per telefon valde alla finska över svenska helt enkelt därför att katalogen oftast var på finska. Också i denna situation spelade tidigare erfarenheter en roll i och med att den svenskspråkiga betjäningen inte hade lyckats så bra. En intressant fråga i detta sammanhang är om informanterna skulle välja svenska som betjäningsspråk ifall katalogen var på svenska. Om språkvalet endast skulle bero på språket som katalogen är på, skulle man kunna anta att informanterna då skulle beställa på svenska.

Slutligen kan man allmänt konstatera att språkvalet i dessa situationer tycks bero på informanternas egna språkkunskaper och också på den andra partens språkkunskaper, främst när det gäller högsvenska. I Paavolas (1987) undersökning om den språkliga identiteten och språkvalssituationer hos tvåspråkiga helsingsforsare har det också kommit fram att språkvalet främst berodde på rent praktiska orsaker som just t.ex. språkkunskaper. I motsats till hennes

undersökning verkade i vår undersökning även informanternas attityder spela en roll i språkvalet. Detta kom tydligt fram när det gällde den andra partens språkkunskaper. Informanterna antog m.a.o. automatiskt att den andra parten inte kan någon svenska eller har dåliga kunskaper i det. Intressant är emellertid att märka att informanterna kunde använda högsvenska i skrift utan några större problem. När det däremot gällde att tala högsvenska verkade de vilja undvika det in i det sista. Också i Tandefelts (1988) undersökning om språkbevarande och språkbyte har det kommit fram att det ena språket i vissa situationer kan kännas onaturligt eller främmande. Det bör emellertid påpekas att många av informanterna sist och slutligen inte hade någon skillnad vilket språk de använde i vilken situation, utan först när vi krävde att de skulle välja språk valde de det ena språket över det andra. Intressant var också det att det för många informanter var svårt att föreställa sig en sådan situation, t.ex. just i banken, på sjukhuset/hos läkaren eller i butiken, där de faktiskt skulle ha en möjlighet att välja språk.

9.2 Språkkunskaper, användning av de olika talesätten samt språkväxling

Det kom fram att A/18 hade lättare att läsa och förstå finsk text, eftersom det enligt henne finns så svåra ord i svenska som hon inte förstår. Hon trodde att det beror på att hon använder högsvenska endast när hon skriver prov eller håller föredrag. Också när det gällde skrivandet ansåg hon sig ha bättre kunskaper i finska. Hon berättade att hon alltid hade fått bättre vitsord i finska uppsatser än i svenska och när hon skrev på svenska översatte hon texten direkt från finska, eftersom hon hade sina åsikter i huvudet på finska. Ifråga om talandet sade A/18 att hon talade bättre finska än högsvenska, men bättre dialekt än finska. Ifråga om förståelsen menade hon att högsvenska kan vara svårt att förstå just p.g.a. de svåra orden, medan dialekten inte utgjorde något som helst problem. Finska var nästan lika lätt att förstå som dialekt, men ifall hon måste välja vilket som är starkast, valde hon dialekt, därefter finska och till sist naturligtvis högsvenska.

Liksom A/18 hade också B/24 lättare att skriva finska uppsatser än svenska, eftersom B/24 hade svårt med svensk grammatik och särskilt med genuset i svenska, p.g.a. att det inte fanns något genus i dialekten hon talade. Ifråga om läsandet sade hon att hon har börjat läsa finska böcker och att det är lättare att läsa på finska än på svenska, eftersom hon måste anstränga sig mycket mera när hon läser på svenska. Hon berättade att hon förstår finska, dialekt och högsvenska utan problem. Beträffande talandet var dialekten starkast, eftersom hon hela sitt liv hade använt det dagligen. Därefter kom finska som hon ofta hade talat som liten. Hon konstaterade vidare att

högsvenska definitivt är svagast. Hon påpekade att ifall hon inte har talat finska eller högsvenska på länge, tar det alltid sin tid att på nytt vänja sig vid dem. C/25 hade inga problem med att läsa, skriva, tala och förstå finska. Han hade inte heller några problem med högsvenska, förutom typiska genus- och ordföljdsproblem p.g.a. dialekten. Dialekten utgjorde inte heller något problem för honom, men han konstaterade att han har många kompisar som talar olika svenska dialekter och att deras dialekter har börjat blandas i hans egen dialekt. Han konstaterade att dialekten är starkast, eftersom han har vuxit upp med den. Efter dialekten kom finska och till sist högsvenska, eftersom han hade använt den så lite. D/25 konstaterade att hon förstår dialekt bäst, sedan kommer finska och till sist högsvenska. När det gällde läsandet kunde hon finska och högsvenska lika bra, men hon påpekade att det är lättare att läsa högsvenska än att tala det. När det gällde att skriva på högsvenska konstaterade D/25:

nog går de ju men ja hamnar å fundera så mycket just att ska de vara en ska de vara ett ..
 en bord den här borden det här bordet ... ett bord .. så de tar som så länge å de kommer
 som int automatiskt att de där ä en de där ä ett att de kommer int automatiskt att man
 hamnar å fundera

D/25 tyckte att det är lättare att skriva på finska, men visste inte hur grammatiskt rätt det heller blev. Hon konstaterade slutligen att dialekt är starkast, högsvenska svagast och att finska kommer däremellan. E/42 ansåg att hon i princip har lika goda kunskaper i dialekt, högsvenska och finska när det gäller förståelsen. Hon konstaterade emellertid att hon kan läsa bättre på svenska, eftersom hon måste koncentrera sig mera då hon läser på finska. Ifråga om talandet berättade hon att hon måste koncentrera sig mera på grammatiken och särskilt genuset när hon talar högsvenska. Hon påpekade att detta säkert beror på att hon är ovan vid att tala högsvenska, men hon menade att om hon skulle använda det mera skulle det vara lättare. Hon tillade att ifall hon riktigt vill få någonting sagt, går det allra enklast på dialekt. Ifråga om skrivandet sade hon att det nog går att skriva på alla tre varianter, men att det är lättast på finska. Hon menade att hon med färre ord får förklarat det hon vill på finska än på svenska och trodde att detta beror på att hon är vanare att skriva på finska p.g.a. arbetet. F/43 skrev flytande och därmed bäst på finska, medan högsvenska inte var så flytande, eftersom hon p.g.a. dialekten måste tänka på ordföljden i högsvenska. Hon talade bättre dialekt än högsvenska, men lika bra finska och dialekt. Hon kunde emellertid läsa

och förstå alla tre lika bra. När vi slutligen frågade vilket av talesätten är starkast, nämnde hon både finska och dialekt, eftersom hon använde dem lika mycket. Om sina språkkunskaper ansåg G/51:

nå intt ja kan int nu ritti säj hetee ja pa naangang tyck att int ja kan naa tala int finsk å int svensk å int högsvensk helder he vaal hedee som allting tokode som sekasotku int kan ja ritti säj hor e är .. hor e är .. om e är .. ho e nu ritti är

'Nå inte kan jag nu riktigt det där säga. Jag brukar ibland tycka att jag varken kan finska, svenska eller högsvenska. Allting blir en sådan där sekasotku. Jag kan nu inte riktigt säga hur det är.'

G/51 konstaterade att hon skriver bättre på högsvenska än på finska, eftersom hon är osäker med stavningen på finska. Ifråga om talandet talade hon bäst finska och poängterade att hon ifråga om finska också talar en stark dialekt, Kaustbydialekt. Hon sade också att det sist och slutligen inte är svårt att tala högsvenska om hon riktigt anstränger sig, men att det känns pinsamt eftersom hon är så van vid att tala Nedervetildialekt. Liksom F/43 förstod G/51 alla tre talesätt lika bra. Hon läste bättre på svenska än på finska, eftersom det tog långsammare att läsa vissa finska ord. Informant H/55 berättade att hon inte förstår någon skriven dialekt och att hon aldrig skriver på dialekt. Ifråga om högsvenska och finska hade hon ingen skillnad ifråga om läsandet och skrivandet. Beträffande talandet var finska starkast, eftersom hon hela tiden talade finska. Dialekt och högsvenska var ganska lika, men hon konstaterade att hon skulle trivas mycket bättre ifall hon fick tala högsvenska. När vi emellertid frågade om hon skulle kunna tänka sig att tala högsvenska i Nedervetil, sade hon:

nää de sku ju börja skratta ... dom sku säkert tycka att ja låssas .. men ja sku trivas så mycket att få prata högsvenska -- för ja tycker om de här att ja får prata ja märker att voi om man sku få prata då sku de komma så bättre fram

Ifråga om skrivandet var finska starkast hos H/55, eftersom hon inte hade använt just någon svenska efter skolan. Nu hade hon emellertid också börjat skriva på svenska och tyckte att det inte var så svårt. Hon höll på att skriva en bok på finska, men skulle kunna tänka sig att skriva den

även på svenska. Hon tyckte emellertid att det är lättare att skriva på finska, eftersom hon tänker på finska och orden kommer därmed automatiskt på finska. Informant I/81 hade liksom F/43 ingen skillnad ifråga om läsandet och förståelsen när det gällde finska, högsvenska och dialekt. Hon skrev eventuellt bättre på finska än på högsvenska, eftersom hon med tiden hade börjat glömma högsvenskan en aning. Ifråga om talandet hade hon ingen skillnad gällande dialekt och finska, men konstaterade att hon inte kan någon högsvenska och att hon inte heller har för avsikt att lära sig det. Hon tyckte i allmänhet att finska är starkast, eftersom hon lyssnar så mycket på finska radioprogram och tittar på finska TV-program.

Beträffande språkanvändning berättade A/18 att hon använder nästan lika mycket finska och dialekt, men kanske ändå mera dialekt. Högsvenska använde hon sällan och menade att detta var orsaken till att hon inte riktigt kunde det. B/24 använde i Jyväskylä kanske lika mycket finska, högsvenska och dialekt, eftersom hon talade finska och högsvenska på arbetet och dialekt hemma. I Jakobstad däremot använde hon mest dialekt. C/25 använde högsvenska absolut minst, men konstaterade att han använder dialekt och finska ungefär lika mycket. D/25 berättade att hon mest använder dialekt, sedan finska och allra minst högsvenska. Informanterna E/42 och F/43 använde högsvenska allra minst, men båda använde kanske lika mycket finska och dialekt. G/51 använde finska allra mest, men alltid då hon besökte sin födelseort använde hon dialekt. Högsvenska använde hon minst. H/55 använde liksom G/51 finska allra mest, sedan dialekt och allra minst högsvenska. I/81 använde numera allra mest dialekt, men om det kom någon finskspråkig på besök använde hon finska. Högsvenska använde hon aldrig.

Ifråga om språkväxling hade A/18 inga problem att byta språk. B/24 hade inga problem att växla mellan finska och dialekt, men hon påpekade att ifall hon inte har talat högsvenska på länge, kan det vara lite svårt att växla mellan finska och högsvenska. C/25, E/42, F/43 och G/51 hade heller inga problem att växla språk, men F/43 påpekade att när det gäller räknetal är det inte lätt att växla språk. D/25 hade inte heller några problem att byta språk och förklarade att när hon på jobbet sitter vid kaffebordet med andra svenskspråkiga kolleger och det kommer någon finskspråkig i samma bord, byter de automatiskt till finska. Hon påpekade att det känns onaturligt att tala finska med en kollega som hon normalt alltid talar svenska med. H/55 och I/81 kunde också växla språk utan problem och H/55 konstaterade att hon inte ens själv märker när hon byter språk.

Såsom Grosjean (1982, 235–236) har konstaterat är det ganska ovanligt att kunna förstå, tala, läsa och skriva lika bra i båda språken. I vårt fall granskades informanternas språkkunskaper i finska, högsvenska och dialekt, och det kan allmänt konstateras att ingen av informanterna hade lika goda kunskaper i finska, högsvenska och dialekt inom de fyra områdena av språkförmågan. Detta stämmer överens med de flesta informanternas åsikt om att en tvåspråkig person inte behöver behärska båda språken lika bra. De två informanter som tyckte att en tvåspråkig person måste kunna använda båda språken i alla möjliga situationer verkade i allmänhet ha bra kunskaper i finska, högsvenska och dialekt. Högsvenska tycktes emellertid vålla vissa svårigheter för dem. De menade eventuellt att en tvåspråkig person inte behöver ha lika goda kunskaper i sina språk, utan viktigast är att personen klarar sig med dem i alla möjliga situationer.

Informanterna verkade ha vissa svårigheter med att tala och skriva på högsvenska. Att de tyckte att de inte kan tala högsvenska så bra skulle kunna bero på att de helt enkelt är ovana vid det, eftersom de inte har behövt använda det. Såsom det redan har kommit fram hade de flesta talat dialekt hemma, i närmiljön eller i skolan och de flesta tycks också nu använda mest dialekt och minst högsvenska. Grosjean (1982, 236–237) har ju påpekat att om en person inte behöver använda ett språk utvecklas inte heller kunskaperna i det. Ett annat exempel på detta är vår äldsta informant som tyckte att hennes skrivkunskaper i högsvenska hade börjat tyna bort med tiden, eftersom hon inte längre behövde skriva så mycket på det. Å andra sidan är det ytterst intressant att den informant som ursprungligen kom från ett helt svenskspråkigt hem och vars modersmål är svenska, ansåg att hon bäst talar finska. Detta beror troligen på att hon numera inte så ofta behöver svenska, utan talar mest finska p.g.a. hennes nuvarande livssituation.

Informanterna hade som sagt också vissa problem med att skriva på högsvenska. Detta berodde främst på deras starka dialekt som avviker från högsvenskan bl.a. ifråga om genus, såsom vi har presenterat i avsnitt 4.2. Vad däremot gäller läsandet verkade största delen av informanterna inte ha några problem med att läsa högsvenska och ifråga om förståelsen verkade de flesta av informanterna ha lika goda kunskaper i finska, högsvenska och dialekt. När det gäller talesätten finska och dialekt tycktes de ligga på samma nivå beträffande att kunna tala, läsa, skriva och förstå dem, vilket också gällde för användningen av finska och dialekt. Man kan därför också konstatera att finska och/eller dialekt är starkast hos informanterna.

Ifråga om språkväxling ser det ut som om informanterna i allmänhet inte hade några problem att växla mellan finska och svenska. Tyvärr begrep vi inte att närmare utreda om de avsåg högsvenska eller dialekt när de berättade att de inte har några problem med att växla mellan finska och svenska. Man skulle emellertid kunna spekulera på basis av deras språkkunskaper och språkanvändning att det är lättast för dem att växla mellan finska och dialekt och eventuellt en aning ansträngande att växla mellan finska och högsvenska eller mellan dialekt och högsvenska.

Å andra sidan kan det hända att språkkunskaperna inte har någon betydelse för deras språkväxling, utan att de oberoende av språkkunskaper kunde vid behov växla mellan de olika talesätten.

9.3 Valet av talesätt samt känslor om de olika talesätten

Ifall A/18 inte fick tala dialekt talade hon hellre finska än högsvenska, eftersom finska var enklare och hon kunde det bättre. Om hon inte fick tala högsvenska berodde det på sammanhanget och personen ifall hon valde finska eller dialekt. Om hon däremot inte fick tala finska använde hon hellre dialekt än högsvenska. Informant B/24 valde finska över högsvenska ifall hon inte fick tala dialekt, men påpekade att valet av högsvenska eller finska berodde på situationen. Ifall hon inte fick tala finska valde hon hellre dialekt än högsvenska och om hon däremot inte fick tala högsvenska använde hon hellre dialekt än finska. C/25 talade hellre finska än högsvenska, ifall han inte fick tala dialekt eftersom finska var lättare. C/25 berättade vidare att om han inte får välja finska talar han hellre dialekt än högsvenska. Om han inte fick tala högsvenska använde han hellre dialekt än finska, eftersom dialekten var hans modersmål. Informanterna D/25, E/42, F/43, G/51, H/55 och I/81 talade hellre finska än högsvenska, om de inte fick tala dialekt. D/25 och I/81 påpekade emellertid att den finska de talar också är en typ av dialekt.

Informanterna D/25, E/42, F/43, G/51 och I/81 föredrog hellre dialekt än högsvenska, ifall de inte fick använda finska. G/51 påpekade i detta sammanhang att hon ibland talar ett blandspråk av dialekt och högsvenska om hon måste tala finare. H/55 berättade att hon inte är rädd att tala dialekt eller högsvenska istället för finska, utan att vilken variant hon använder beror helt på var hon är och vem hon talar med. Ifall D/25 och E/42 inte fick använda högsvenska valde de hellre dialekt över finska. E/42 påpekade emellertid att när det gäller dialekt och finska är de lika starka. F/43 och I/81 hade ingen skillnad när det gällde att välja mellan finska och dialekt istället för

högsvenska. G/51 och H/55 talade hellre finska än dialekt ifall de inte fick tala högsvenska. G/51 påpekade att hon väljer finska över dialekt, eftersom hon nu är vanare att tala det. Liksom D/25 och I/81 påpekade också G/51 att hon talar en dialektal finska.

När de gäller känslor om de olika talesätten kände A/18 och B/24 vara sig själva när de talade finska. A/18 gav som orsak att hon alltid hade talat finska och var van vid det. Ifråga om högsvenska svarade A/18:

nee noo man ä noo besvära tå man ska tala he ja veit int he gaar int i skola gaar e ju noo tå du måst men som int int annås he vaal noo så hackase så he vaal int ritti ti naating -- he ä tå int man ritti kan na oola å söis man he gaar int som man kan int föklaar e som natuurlit utan he komber som ett he komber som man måst dzera naa så är e så svårt he komber som int natuurlit

'Nej, nog är man besvärad då man ska tala den. Jag vet inte, det går inte. I skolan går det ju nog då du måste, men som inte annars. Det blir nog sådant hackande så det blir inte riktigt till någonting -- det är då man inte kan några ord och sådant. Du kan som inte förklara det naturligt utan det kommer som om man måste göra någonting så är det så svårt. Det kommer som inte naturligt.'

A/18 påpekade vidare att det inte känns bra att tala högsvenska och att hon är lite osäker med det. När det gällde dialekt kände hon sig vara sig själv. Dialekten var också det naturligaste talesättet för henne, eftersom hon använde den hemma, med kamraterna och i skolan. Hon konstaterade emellertid att dialekten har varit det naturligaste talesättet ända sedan daghemsålder, men att hon innan det bara hade talat finska. Informant B/24 berättade att hon känner sig konstig och inte alls som sig själv när hon talar högsvenska, eftersom hon inte brukar använda det. Hon påpekade att det inte hade känts särskilt kul, när hon hade börjat arbeta i Jyväskylä och varit tvungen att börja använda högsvenska med eleverna och föräldrarna, men att det ändå hade gått bättre än väntat. När B/24 talade dialekt kände hon sig vara sig själv och sade också att dialekten är och alltid har varit det naturligaste talesättet för henne. Informant C/25 kände sig vara sig själv när han talade finska. Han påpekade emellertid att det inte alltid har varit så lätt att tala finska utanför hemmet, eftersom han hemma kunde fuska genom att säga några enstaka ord på svenska om han inte kom på dem på finska. Högsvenska kändes obekvämt för C/25, eftersom språket inte kom flytande,

utan han måste tänka efter innan han sade något på det. Dialekten kändes och hade alltid känts naturligast för C/25. För informanterna D/25, E/42, F/43 och G/51 kändes det bra att tala finska, men onaturligt eller tillgjort att tala högsvenska. E/42 konstaterade att:

tå tsänder int ja me ritti som me sjölv att tå tsänder ja me .. liiti liiti konstla å elder he ä väl för att man int rikti behärskar e som tu måst spenn de å som tänk på va du säjr så int e komber na dialekttool tii

'Då känner jag mig inte riktigt som mig själv att då känner jag mig lite konstlad eller det är väl för att man inte riktigt behärskar den, utan du måste spanna dig och som tänka på vad du säger så att det inte kommer något dialektord dit.'

G/51 konstaterade att hon har vuxit ifrån högsvenska, eftersom hon numera hör det så sällan. Dialekten kändes naturlig för D/25, E/42, F/43 och G/51. Liksom för B/24 hade dialekten alltid varit det naturligaste talesättet också för D/25. Informant E/42 berättade att dialekten kanske är det naturligaste talesättet för henne, men hon poängterade att det egentligen beror på situationen vilket talesätt (finska och dialekt) som känns naturligast. Högsvenska hade emellertid alltid känts lika onaturlig för henne. För F/43 var också situationen avgörande för vilket talesätt (finska och dialekt) var naturligast, men högsvenska hade alltid känts tillgjort. För G/51 kändes finska och dialekt naturligast, men hon tillade att finska eventuellt nu känns naturligare eftersom hon bor på en finsk ort och är gift med en finsk man. Innan hon gifte sig och flyttade hade hon emellertid talat ganska lite finska och hade varit rädd för att säga något fel när hon skulle tala finska. H/55 kände sig vara sig själv när hon talade finska, men hon kände sig inte hemma i högsvenska p.g.a. att hon lite måste anstränga sig när hon skulle tala högsvenska. När det gällde dialekt konstaterade H/55 att:

dialekten har ja nog stora svårigheter med ja märkt de speciellt ja har läst så många svenska böcker å då ja pratar på dialekt så ja måst använda så många gånger de här högsvenska ord å då har ja märkt om ja använder högsvenska ord så börjar dom si (glo) men om ja pratar nå finska så sen sir (glor) dom inte ... ja har märkt de ... när jag arbetade på kommunen speciellt .. de kom ju fram då att vi pratades å då visste ja va de ä på högsvenska å då när ja använde de här ordet så di börja se att jahas va låss (låtsas) hon där .. så då gjorde ja på de vise att ja tog de här finska ordet å då var de helt naturligt

För H/55 hade finska alltid varit det naturligaste talesättet, eftersom hon alltid tänkte på finska och språket därmed kom automatiskt på finska. För I/81 var finska och dialekt de naturligaste talesätten, men hon konstaterade att det känns irriterande att tala högsvenska därför att hon är rädd att säga något fel. Hon ansåg också att en Nedervetilbo som talar högsvenska är högmodig och att de låtsas vara någonting de inte är. Av samma åsikt var också B/24 och G/51.

Liksom i banken, på sjukhuset/hos läkaren, i butiken och vid beställning per telefon ser det ut att informanterna annars också väljer helst att tala finska eller dialekt istället för högsvenska. De vill undvika att använda högsvenska, eftersom de inte alls känner sig vara sig själva om de måste tala det. Vissa hade ingen skillnad om de valde finska eller dialekt, utan det berodde kanske snarare på situationen och mottagaren vilket de valde. För dessa informanter var finska och dialekt också de naturligaste talesätten och de använde dem dessutom nästan lika mycket. Också för två andra informanter kändes både finska och dialekt naturligast. De valde sist och slutligen det ena talesättet över det andra när vi krävde det. Den av dessa två informanter som valde dialekt istället för finska använde båda nästan lika mycket, men kanske kände sig mest hemma i dialekt eftersom hon numera bodde i en helt svenskspråkig familj där det endast talades dialekt och var vanare vid att använda det. Dessa kunde vara eventuella orsaker till att hon valde dialekt över finska. För den informant som däremot valde finska istället för dialekt var finska, såsom hon också själv konstaterade, kanske sist och slutligen det naturligaste talesättet för henne. Detta skulle kunna bero på att hon numera nästan bara använde finska, eftersom hon bodde på en finskspråkig ort och var gift med en helt finskspråkig man. Det intressanta med denna informant är igen att även om hon har en helt svenskspråkig bakgrund och svenska som modersmål tyckte hon ändå att finska eventuellt känns naturligast. En annan informant valde också finska över dialekt, vilket antagligen beror på att finska var det naturligaste talesättet för henne, hon använde det mest och kom dessutom från en helt finskspråkig familj. Man skulle avslutningsvis kunna konstatera att det tycks vara så att språkanvändningen spelar en stor roll för vilket eller vilka språk som känns naturligast för tvåspråkiga personer.

9.4 Informanternas modersmål och tankar om sin dialekt

När vi frågade informanternas modersmål eller om de skulle kunna tänka sig att ha två modersmål berättade A/18 att hennes modersmål är svenska, även om hon också hade haft modersmålsfinska i skolan. Hon påpekade att även om hon kan finska ganska bra, är hennes modersmål ändå

svenska p.g.a. skolspråket. Hon tillade emellertid att hon möjligen tänker söka till en finskspråkig skola efter gymnasiet, och när vi därefter frågade om hennes modersmål då skulle kunna ändras svarade hon att det inte är omöjligt. B/24 svarade också att hennes modersmål är svenska eller rättare sagt dialekt. Hon konstaterade också att modersmålet för henne är det språk som man har använt i skolan. Hon menade också att dialekten är hennes modersmål p.g.a. att hon har använt den allra mest, ibland t.o.m. med sin finskspråkiga mor.

C/25 sade också att hans modersmål är dialekt, eftersom han har talat den hemma och i skolan. Han påpekade att han mera har tänkt finska som ett fadersmål och tyckte följaktligen att det nästan är som att ha två modersmål. Informant D/25 konstaterade att om någon frågade vad hennes modersmål är, skulle hon svara att det självklart är högsvenska. När hon emellertid tänkte noggrannare efter sade hon att dialekten är hennes egentliga modersmål. Hon skulle eventuellt kunna tänka sig att ha två modersmål, eftersom hon har vuxit upp med två språk, men hon konstaterade att dialekten ändå är starkare p.g.a. att hon har gått i svensk skola.

Informant E/42 tyckte att hon egentligen inte har något modersmål, utan att hon är tvåspråkig. Hon kunde eventuellt tänka sig att ha två modersmål. Hon hade tidigare definierat modersmålet som det språk man talar hemma, men hade nu börjat tänka att modersmålet var det språk som man tänker på. I detta sammanhang insåg hon att hon tänker på svenska och att hennes modersmål kanske därmed är svenska. Modersmålet för F/43 var det språk som hon hade lärt sig till först, vilket var svenska eller rättare sagt högsvenska. Hon skulle kunna tänka sig att ha två modersmål ifall det var möjligt och menade i detta fall att eftersom t.ex. barnen blir inskrivna i kyrkan måste man då välja finska eller svenska som modersmål åt dem. Om det skulle vara möjligt att välja båda språken som modersmål skulle hon kanske välja det alternativet. G/51 tyckte att svenska eller rättare sagt dialekt är hennes modersmål, eftersom hon ursprungligen kom från ett svenskspråkigt hem och hade därmed lärt sig språket därifrån. Hon sade att hon inte själv har två modersmål, men tycker att en person kan ha två modersmål.

H/55 ansåg att hennes modersmål är finska. Hon definierade modersmålet som det språk som kommer från föräldrarna och det språk du lär dig först. Hon kunde inte tänka sig att ha två modersmål och poängterade att en person bara kan ha ett modersmål. Hon kunde inte säga om en person kan ha två modersmål ifall han/hon kom från ett tvåspråkigt hem, eftersom hon själv kom från ett enspråkigt hem. I/81 hade svenska som modersmål, även om hon som liten hade bott med sin finskspråkiga mor. Hon hade lärt sig svenska strax från liten, eftersom hennes svenskspråkiga

farföräldrar hade bott i närheten och eftersom hon hade gått i svenskspråkig skola. Hon hade aldrig tänkt på att en person skulle kunna ha två modersmål, men tyckte att det väl skulle kunna vara möjligt.

På frågan vilken betydelse dialekten har för informanterna svarade A/18:

noo är he jo he väg ein rikedom ti ha som kuna som trii språk kan man ju säj som dialekt å högsvensk å finsk så noo är he ju rolit

'Nog är det ju den vägen en rikedom att som ha och kunna tre språk kan man ju säga som dialekt och högsvenska och finska, så nog är det ju roligt.'

A/18 tyckte att dialekten är ett eget språk, eftersom den är så olik högsvenska. Hon berättade också att dialekten är ett eget språk i Nedervetil och menade att om man började tala högsvenska i Nedervetil skulle andra hålla en för högfärdig. Nackdelen med en stark dialekt var enligt henne att det är svårt att lära sig högsvenska, eftersom dialekten är så olik högsvenska och eftersom man inte behöver tala högsvenska i skolan. B/24 var stolt över att ha en så unik dialekt, men tyckte liksom A/18 att det var en nackdel att de hade fått tala dialekt i skolan, eftersom det nu efteråt känns konstigt att tala högsvenska och att hon inte kan det så bra. Hon ansåg att dialekten inte skulle kunna vara ett eget språk, utan tyckte att det snarare är en plussida att få höra olika dialekter runtomkring.

C/25 höll det som en stolthets sak att kunna Nedervetildialekt och konstaterade också att han aldrig vill sluta tala den. En nackdel med dialekten var emellertid att han hade haft problem med högsvenska i skolan gällande grammatik och särskilt genus. Han skulle kunna tänka sig att dialekten är ett eget språk, eftersom den är ett eget uttryckssätt som passar för Nedervetil och är en rikedom för Nedervetil samt för den som kan dialekten. Han påpekade emellertid att dialekten inte är något språk som andra behöver lära sig. Även om han själv hade haft problem med högsvenska p.g.a. sin starka dialekt tänkte han ändå lära sina barn Nedervetildialekt även om han inte skulle bo i Nedervetil. D/25 tyckte att fördelen med dialekten är att det känns naturligt att tala den. Hon tyckte att nackdelen med att ha en stark dialekt är att en person som talar högsvenska inte kan förstå dialekten. Hon hade inte tänkt på om dialekten skulle kunna vara ett eget språk innan vi frågade, men skulle eventuellt kunna tänka sig att den är ett eget språk. E/42 ansåg att:

nå noo har he stor betydelse he har som he är som en ein deil ååv de å hedee att he är som e sko vaa ein namn som du är känd mee å som du ä van mee å trygg mee å he känns som heim

'Nå nog har den en stor betydelse. Den är som en del av dig och det där den är som om den skulle vara ett namn som du är känd med och som du är van med och trygg med och den känns som hemma.'

En nackdel med dialekten var att E/42 p.g.a. den inte kan ordentligt högsvenska. Hon tyckte att dialekten är ett eget språk, eftersom den är det språk som hon är uppväxt med, som hon är van att tala och som hon tänker på. Hon tillade att dessa är fördelar med att ha en dialekt. F/43 ansåg att:

nå dialekten betyder för mig att .. de här .. de ä som en liten gemenskap .. att de här .. när man hör att nån pratar samma dialekt så .. jess det där känner ja -- för vi har samma å då känns de att vi ä på samma nivå .. våglängd att de här han pratar samma språk hon pratar samma språk som jag

F/43 hade haft problem med högsvenska gällande grammatik och särskilt genus p.g.a. dialekten och tyckte att detta är den största nackdelen med dialekten. En annan nackdel var att det finns många som skäms över dialekten och därför inte vill tala den, men hon däremot ansåg att man borde bevara dialekten och att inte alla behöver tala ett högspråk. Informanterna F/43 och G/51 tyckte att dialekten inte skulle kunna vara ett eget språk, eftersom det då skulle bli så många språk i världen om alla dialekter skulle utgöra självständiga språk. G/51 tyckte att det känns bra att ha två starka dialekter och konstaterade att folk tidigare stirrade om någon talade en dialekt, men att människorna nu snarare är mera villiga att bevara sina dialekter. Hon kunde inte säga några nackdelar med att ha en stark dialekt.

Informant H/55 tyckte att dialekten visst är en rikedom, men att den å andra sidan är ett måste i och med att man är tvungen att tala likadant som alla andra i byn. Hon konstaterade emellertid att dialekten bara talas av en liten folkgrupp och att dialekten genast ändras när du beger dig utanför byn. Hon ansåg att dialekten bara är ett kommunikationssätt i en viss by. I detta sammanhang påpekade H/55 att det är svårt för henne att förstå och uttrycka sig på Nedervetildialekt, eftersom hon läser så mycket på högsvenska och därmed tänker på högsvenska och sist och slutligen sällan behöver dialekten. Hon skulle helst vilja använda högsvenska när hon talar svenska, men

berättade att folk skulle tycka illa om hon använde högsvenska. Hon tyckte att dialekten inte skulle kunna vara ett eget språk, utan ansåg att den bara är en variant av högsvenska. I/81 tyckte att det är bra att tala en så stark dialekt och att man inte alls behöver skämmas över den samt att man kan tala dialekt med vem som helst och var som helst i närmiljön. Hon kunde inte heller säga några nackdelar med dialekten. Hon skulle inte kunna tänka sig att dialekten är ett eget språk, utan menade att det räcker att man i Nedervetil klarar sig med den.

Hur en del av informanterna definierade modersmålet skulle kunna jämföras med en av de populära kriterier som bl.a. Skutnabb-Kangas (1981, 22–23) har presenterat, nämligen att modersmålet är det språk man tänker på. Några informanter verkade däremot tänka enligt ursprungsdefinitionen som Skutnabb-Kangas (1981, 22–23) har åskådliggjort, dvs. att modersmålet är det språk som man har lärt sig hemma. Intressant är emellertid att en stor del av informanterna tycks definiera modersmålet enligt skolspråket. Detta skulle man möjligtvis kunna jämföra med funktionsdefinitionen i och med att informanterna hade använt språket under hela skolåldern, de har fått allmänbildning på det språket och har därmed troligen vuxit in i det språket. Av dessa orsaker är det lätt att förstå varför skolspråket känns som deras modersmål.

När informanterna skulle ta ställning till om de har eller om en person överhuvudtaget kan ha två modersmål verkade detta inte vara en enkel fråga att besvara. Ingen sade rakt ut att de själva har två modersmål, men en stor del av dem tyckte ändå att det väl skulle kunna vara möjligt. En intressant poäng som en av informanterna kom fram med är att man måste välja antingen finska eller svenska som modersmål åt sina barn när de t.ex. blir inskrivna i kyrkan. Det är m.a.o. inte möjligt för en tvåspråkig person att välja båda språken som modersmål. Detta kan vara en eventuell orsak till att våra informanter inte riktigt kunde tänka sig att det skulle kunna vara möjligt att ha två modersmål. Det skulle emellertid kunna spekuleras om informanterna skulle anse sig ha två modersmål, ifall det fanns en möjlighet att välja båda två som modersmål.

På frågan om informanterna anser dialekten vara ett eget språk tyckte ungefär hälften att dialekten faktiskt är eller skulle kunna vara ett eget språk. Orsaker till detta var att dialekten är så olik högsvenska, den är ett eget uttryckssätt för en viss folkgrupp, den är det språk som man är uppväxt med, van vid att tala och det språk som man tänker på. Några av dessa informanter tyckte att dialekten t.o.m. är deras modersmål. Detta är inte något ovanligt utan, såsom bl.a. Loman (1981) har konstaterat, är dialekten det vanliga talesättet och modersmål för många finlandssvenskar. Resten av informanterna var däremot av den åsikten att dialekten inte kan vara

ett eget språk, eftersom den bara är ett talesätt för en viss by, det skulle bli så många språk i världen om alla dialekter skulle utgöra egna språk och att den sist och slutligen bara är en variant av svenska språket. Största delen av dessa informanter ansåg att deras modersmål är svenska.

Om man i detta sammanhang skulle vilja göra en hypotetisk analys av Nedervetildialekt som ett självständigt språk måste man, som vi har konstaterat i teoridelen, ta hänsyn till tre olika synvinklar: social synvinkel, m.a.o. vad informanterna själva anser om sin dialekt; lingvistisk synvinkel, dvs. grammatiska avvikelser och ömsesidig förståelighet, m.a.o. hur väl dialekt- och icke-dialekttalare förstår varandra. Såsom vi redan har illustrerat avviker Nedervetildialekt från högsvenska lingvistiskt och ifråga om ömsesidig förståelighet. Dessutom anser ungefär hälften av informanterna att deras dialekt är ett eget språk (den sociala synvinkeln). Om man följaktligen tar alla dessa synvinklar i beaktande och leker med tanken, skulle man kunna påstå att Nedervetildialekt teoretiskt sett skulle kunna vara ett självständigt språk. Det kan emellertid konstateras att oberoende av om informanterna ansåg dialekten vara ett eget språk eller inte var alla positivt inställda till den. De tyckte att dialekten är en rikedom, en stolthetssak samt ett tecken på gruppgemenskap. Den största nackdelen med dialekten var att den hade en negativ inverkan på högsvenska bl.a. ifråga om genus.

9.5 Språkgruppstillhörighet

Informanterna A/18, B/24, C/25, F/43, G/51, H/55 och I/81 definierade ordet finländare som en person som bor i Finland eller har finländsk medborgarskap. D/25 och E/42 definierade finländare en person som bor i Finland och talar finska. Informant A/18 definierade ordet finne på följande sätt:

nå he är ritti todee perussuomalainen ritti todee finsk ritti som ritti finsk så int an kan naa svensk ritti ein finn

’Nå det är riktigt en sådan där perussuomalainen, riktigt en sådan där finsk, riktigt som riktigt finsk så han inte kan någon svenska, riktigt en finne.’

B/24 och G/51 definierade finne som en person som varken kan tala eller förstå svenska. C/25 förklarade att en finne i Finland betyder en person som är finskspråkig, men att finne i Sverige innebär alla finländare oavsett språket. D/25 definierade ordet finne på följande sätt: ”en finskspråki .. man .. i förtifem års ålder .. me lite mage .. joo”. E/42 tyckte inte om ordet finne, utan ansåg att finne är ett skällsord och sade att det syftar på:

ritti tokandee suomijuntti som int som int vill tala na svensk å int naating som bara halder på hetee suomi on suomalaisten maa

’Riktigt en sådan där suomijuntti som inte vill tala någon svenska och ingenting, som bara håller på den där suomi on suomalaisten maa.’

Informant F/43 tyckte att ordet finne syftar på alla finländare oavsett språket, men tillade att t.ex. svenskspråkiga kan säga om helt finskspråkiga att de är finnar. H/55 tyckte att ordet finne inte är ett skällsord och förklarade att det innebär både finsk- och svenskspråkiga människor och att det är synonymt med ordet finländare. I/81 var av samma åsikt som E/42, dvs. att finne är ett skällsord. Informanterna A/18, B/24, C/25, D/25, F/43, G/51, H/55 och I/81 sade att en svensk är en person från Sverige. A/18, C/25 och D/25 påpekade dessutom att de själva inte är svenskar. B/24 sade att hon också tänker på svenska språket när hon hör ordet svensk. E/42 ansåg att en svensk är motsatsen till den definition som hon gav åt ordet finne, dvs. att en svensk är en person som endast håller på svenska språket oavsett var han/hon är.

Informanterna A/18, D/25, F/43, G/51, H/55 och I/81 definierade ordet finlandssvensk som en person som är född i Finland och som talar svenska eller har svenska som modersmål. B/24 definierade finlandssvensk som en person som talar både svenska och finska. C/25 sade att en finlandssvensk är som han själv, dvs. en person som gått i svensk skola och har en svenskspråkig förälder. E/42 konstaterade att en finlandssvensk är som hon själv, dvs. en person som inte har någon skillnad vilket språk hon använder.

Informanterna A/18, B/24, D/25, E/42, F/43 och G/51 höll sig för finlandssvenskar i Finland. När A/18, F/43 och G/51 var utomlands höll de sig däremot för finländare, eftersom de tyckte att folk inte förstår om de säger att de är finlandssvenskar. A/18 nämnde ändå att hon också kan svenska, medan F/43 inte gjorde det. G/51 konstaterade att ifall någon frågar varför hon talar svenska,

förklarar hon att det talas både finska och svenska i Finland. När B/24 var utomlands sade hon att hon är från Finland. Ifall någon emellertid frågar varför hon talar svenska, svarar hon att hon är finlandssvensk. I detta sammanhang berättade hon dessutom följande roliga händelse:

nå när man går i utlandet så sku man nu kunna helst säga att man ä från sverige å inte från finland för emellanåt får man nog skämmas för de här finnen riktit .. att som när vi var ti (till) kanarieöarna å så såg vi att så såg vi tå ein kom me tsiidre (då en kom med skidor) på asfalt han skidra på asfalt å så sa vi nej herre gud skåd på hantee (se på honom) .. så börja dom prata finsk å då skämst vi noo att vara finländare .. men nää nu ä vi från sverige .. då var man tacksam att man kunde två språk att man kan säga att man ä från sverige .. man kan prata svenska då istället

I utlandet sade D/25 också att hon är från Finland, men ifall hon antog att folk vet att hon är finlandssvensk, då säger hon att hon är finlandssvensk. När informant E/42 var utomlands sade hon att:

noo sko om e är naan som som frågar på finsk tå säjr ja noo suomalainen men att om e är naan som frågar som på svensk kan ja noo säj att ja är finlandssvensk -- ett man som kan två språk

'Nog skulle jag ifall det är någon som frågar på finsk så då säger jag nog suomalainen, men att om det är någon som frågar som på svenska kan jag nog säga att jag är finlandssvensk -- att man som kan två språk.'

E/42 berättade dessutom att om någon annan än en svensk frågar hennes nationalitet, vill hon inte nämna att hon är tvåspråkig, utan konstaterar kort att hon är finländare. C/25 höll sig för finländare både i Finland och utanför Finland och konstaterade att han egentligen inte har någon större finlandssvensk identitet. Han poängterade emellertid att finlandssvenskheten inte heller är någonting han skäms för, utan att det bara känns bättre att kalla sig för finländare. När han är utomlands kan han nämna att han också kan svenska. Finlandssvenskheten för honom innebar huvudsakligen svenskspråkiga som också kan lite finska. För honom hade finlandssvenskheten dessutom en negativare klang i södra Finland än i Österbotten. Med detta menade han att

finlandssvenskarna i södra Finland är bättre folk medan de är ett mera vanligt folk i Österbotten. H/55 och I/81 höll sig för finländare både i Finland och utomlands, men H/55 tillade att hon också håller sig för finne i Finland.

Ingen av de intervjuade ansåg sig endast vara svensk- eller finskspråkig utan alla höll sig för tvåspråkiga i finska och svenska. När vi närmare frågade i vilka språk, påpekade C/25 att han är tvåspråkig i Nedervetildialekt och finska, men om han tar högsvenska med håller han sig t.o.m. för trespråkig. Informanterna B/24 och D/25 konstaterade att de också är tvåspråkiga i finska och dialekt och inte i finska och högsvenska.

A/18 tyckte att hon inte tillhör bara den finskspråkiga eller bara den svenskspråkiga språkgruppen, utan ansåg sig tillhöra båda språkgrupperna. Hon tyckte att dialektalarna inte utgör en egen språkgrupp, utan att de ingår i den svenskspråkiga språkgruppen. A/18 berättade vidare att det inte är så viktigt för henne att tillhöra den tvåspråkiga språkgruppen, men att hon är stolt över att tillhöra den och att kunna båda språken. Informant B/24 berättade att även om hon eventuellt använder mera svenska än finska, anser hon sig ändå tillhöra den tvåspråkiga språkgruppen, eftersom hon kan två språk. Liksom A/18 tyckte B/24 att dialektalarna är en del av den svenskspråkiga språkgruppen. För B/24 var det viktigt att tillhöra båda språkgrupperna, eftersom Finland ju är ett tvåspråkigt land.

Informant C/25 ansåg sig tillhöra den tvåspråkiga språkgruppen och var av den åsikten att dialektalarna utgör en egen språkgrupp. Han ansåg sig tillhöra också den gruppen. C/25 tyckte att det inte är viktigt för honom att tillhöra en viss språkgrupp, men han påpekade emellertid att: ”nedervetildialekt är nog viktig .. men int vet ja om di som en grupp ä viktig för mig .. utan mera som en kulturarv eller nåt”. Informant D/25 konstaterade att hon tillhör både den svenskspråkiga och den tvåspråkiga språkgruppen, men påpekade att hon inte enbart tillhör den finskspråkiga språkgruppen, eftersom hennes modersmål är svenska. Hon tillade att hennes språkgruppstillhörighet beror lite på var hon befinner sig och poängterade också:

men att om e är som na på jobb elder just naa som typ konflikter eller nånting så noo är man ju svensk tå .. då ä man ju int tvåspråki då ä man noo svensk om e komber naating att man int får prat svensk tå är man noo så svensk så -- man vill säkert försvara eiji eiji språatsi språke siin att man har noo har man rätt ti tala eiji språatsi siin oberoend på tå om e är högsvensk finsk elder dialekt så har du som prata dialekt så har du rätt att prat dialekt

'Men att om det är som någonting på jobbet eller just någon typ av konflikter eller någonting, så nog är man ju svensk då. Då är man ju inte tvåspråkig, då är man nog svensk om det kommer någonting att man inte får prata svenska, då är man nog så svensk så -- man vill säkert försvara det egna språket att man har ju nog rätt att tala det egna språket oberoende på om det då är högsvenska, finska eller dialekt. Så har du som pratat dialekt så har du rätt att prata dialekt.'

D/25 påpekade att språkgruppstillhörigheten är viktig för henne just i sådana situationer där någon hotar det egna språket, men annars inte. Hon tyckte också att dialekttalarna är en del av den svenskspråkiga språkgruppen och att den inte är en egen språkgrupp. E/42 och F/43 tillhörde också den tvåspråkiga språkgruppen. E/42 berättade att hon skulle kunna tänka sig att dialekttalarna utgör en egen språkgrupp, när vi frågade henne om det. Hon kunde t.o.m. tänka sig tillhöra en flerspråkig språkgrupp, ifall dialekttalarna inte skulle utgöra en del av den svenskspråkiga språkgruppen. F/43 tyckte liksom de flesta av informanterna att dialekttalare är en del av den svenskspråkiga språkgruppen och påpekade i detta sammanhang att det ju också finns finskspråkiga dialekter. E/42 tyckte att det inte är så viktigt för henne att tillhöra någon viss språkgrupp, medan F/43 däremot ansåg det vara en fördel att tillhöra båda språkgrupperna.

Informant G/51 konstaterade att hon har börjat tillhöra mera den finskspråkiga språkgruppen, eftersom hon numera bor på en finskspråkig ort och följaktligen talar mera finska. Hon ansåg att dialekttalarna inte utgör en egen språkgrupp och menade att det då skulle bli så många språkgrupper om alla svenska och finska dialekter utgjorde egna språkgrupper. För henne var det viktigt att tillhöra en viss språkgrupp. H/55 tillhörde den tvåspråkiga språkgruppen, eftersom hon kunde tala båda språken lika bra och konstaterade att det är viktigt för henne att tillhöra den. Hon tyckte att dialekttalarna inte är någon egen språkgrupp. Informant I/81 ansåg sig tillhöra den svenskspråkiga språkgruppen, eftersom hon hade gått i svensk skola. Hon ansåg liksom C/25 att dialekttalarna är en egen språkgrupp och konstaterade dessutom att det är viktigt att tillhöra en viss språkgrupp, eftersom hon då får vara sig själv.

Gällande etnisk/etnolingvistisk grupptillhörighet ansåg informanterna A/18, C/25 och I/81 att den inte hade ändrats med tiden, men A/18 påpekade att hon inte har tänkt på sådana frågor så mycket. B/24 konstaterade att hennes grupptillhörighet har ändrats på det sättet att hon tidigare hade hållit sig mera för finländare, men att hon nu när hon är äldre håller sig för finlandssvensk. Informant D/25 konstaterade att hennes grupptillhörighet eventuellt har blivit starkare just p.g.a. de konflikter mellan svensk- och finskspråkiga som hon har stött på på arbetsplatsen. E/42

berättade att hon hade känt sig själv mera som finskspråkig innan hon gifte sig, men efter att hon hade gift sig med en svenskspråkig man och fått barn, har hon börjat känna sig som finlandssvensk.

Informant F/43 sade att hon tidigare tyckte att hon tillhörde den svenska språkgruppen, men ju äldre hon har blivit desto mer tvåspråkig känner hon sig. G/51 konstaterade att hon som liten hade känt sig mera svenskspråkig och därmed känt sig tillhöra den svenskspråkiga språkgruppen. Efter att hon hade gift sig och flyttat till en finskspråkig ort har hon börjat känna sig mera finskspråkig och följaktligen börjat känna sig tillhöra den finskspråkiga språkgruppen. H/55 sade att hon ända sedan skolåldern har känt sig tvåspråkig och att detta inte hade ändrats även om hon bodde många år i Karleby, eftersom hon också där hade möjlighet att använda svenska på arbetsplatsen.

Informanterna A/18, B/24, C/25, G/51, H/55 och I/81 tyckte att både finsk- och svenskspråkiga håller dem för tvåspråkiga. I detta sammanhang konstaterade B/24 att hon inte har stött på några negativa attityder om sin tvåspråkighet från vare sig finsk- eller svenskspråkiga. D/25 sade att finskspråkiga håller henne för tvåspråkig, men inte för finskspråkig och trodde att detta beror på hennes finska uttal och att hon inte alltid kommer på alla ord på finska. Ifråga om svenskspråkiga som hon inte känner, trodde hon att de håller henne för svenskspråkig när de hör henne tala svenska. E/42 trodde att svenskspråkiga identifierar henne som finskspråkig p.g.a. hennes finska namn, men att finskspråkiga däremot håller henne för tvåspråkig. F/43 konstaterade att okända finskspråkiga håller henne för finskspråkig och att de blir överraskade när de får veta hennes svenskspråkiga namn och att hon har svenska som modersmål. Hon berättade också att när hon studerade skulle hennes lärarinna från Borgå inte ha kunnat tro att hon hade svenska som modersmål, eftersom hennes ordföljd var så olik högsvenska p.g.a. dialekten.

Hur informanterna definierade etniska grupper stämmer i stort sett överens med teorin. Intressant är att begreppen finne och finländare var liktydiga för några informanter och att ordet finne hade en negativ klang för några andra informanter. För dem hade ordet finne troligen en liknande klang som ordet hurri kan ha för svenskspråkiga. En annan intressant poäng är att ordet finlandssvensk också kunde syfta på en tvåspråkig person enligt några informanter. Största delen av informanterna höll sig för finlandssvenskar i Finland, men det gjorde de däremot inte utomlands eftersom de eventuellt inte ville göra ett så stort nummer av sig själva genom att börja förklara varför de talar svenska. Det är ganska förvånande att dessa informanter inte vill komma fram med att de är finlandssvenskar eller tvåspråkiga, eftersom man skulle kunna tänka sig att den etniska

tillhörigheten är något som en finlandssvensk person skulle vilja berätta om sig själv när de är utomlands. Å andra sidan skulle man kunna anta att deras finlandssvenska etniska identitet inte lider av att de låter bli att berätta det, utan de gör det av helt praktiska orsaker.

Bland de informanter som sade att de är finlandssvenskar fanns det några som identifierade sig också med den tvåspråkiga språkgruppen och inte enbart med den svenskspråkiga språkgruppen. Enligt en informant kan språkgruppstillhörigheten bl.a. bero på vilken språkgrupp man råkar umgås med, vilket tyder på att informanten har en dubbel språklig identitet i och med att hon känner sig hemma i båda språkgrupperna. Att de informanter som höll sig för finlandssvenskar också kände sig tillhöra den tvåspråkiga språkgruppen kan bero på att de flesta kom själva från en tvåspråkig familj och inte från en helt svenskspråkig familj. En av dessa informanter sade sig däremot tillhöra den finskspråkiga språkgruppen, vilket är intressant med tanke på att denna informant har sagt att hennes modersmål är svenska. Denna person är igen den som redan länge har bott på en finskspråkig ort.

En informant som höll sig för finländare och tvåspråkig ansåg sig däremot tillhöra bara den svenskspråkiga språkgruppen, eftersom hon hade gått i svenskspråkig skola och möjligen eftersom hon numera bodde med sin svenskspråkiga son. Att dessa två sistnämnda informanterna identifierade sig bara med den ena språkgruppen stämmer överens med Tandefelts (1988) undersökning om språkbevarande och språkbyte i Finland. Hon fick nämligen också fram att vissa tvåspråkiga informanter inte nödvändigtvis identifierar sig med de båda språkgrupperna.

Om man tar den andra synvinkeln av attityddefinitionen i beaktande identifierade också andra personer de flesta informanterna som tvåspråkiga. Intressant är att vissa informanter inte identifierades av den ena språkgruppen som infödd talare av det språket utan som infödd talare av det andra språket eller som tvåspråkig. Informanterna kunde emellertid också identifieras av en viss språkgrupp som en infödd talare av bara det språket och inte som tvåspråkig. Orsaker till detta kunde vara bl.a. talarens språkkunskaper, vilket också Tandefelt (1988, 2001) har konstaterat. Såsom Tandefelt (2001) har påvisat kan det också i vårt fall sägas att när det gäller informanternas egen identifikation av språkgruppstillhörighet verkar språkkunskaperna inte ha någon betydelse. När man följaktligen tar andras synvinklar i hänsyn är det inte så entydigt hur de identifierar tvåspråkiga personer. När man granskar informanternas svar gällande

etnisk/etnolingvistisk tillhörighet och språkgrupstillhörighet kan det konstateras att dessa hade ändrats hos ungefär hälften av informanterna i och med att de hade blivit äldre och att deras livssituationer hade ändrats med tiden.

9.6 Användning av finska, högsvenska och dialekt och tvåspråkighetens betydelse

På frågan hur det känns att tala finska, högsvenska och dialekt nu jämfört med tidigare, svarade A/18 att finska har blivit starkare p.g.a. att hon har fått mera finskspråkiga vänner och att hon numera har börjat besöka även finskspråkiga ställen. Hon konstaterade också att hon på sistone har börjat tänka mera på högsvenskan, eftersom hon är abiturient och snart ska söka en studieplats. I detta sammanhang berättade hon att hon kanske hellre skulle vilja söka till en finskspråkig skola, eftersom hon har vissa svårigheter med högsvenska. Dialekten har alltid känts lika bra för henne. B/24 sade att dialekt och finska alltid har känts lika bra och att hon med åren har lärt sig att tala bättre finska och därmed också fått ett bredare ordförråd. Ifråga om högsvenska konstaterade hon att den har blivit bättre kanske p.g.a. att hon måste tala högsvenska på jobbet. Hos C/25 hade finska och högsvenska blivit bättre i och med att han hade börjat använda dem mera. Dialekten hade däremot blivit sämre, eftersom han hade märkt att han inte längre förstod alla dialektala ord, vilket kändes knäckande.

D/25 sade att hennes finska har blivit bättre p.g.a. jobbet och i och med att hon har fått ett större ordförråd. Högsvenska hade emellertid alltid känts som ett måste. Dialekten hade däremot alltid känts lika bra, men hon konstaterade att hon har blivit påverkad av dialekten som talas i hennes nuvarande hemby, dvs. i Kronoby. För informant E/42 hade dialekt och finska alltid känts lika bra, p.g.a. att hon använde dem dagligen på jobbet och hemma. Högsvenska hade emellertid alltid känts dåligt och hon sade att det har blivit sämre ju äldre hon har blivit. Hon berättade också att det känns att hon inte riktigt får sagt det hon vill på högsvenska eller att andra inte riktigt förstår vad hon menar när hon talar högsvenska. F/43 berättade att hon hade talat mest finska innan hon hade barn, men att hon nuförtiden igen använder mera svenska. Hon berättade inte desto mer om hur det kändes att tala dem nu jämfört med tidigare.

G/51 berättade att hon tidigare hade talat en mera skriftspråklig finska, medan hon nuförtiden talar en mera dialektal finska. Likaså hade hon tidigare försökt tala mera högsvenska under skoltiden, men hade nu blivit mera mån om dialekten och talade den mera än tidigare. Hon

konstaterade att det inte känns bra att tala högsvenska, eftersom hon känner sig för fin när hon gör det. H/55 sade att finska alltid har känts lika bra att tala, medan dialekten eventuellt har blivit lite bättre, eftersom hon nuförtiden talar den mera. Hon berättade att hon har blivit starkare i högsvenska och påpekade att ifall hon hade möjlighet skulle hon tala högsvenska hela tiden. För informant I/81 hade det alltid känts bättre att tala finska än högsvenska, eftersom hon tyckte att finskan inte är så högspråklig. Högsvenska hade hon aldrig tyckt om att tala, medan dialekten alltid hade känts lika bra.

På frågan vad det betyder att vara tvåspråkig, svarade A/18:

he bityder noo mytsi .. he ä som man ä noo säker tå man kan två språk ett noo är he enkelt ti faa som int bööv tu tänk så mytsi tå du far ti na ställ ett nå tänk om int di kan na svensk elde finsk utan he ä som enkelt att om du måst tala finsk så talar du finsk ritti bra å om du måst tala svensk så talar du svensk så he ä noo .. he ä noo viktåt he väg fö me

'Det betyder nog mycket. Man är som nog säker då man kan två språk att nog är det enkelt att fara som du behöver inte tänka så mycket då du far till något ställe att nå tänk om de inte kan någon svenska eller finska, utan det är som enkelt att om du måste tala finska så talar du finska riktigt bra och om du måste tala svenska så talar du svenska, så det är nog på det sättet viktigt för mig.'

A/18 konstaterade att hon av egen erfarenhet har börjat tänka på detta sätt i och med att hon har märkt att hon klarar sig i båda språken i olika situationer. B/24 tyckte att det är en rikedom att kunna två språk, eftersom Finland är ett tvåspråkigt land . Hon tyckte dessutom att det är roligt att inte behöva ha någon skillnad på vilket språk hon talar, utan att båda språken går lika bra. Hon konstaterade att dessa tankar hade kommit hemifrån i och med att hon har fått tala finska och svenska där. Hon påpekade också att hon och hennes sambo kommer att lära sina barn båda språken, eftersom de på det viset har möjligheten att få båda språken gratis hemifrån och följaktligen inte behöver anstränga sig så mycket i skolan. C/25 tyckte att det är bra att kunna två språk och konstaterade att han hade kom lättare undan i skolan än många andra under finskalektionerna, eftersom han inte hade behövt studera det som ett främmande språk. När vi frågade vad som hade lett till dessa tankar, svarade han att det bara är logiskt att tänka så, men att också hemmet antagligen har påverkat.

D/25 tyckte att det är en gåva och att det är positivt att vara tvåspråkig. Hon konstaterade också att tvåspråkigheten hade varit till stor nytta i skolan i och med att vissa av hennes skolkompisar hade haft stora svårigheter med finska. Tvåspråkigheten hade dessutom varit till stor nytta i arbetslivet, eftersom hon hade kunnat ge betjäning på svenska åt personer som inte kunde finska och därmed sett hur glada dessa personer hade blivit över det. Hon påpekade att om föräldrarna kan båda språken, är de smarta och lär sina barn dem, vilket hon och hennes sambo också tänker göra. Till sist sade hon att dessa tankar härstammar hemifrån i och med att hon har fått båda språken därifrån. E/42 kände sig mera självständig när hon kunde båda språken och menade att hon själv kan sköta olika ärenden oavsett språket och är glad över det. Hon sade emellertid att när hon hade varit i en svenskspråkig skola och hade varit den enda som hade haft ett finskt namn, hade hon känt sig utanför och skulle ha velat vara svenskspråkig som alla andra i klassen. Nu tyckte hon att det är en rikedom att vara tvåspråkig. Hennes tankar kom av egen erfarenhet i och med att hon liksom C/25 och D/25 hade fått se hur andra måste kämpa t.ex. i skolan för att lära sig det andra språket.

Informant F/43 berättade att det känns bra och nyttigt att kunna två språk. Hon konstaterade att hon kan låna böcker och titta på TV på båda språken och att hon vet att hon klarar sig med båda språken i Finland oavsett var hon befinner sig. Hennes tankar hade kommit av egen erfarenhet och hon påpekade också att när hon har blivit äldre har hon insett hur viktigt det är att bevara svenska språket, eftersom det är fråga om en minoritet i Finland. G/51 tyckte att man är rikare då man har två språk och att man klarar sig bra med två språk åtminstone i Finland. Hon påpekade också att hon har haft nytta av att kunna två språk i arbetslivet. Hennes tankar hade kommit av egen erfarenhet i och med att hon hade märkt att hon klarade sig med båda språken oavsett vart hon reste i Finland. Informant H/55 var stolt över att kunna två språk och njöt av det och tyckte att det var fint. Av egen erfarenhet hade hon märkt att det var till stor nytta att kunna två språk och hade därför också satt sina barn i svenskspråkig skola. I/81 sade att det är en rikedom att kunna finska och svenska och berättade att hon strax från liten hade lärt sig båda språken. Hon hade också märkt att hennes egna barn hade haft nytta av att kunna båda språken och att också de hade fört vidare tvåspråkigheten åt sina barn.

När det gäller användning av dialekt, högsvenska och finska nu jämfört med tidigare tycks dialekten inte ha ändrats genom åren hos de flesta informanterna, vilket antagligen beror på att de använde dialekten dagligen och den var det allmänna och naturligaste talesättet för dem. Ifråga om högsvenska varierade svaren mest och gällande finska kan det konstateras att det hade blivit

starkare eller att det desto vidare inte hade ändrats till det bättre eller sämre. Om högsvenska eller finska hade blivit bättre eller sämre berodde på att de med åren hade börjat använda dem mera eller mindre t.ex. i arbetet, att de hade flyttat till en finsk- eller svenskspråkig ort eller att de hade gift sig med en finsk- eller svenskspråkig person.

Man kan allmänt konstatera att tvåspråkigheten hade en stor betydelse för alla informanter: det var någonting positivt, nyttigt och helt enkelt praktiskt att kunna båda språken. Dessa tankar härstammade från informanternas egna erfarenheter, dvs. de hade kommit lättare undan i skolan jämfört med sina enspråkiga klasskompisar, tvåspråkigheten hade varit till nytta vid utträttande av olika ärenden och i arbetslivet. Också hemmet hade inverkat på informanternas positiva attityder till tvåspråkigheten.

10 SAMMANFATTNING OCH DISKUSSION

Vi gjorde en kvalitativ fallstudie om tvåspråkigheten och den språkliga identiteten hos tvåspråkiga människor med en stark nordösterbottnisk dialekt. Vi intervjuade tio informanter varav nio lyckades. Syftet var att ur informanternas synvinkel redogöra för hur de definierade begreppet tvåspråkighet samt hur de såg på sin egen tvåspråkighet. Vi tog reda på vad dessa tvåspråkiga informanters modersmål var eller om de t.o.m. hade två modersmål. Vi utredde om och i så fall hur de identifierade sig med de båda språken och språkgrupperna, om deras språkliga identitet hade ändrats med tiden samt om informanterna möjligen hade en dubbel språklig identitet. Syftet var dessutom att ta reda på hurudan inverkan dialekten hade på deras språkliga identitet samt dialektens roll i den. Vi tog också reda på om informanterna ansåg dialekten vara ett eget språk och om de därmed höll sig t.o.m. för trespråkiga.

Det kan med goda grunder konstateras att två- och flerspråkighet faktiskt är invecklade företeelser. Det finns lika många definitioner av dessa begrepp som det finns tvåspråkighetsforskare, men ingen av definitionerna är allmänt godkända, utan vilken synvinkel eller definition man väljer beror helt enkelt på arbetets syfte. En ytterligare invecklad fråga som man kan stöta på när man undersöker tvåspråkigheten är språkbehärskning, dvs. om det bara räcker att endast kunna några ord av det andra språket eller om man rentav bör behärska båda språken fullständigt för att vara tvåspråkig.

Alla nio informanter i denna undersökning kom ursprungligen från Nedervetil, som är en tvåspråkig ort i norra Österbotten. Numera bodde emellertid några av dem på annat håll. Informanternas ålder varierade från 18 till 81 år. Alla förutom två kom från en tvåspråkig familj där det hade talats finska och dialekt. De två övriga informanterna kom från ett enspråkigt hem, men hade lärt sig det ena språket i miljön runtomkring. De som kom från en tvåspråkig familj kan m.a.o. kallas för naturligt tvåspråkiga, medan de som kom från en enspråkig familj skulle kunna kallas för "miljötvaspråkiga", eftersom de varken var naturligt tvåspråkiga eller skoltvaspråkiga utan de hade lärt sig det ena språket i miljön runtomkring. Alla hade gått i en svenskspråkig skola där lärarna hade talat högsvenska, men eleverna dialekt. Informanterna definierade begreppet tvåspråkighet och sin tvåspråkighet på olika sätt. Deras svar jämfördes med teorin och det kan konstateras att de definierade tvåspråkigheten enligt ursprungsdefinitionen, dvs. att man har fått båda språken hemifrån samt enligt kompetens- och funktionsdefinitionen, m.a.o. att man behärskar och kan använda två språk.

Alla informanter ansåg sig vara tvåspråkiga p.g.a. sin familjebakgrund eller p.g.a. att de kunde växla mellan språken. De informanter som definierade tvåspråkigheten enligt ursprungsdefinitionen kunde inte tänka sig att en person senare kan bli tvåspråkig, medan de informanter som definierade tvåspråkigheten enligt kompetens- och funktionsdefinitionen däremot tyckte att en person också senare kan bli tvåspråkig t.ex. om han/hon lär sig det andra språket i skolan. Oberoende av om en individ blir tvåspråkig från födelsen eller senare i livet var informanterna eniga om att individen bör behärska mera än bara några ord av det andra språket för att kunna kalla sig tvåspråkig. Det är i själva verket svårt att mäta hur väl en tvåspråkig individ bör behärska båda språken. Å andra sidan tycks det åtminstone hos våra informanter vara så att det inte är viktigt att behärska båda språken fullständigt utan det viktigaste är att man klarar sig med båda språken och känner sig säker i dem.

Modersmålet för tvåspråkiga personer tycks nödvändigtvis inte vara någon självklar fråga. Det kan definieras bl.a. med hjälp av de samma definitionerna som används för två- och flerspråkighet. Våra informanter definierade modersmålet enligt skolspråket, vilket skulle kunna jämföras med funktionsdefinitionen, dvs. modersmålet är det språk som används mest. Man kan fråga sig om det faktiskt är så att valet av skolspråk åt en tvåspråkig person kommer att avgöra hans/hennes modersmål. Åtminstone verkar detta val ha en mycket väsentlig betydelse för modersmålet. Intressant var emellertid att en av informanterna inte genast kunde säga vad hennes modersmål var, utan hon konstaterade att hon var tvåspråkig. När hon emellertid tänkte efter en

stund kom hon fram till att hennes modersmål eventuellt var svenska. Det var svårt för våra informanter att föreställa sig att en person kunde ha två modersmål. Detta skulle kunna bero på att det inte heller i samhället finns något sådant modersmålsbegrepp, utan föräldrarna måste välja endera språket som modersmål åt sina barn. Det kan också i allmänhet konstateras att modersmålet hos våra informanter inte nödvändigtvis var det språk som modern talade, utan för många kunde det vara t.ex. det språk som fadern talade, det språk som talades i byn eller, som det kom fram, det språk som hade använts i skolan.

Också den språkliga identiteten hos två- och flerspråkiga är ett intressant fenomen. Den kan förklaras på samma sätt som identitetsbegreppet, dvs. med jagidentitet och självuppfattning. När man närmare går in på den språkliga identiteten kan man också stöta på begreppen etnisk identitet, dvs. den etniska grupp en person identifierar sig med, samt etnolingvistisk identitet, m.a.o. när den etniska identiteten definieras enligt språket. Dessa begrepp spelar en väsentlig roll för den språkliga identitetens utveckling.

För att en positiv språklig identitet ska kunna utvecklas spelar bl.a. boningsorten, de språkval som görs hemma, skolspråket och individens språkliga självkänsla en väsentlig roll för den. Informanterna i denna undersökning verkade i allmänhet ha en positiv och stark språklig jagidentitet, särskilt beträffande finska och Nedervetildialekt. De gav hög status åt finska och dialekt, vilket för sin del verkade ha medfört en stark språklig identitet för informanterna. Informanterna kände sig vara sig själva när de använde dessa talesätt och för många av dem var finska och dialekt de naturligaste talesätten. De flesta informanterna gjorde ingen stor skillnad mellan finska och dialekt, men man skulle eventuellt kunna dra en sådan slutsats att deras språkliga identitet är allra starkast beträffande dialekt. Detta skulle kunna konstateras på basis av att dialekten hade varit eller var de flestas hemspråk, skolspråk och att dialekten var det allmänna och naturligaste talesättet på den ort de bodde eller hade bott. Det är faktiskt ofta så att dialekten är det allmänna talesättet och egentliga modersmålet för många tvåspråkiga personer och några av våra informanter sade också att dialekten var deras modersmål. Andra informanter menade att dialekten t.o.m. var ett eget språk och att dialektalare utgjorde en egen språkgrupp.

Man skulle kunna tänka sig att det ibland kan vara svårt att avgöra om det är fråga om två olika varianter av ett och samma språk eller om två skilda språk. Om man i vårt fall med hjälp av de tre olika synvinklarna (lingvistisk synvinkel, ömsesidig förståelighet och social synvinkel) gör en hypotetisk analys av Nedervetildialekt skulle man försiktigt kunna påstå att Nedervetildialekt är

ett självständigt språk även om den ju är en variant av högsvenska. Det var emellertid bara en informant som ansåg sig vara trespråkig i finska, dialekt och högsvenska. Det kan följaktligen allmänt konstateras att vare sig dialekten ansågs vara ett eget språk eller inte hade den ändå en stor betydelse för alla informanter. Dialekten tycks därmed utgöra en mycket väsentlig del av deras språkliga identitet.

Beträffande högsvenska verkade informanterna däremot ha en svag språklig identitet, eftersom de tycktes ge en låg status åt det. Man skulle därmed kunna tänka sig att deras språkliga identitet lider p.g.a. det, eftersom de berättade att de kände sig osäkra i högsvenska, att det kändes onaturligt och att de tyckte att de inte kunde tala det. Det tycks nästan vara ett främmande språk för största delen av informanterna. Det är kanske här fråga om ovana att använda högsvenska, men man skulle eventuellt också kunna påstå att det snarare är en attitydfråga i och med att de vid behov ändå kunde använda högsvenska även om de annars ville undvika att använda det. Såsom vi antog utgjorde dialekten en stor del av informanternas språkliga identitet. Vi förmodade att dialekten eventuellt skulle inverka negativt på deras språkliga identitet, men den tycktes inte ha en sådan inverkan. Den enda nackdelen med dialekten var att den hade en negativ inverkan på högsvenska gällande bl.a. grammatik. Överraskande nog tycks det istället vara just högsvenska som har en negativ inverkan på de flesta informanternas språkliga identitet.

För tvåspråkiga personer är det vanligt att växla mellan olika språk eller språkvarianter. Språkbytet kan bero på t.ex. social distans, dvs. hur bra man känner varandra eller i vilka situationer språken används. Det hurudan våra informanternas språkliga identitet är tycks också komma fram i deras språkval i olika situationer. De valde nämligen finska över högsvenska om det inte var möjligt att tala dialekt. Ur lingvistisk synvinkel är det verkligen intressant att även om högsvenska och Nedervetildialekt är ett och samma språk valde informanterna ändå ett helt annat språk som dessutom hör till en helt annan språkfamilj. Även om högsvenska och Nedervetildialekt ju avviker från varandra ifråga om t.ex. grammatik och ordförråd påminner de om varandra ändå väsentligt mera än vad finska och dialekt gör. Lingvistiskt sett skulle man därmed kunna tänka sig att informanterna självklart skulle ha valt högsvenska istället för finska. Det ser emellertid ut som om informanterna inte tänker på det här viset, utan det är snarare vanan, egna erfarenheter och känslor som tycks avgöra språkvalet. Språkvalet kunde dessutom helt enkelt bero på vilket språk informanterna just hade råkat tänka på, eftersom det språket då eventuellt kom automatiskt.

Motviljan till högsvenska kommer också fram om man tänker på förhållandet mellan högsvenska och Nedervetildialekt. Informanterna skulle nämligen ha velat använda dialekt istället för högsvenska i alla möjliga situationer ifall det hade varit möjligt. Om detta faktiskt skulle vara möjligt kunde man försiktigt fråga sig om Nedervetildialekt någon dag skulle kunna ta över högsvenskans ställning, såsom det håller på att ske t.ex. mellan schweizertyska och högtyska i Schweiz.

Det intressanta som kom fram när vi frågade om informanternas etniska och etnolingvistiska grupptillhörighet var att de flesta kände sig vara finlandssvenskar eller finländare i Finland, men bara finländare utomlands. Också en annan intressant poäng var att begreppet finlandssvensk betydde för många detsamma som tvåspråkig och inte enbart svenskspråkig. Man kan fråga sig om detta kunde vara ett tecken på att begreppet finlandssvensk eventuellt håller på att förlora sin ursprungliga betydelse i och med att blandäktenskap har blivit allmännare i Finland och helt svenskspråkiga äktenskap därmed har minskat.

Till den språkliga identiteten hör också talarens förhållande till språkgrupperna och hans/hennes egna uppfattningar om sina språkfärdigheter (språklig självuppfattning). I vårt fall kände sig nästan alla informanter tillhöra båda språkgrupperna, förutom en informant som kände sig tillhöra mera den finskspråkiga språkgruppen. Detta berodde eventuellt på att hon bodde på en ort där majoriteten var finskspråkig och att hon kom mer i kontakt med finska språket. Sist och slutligen kan man emellertid konstatera att alla informanter tycktes ha ett gott förhållande till båda språkgrupperna, vilket uppenbarligen har en positiv inverkan på informanternas språkliga identitet. Informanterna verkade också ha en gynnsam och realistisk uppfattning om sina språkfärdigheter. Det kan dessutom konstateras att de flesta informanterna verkade ha en dubbel språklig identitet, eftersom de ibland kände sig tillhöra den ena språkgruppen och ibland den andra. Många informanter hade dessutom ingen skillnad vilket språk de använde, utan de valde det ena talesättet över det andra först när vi krävde att de skulle välja något av dem. Sist och slutligen kan man fastställa att vare sig språkgruppstillhörigheten var viktig eller inte för informanterna tycks den inte spela någon större roll för deras språkliga identitet.

Det kan konstateras att den språkliga identiteten hade ändrats hos många informanter i och med att de hade börjat använda det ena språket mera, de hade blivit äldre och livssituationerna därmed hade ändrats. I det avseendet hade den språkliga identiteten inte ändrats hos informanterna att

högsvenska alltid hade känts motbjudande även om den hos vissa informanter hade blivit bättre. Man kan slutligen konstatera att såsom identiteten är föränderlig i och med olika identitetskriser tycks också den språkliga identiteten vara det.

Vad forskningsresultaten beträffar kan det inte dras några allmängiltiga slutsatser, eftersom vi gjorde en kvalitativ fallstudie och vårt sampel var litet. Det bör också påpekas att eftersom vi själva samlade in och analyserade informationen kan det hända att validiteten av svaren lider, eftersom det alltid finns en risk att vi har gjort en felaktig analys av svaren. Vi har emellertid försökt ge en djupgående tolkning och analys av våra tvåspråkiga informanternas tvåspråkighet och språkliga identitet. Avsikten var också att beskriva vårt fall så fullständigt som möjligt istället för att göra några generaliseringar.

Avslutningsvis kan det allmänt konstateras att det skulle vara intressant att på nytt undersöka våra yngsta informanternas språkliga identitet då de har blivit äldre för att se om och i så fall hur deras språkliga identitet och syn på tvåspråkigheten har ändrats. Det skulle dessutom vara intressant att utvidga vårt arbete inte bara med ett större sampel utan också genom att ta andra finlandssvenska dialektområden med i undersökningen för att jämföra om dialekten allmänt har en väsentlig betydelse för den språkliga identiteten oavsett vilken dialekt det är fråga om. Man skulle också kunna ta andra två- eller flerspråkiga länder med i undersökningen för att redogöra för om det som vi har fått fram bara är en finlandssvensk företeelse eller t.o.m. en universell företeelse. Det är intressant att även om vi endast hade nio informanter fick vi ganska varierande svar gällande frågor som beträffar tvåspråkighet och språklig identitet, vilket tyder på att det är fråga om mycket individuella företeelser. Man skulle därmed kunna fråga sig om det just p.g.a. detta är så svårt att hitta en allmängiltig teori t.ex. för två- och flerspråkighet och att det därför inte finns några rätta eller fel svar beträffande den språkliga identiteten.

LITTERATUR

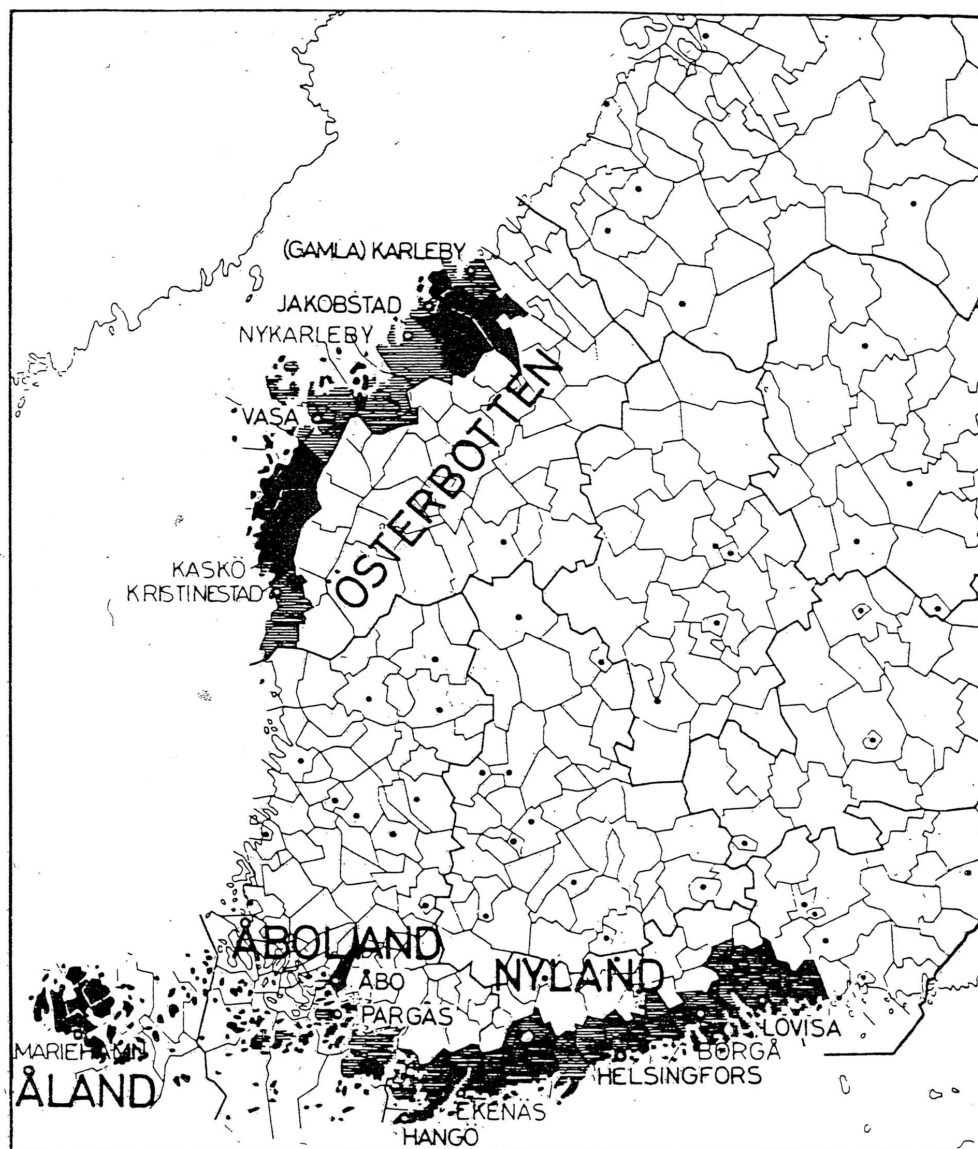
- Abrahamsson, B., Andersson, E., Loman, B. & Schybergson, A. (1988). *Gymnasiets svenska*. Kurs 1–3. Borgå: Söderström & C:O Förlags AB.
- Allardt, E. (1997). *Vårt land, vårt språk. Kahden kielen kansa*. En attitydundersökning om det svenska i Finland. Suomalaisia asenteita ruotsin kieleen Suomessa. Finlandssvensk rapport nr 35. Svenska Finlands folkting. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Baetens Beardsmore, H. (1986). *Bilingualism: Basic Principles*. Second edition. Clevedon: Multilingual Matters Ltd.
- Edwards, J. (1994). *Multilingualism*. London and New York: Routledge.
- Erikson, E.H. (1994). *Identity and the Life Cycle*. New York and London: W. W. Norton & Company.
- Erikson, E.H. (1994). *Identity. Youth and Crisis*. New York and London: W. W. Norton & Company.
- Eskola, J. & Vastamäki, J. (2001). Teemahaastattelu: opit ja opetukset. I J. Aaltola & R. Valli (red.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 24–42.
- Grosjean, F. (1982). *Life with Two Languages. An Introduction to Bilingualism*. Harvard: Harvard University Press.
- Hamers, J.F. & Blanc, M.H.A. (2000). *Bilinguality and Bilingualism*. Second edition. Cambridge: Cambridge University Press.
- Harling-Kranck, G. (1998). *Från Pyttis till Nedervetil. Tjugonio dialektprov från Nyland, Åboland, Åland och Österbotten*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland nr 610.
- Haugen, E. (1987). Blessings of Babel. Bilingualism and Language Planning. Problems and Pleasures. Berlin; New York; Amsterdam: Mouton de Gruyter.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. (1982). *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hoadley, M.C. (1993). Bahasa Indonesia - bro och barriär i Indonesien. I J. Blomqvist & U. Teleman (red.), *Språk i världen. Broar och barriärer*. Lund: Lund University Press, 49–56.
- Holmes, J. (1992). *An introduction to sociolinguistics*. London and New York: Longman.
- Karlsson, F. (1999). *Yleinen kielitiede*. Uudistettu laitos. Helsinki: Yliopistopaino.

- Kroger, J. (2000). *Identity development: adolescence through adulthood*. Thousands Oaks (Calif.): Sage.
- Lange A. & Westin, W. (1981). *Etnisk diskriminering och social identitet*. En rapport från diskrimineringsutredningen. Forskningsöversikt och teoretisk analys. Stockholm: Liber.
- Liebkind, K. (1984). *Minority identity and identification processes: A social psychological study*. Commentationes Scientiarum Socialium, 22. Helsinki: The Finnish Society of Sciences and Letters.
- Liebkind, K. (1992). Ethnic identity - challenging the boundaries of social psychology. In G. M. Breakwell (Ed.), *Social psychology of identity and the self concept*. London: Surrey University Press, 147–185.
- Lojander-Visapää, C. (2001). *Med rätt att välja*. Språkval och språkstrategier i språkligt blandade hushåll i Helsingfors. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Merriam, S.B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.
- Nyman-Kurkiala, P. (1996). *Ung och finlandssvensk*. Åbo: Åbo Akademi.
- Ouvinen-Birgerstam, P. (1984). *Identitetsutveckling hos barn*. En jämförelse mellan finska, jugoslaviska och svenska barn. Lund: Studentlitteratur.
- Paavola, L. (1987). *Talar Ni svenska vai puhunko suomea?* Kaksikielisen helsinkiläinen kielellinen identiteetti ja valintatilanteet. Opera Fennistica & Linguistica 1. Tampereen yliopiston Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Romaine, S. (1995). *Bilingualism*. Second edition. Merton College, University of Oxford. Oxford: Blackwell Publishers Inc.
- Saarela-Kinnunen, M. & Eskola, J. (2001). Tapaus ja tutkimus = tapaustutkimus? I J. Aaltola & R. Valli (red.), *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Metodien valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalla tutkijalle. Jyväskylä: PS-kustannus, 158–168.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: LiberLäromedel.
- Skutnabb-Kangas, T. (1999). Education of Minorities. In J.A. Fishman (Ed.), *Handbook of Language and Ethnic Identity*. New York: Oxford University Press, 42–59.
- Tandefelt, M. (1988). *Mellan två språk*. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland. Uppsala: Doktorsavhandling framlagd vid Uppsala universitet.
- Tandefelt, M. (2001). *Finländsk tvåspråkighet*. Forskningsrapporter. Hanken, Svenska Handelshögskola. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Stedje, A. & af Trampe, P. (1979). Språk, individer och grupper - en översikt av tvåspråkighetens huvudfrågor. I *Tvåspråkighet*. Föredrag vid det andra nordiska tvåspråkighetssymposiet,

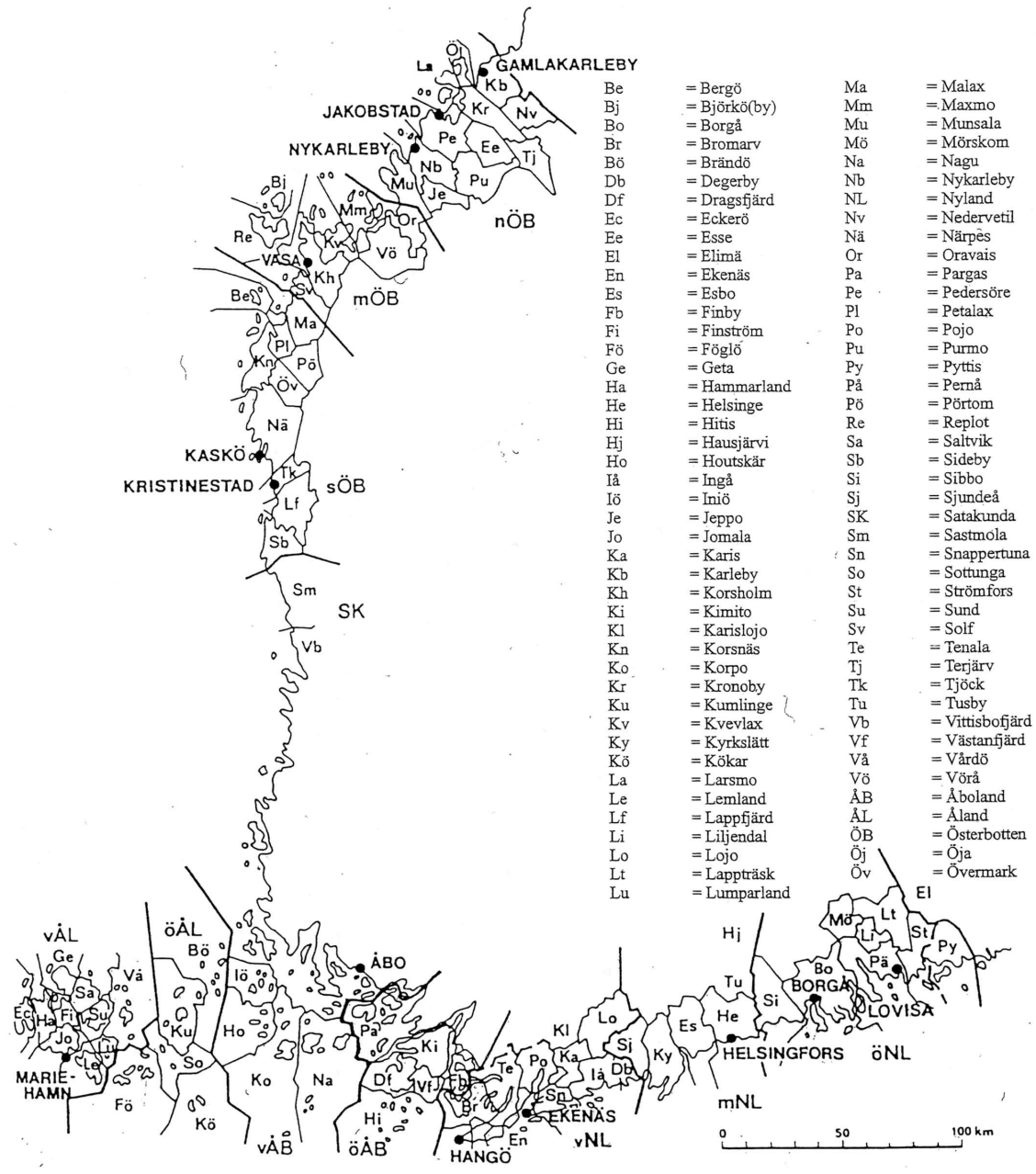
- anordnat den 18–19 maj 1978 av språkvetenskapliga sektionen vid Stockholms universitet. Med en inledande översikt av Astrid Stedje och Peter af Trampe. Stockholm: Akademitratur, 7–50.
- Virta, E. (1994). *Tvåspråkighet, tänkande och identitet*. Studier av finska barn i Sverige och Finland. Del 1, sammanfattning. Psykologiska institutionen, Stockholms universitet. Edsbruk: Akademitryck.
- Wardhaugh, R. (1992). *An introduction to sociolinguistics*. Second edition. Oxford UK & Cambridge USA: Blackwell.
- Wei, L. (2000). Dimensions of bilingualism. I Wei, L. (red.), *The Bilingualism reader*. London: Routledge, 3–25.
- Werner, I. (1993). Schweizertyska - bro eller barriär i det tyska språkområdet? I J. Blomqvist & U. Telemann (red.), *Språk i världen. Broar och barriärer*. Lund: Lund University Press, 43–48.
- Wiik, B. (2002). *Studier i de österbottniska dialekternas fonologi och morfologi*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Østern, A-L. (1991). *Tvåspråkighet och lingvistisk medvetenhet*. Betydelsen av tvåspråkighet och av undervisning för lingvistisk medvetenhet hos barn i åldern sex till åtta år. Åbo: Åbo Akademis Förlag.

BILAGOR

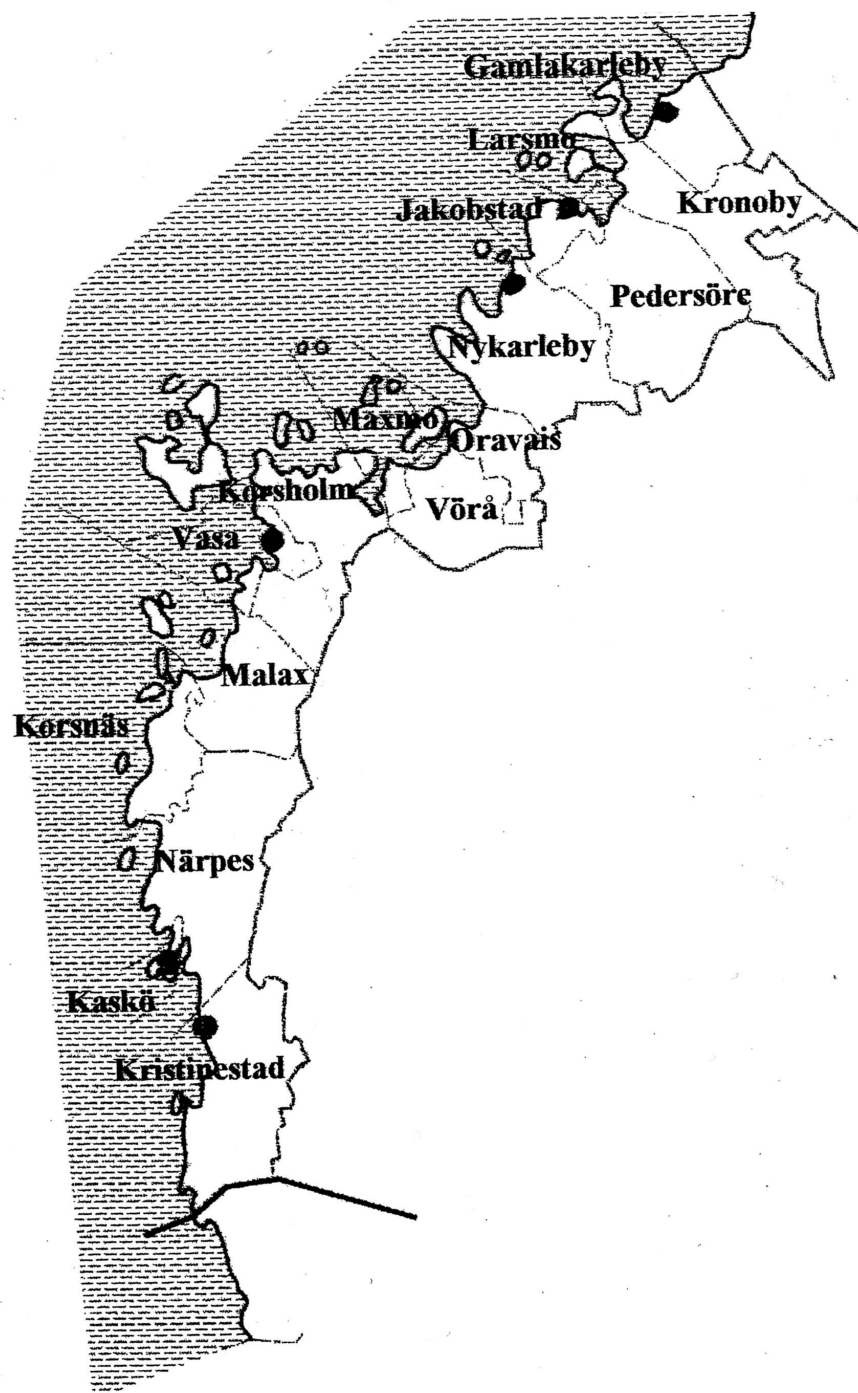
Bilaga 1: Karta över finlandssvenska områden (ur Reuter 1983, 66)

Bilaga 2: Karta över finlandssvenska dialektområden (ur Harling-Kranck 1998, 141)

Bilaga 3: Karta över kommunerna i svenska Österbotten (ur Wiik 2000, 24)

Bilaga 4: Intervjustomme

- Bakgrund

- ålder
- utbildning/yrke
 - skolspråk, arbetspråk (finska, högsvenska, dialekt)
 - ifall dialekt, hur kändes det att prata högsvenska?
- boningsort
 - tidigare och nuvarande
 - majoritetsspråket
- familjeförhållanden
 - tidigare och nuvarande
 - hemspråk

- Tvåspråkighet

- definiera tvåspråkighet med egna ord
- är du tvåspråkig eller ej? Varför?
- kan man vara tvåspråkig på något annat sätt?
- måste man/är det möjligt att behärska båda språken lika bra för att vara tvåspråkig?

- Språklig identitet

❖ Språkfärdigheter/attityder/språkanvändning

- vilket språk använder du:
 - hemma
 - i skolan/på jobbet
 - med vänner
 - brev/kort/e-post/sms
 - när du gör anteckningar
 - när du räknar
 - när du svär
 - när du läser tidningar

- när du tittar på TV
- när du söker information på nätet
- när du åker till en tvåspråkig ort där det är möjligt att välja mellan finska och svenska. Vilket språk föredrar du?
 - i banken
 - på sjukhuset/hos läkaren
 - i butiken
 - beställning per telefon
- anser du dig ha lika goda kunskaper i finska, högsvenska, dialekt (inom de fyra områdena av språkförmågan)? Är något starkare/svagare?
Motivera!
- använder du finska, högsvenska, dialekt lika mycket?
- kan du växla språk utan problem i alla situationer?
- om du inte får prata dialekt, pratar du hellre finska eller högsvenska?
Motivera! (Fråga på alla sätt!)
- känner du dig vara dig själv när du pratar:
 - finska
 - högsvenska
 - dialekt
- vilket är det naturligaste talesättet för dig? Beskriv känslorna! Har det ändrats med åren? Varför?
- vad är ditt modersmål eller kan du tänka dig att ha två modersmål?
Motivera! (Modersmålet för dig är alltså...?)
- vilken betydelse har dialekten för dig/hur känns det att prata en så stark dialekt? (För- och nackdelar)
- skulle du kunna tänka dig att dialekten är ett eget språk?
- ❖ Språkgrupper
 - Etnisk/etnolingvistisk identitet
 - definiera finländare, finne, svensk, finlandssvensk

- är du finländare, finne, svensk, finlandssvensk (i hemlandet, utomlands)?
- är du finskspråkig, svenskspråkig, tvåspråkig, flerspråkig? Ifall två- eller flerspråkig, i vilka språk?
- vilken språkgrupp tillhör du? Ifall svenskspråkiga: högsvenska eller dialekt?
- anser du dialektalare som en egen språkgrupp?
- är det viktigt att tillhöra en viss språkgrupp/vissa språkgrupper?
- har ovanstående gällande språkgrupper ändrats med tiden?
- identifieras du av andra som finskspråkig, svenskspråkig, tvåspråkig, flerspråkig?
- hur känns det att prata finska, högsvenska, dialekt nu jämfört med tidigare? Har dina känslor ändrats med tiden?
- vad betyder det för dig att kunna flera än ett språk? Vad har lett till detta? (hemmet, vänner, utbildning, nuvarande livssituation)

- Fråga till alla intervjuade: hur kändes det att svara på dessa frågor?

- Fråga till personer som pratade högsvenska: hur kändes det att prata högsvenska under intervjun?

Bilaga 5: Exempel på transkriptioner på dialekt resp högsvenska

Tvåspråkighet

- P: va tycker tu att e är om naan säjr att di ä tvåspråki va föstaar tu me he
M: nå ja föst .. ett di hedi som talar bådi och .. meera ni he
P: jåå hee ä ritti va du sjölvan tycker all svara ä räätt .. nå horleist menar du meerar du ett di ska kona båda språka lika bra elde
M: nee intt ä he alls hedi ja pa säj bara ett e är bra att tå di bjuder till he är miin mielipide jåå .. ja veit nu tå vi har hedi feelas sästee ront å feelas me pansjonära till exempel ett he är så bra tå di bjuder till så rolit så intt har ja na .. naa stsilna me he ja läser bådi och å jåå
P: nå är tu tvåspråki
M: jåå
P: vii ä du he vii tycker du att du är he
M: nå (skratt) ja tycker .. (P avbryter)
P: om du sko måst säj att vii du är he
M: att vii du är he .. nå ja veit intt ja kan intt änder me na meir tå ja har fått e strax från lill
P: men tu tycker att du ä tvåspråki tå du har hadd döm från första byrjane
M: jåå precis jåå så intt sko ja säj att ja har naa stsilna he ä nu baa heti högsvensk å hedi men tå är intt e tycker ja så mytsi he ä intt så tarkka i hedi finsk hetee ... hög .. Noo ä jo he i hö .. finsk å heti kirjakieli men ja tycker ett he är noo meir i svensk äintte .. så ja talar noo djään om man ska tala me naa till exempel som förr tå vi sko ha djurläkar ti gååle så tala ja noo finsk så ja tyckt ett he var intt så mytsi he va intt så tarkka me hetee
P: jåå så tå bööva intt an härsk naa
M: nej intt naa nej
P: tycker du an kan vaal tvåspråki på na annan sätt om man först bara har lärt se svensk heim som lill tå tå man far ti skola å lär se tii finsk så tycker du ett tokan kan vaal tvåspråki
M: ja tror intt så bra .. ja tror intt så bra
P: tu tycker att an ska lär döm från första byrjane
M: ja tycker he noo å noo har vår bååna haft åtminstoni all nytta ååv he tå di har vee strax från små ti har intt bööva i skola lär se fast e nu har viri hete dialekte men ni veit ju att di saan byri tala i skola ... heiter e ritti dialekte va är e på finsk murre
P: jåå murre tycker du att man behöver kona båda språka om man är tvåspråki så måst an kona finsk å svensk lika bra ti vaa tvåspråki
M: nå intt veit ja lika bra men noo är he bra ti kona båå men intt bööv an lika bra intt veit ja nu om ja kan lika bra men att ja tycker noo an sko bööv kona
P: men att han bööv intt kona lika bra
M: nee naasås raja ska e vara

Olika situationer

- P: va språk använder du heim?
M: nu .. nu svensk men tå tå naan komber så tå finsk men he är noo svensk men tå hedi lyysser ja baa på finsk radio heila tide har ja finsk radio på
P: tu lyyss intt tess på svensk
M: nå jåå noo lyyss ja morgon å aftonandakta å .. å .. å som ... tack å lov ... (otydligt) men helst finsk å he är hedi keskipohjanmaan radio tu veit heti finskspråki
P: vii lyyss du iställe på finsk
M: nå ja tycker ett ... he är bäter program har du hört he (skratt) he är bäter program
P: jåå men ett he är intt på språåtsi som ä biror på att du lyyss på finsk radio
M: nej nej intt alls nee intt är he he helder men tå åter sverjis .. he vill intt ja föstaa
P: hedi sverjivensk
M: jåå ä intt e svårt ti föstaa (otydligt prat om att hon inte brukar se Sveriges TV p.g.a. språket) Ja pa intt nanntin ...
P: Jjå he vill noo vara liiti svår så tu pa intt tess skåda na mytsi
M: nå intt na mytsi
P: skådar du meir på finsk elder svensk teveprogram tå
M: nå he är svårt he svensk noo skådar ja tå på svensk men he ä jo så liiti å tå engelsk föståss (skratt) kauniit å rohkeat (prat om Kauniit och Rohkeat)

Känslor om de olika talesätten

H: Känner du dig vara dig själv när du pratar finska

PK: Joo joo de känns noo bra

H: Hur ä de då me högsvenska

PK: Definitivt intt (skratt) he känns noo onaturligt

P: hur ä de me dialekt

PK: he känns naturli he ä noo he känns noo bra

P: vilket ä den naturligaste av dem

PK: dialekt

H: har de allti vari så

PK: jåå

P: å sen kommer ju såklart ..

PK: finska å ti sist högsvenska

H: nå va ä ditt modersmål

PK: svenska

H: tänker du då på dialekt eller högsvenska

PK: öö ... då om man frågar modersmål så klart tänker man ju att högsvenska men int ä de ju de intt min modersmål ä ju noo dialekt

H: skulle du kunna tänka dig att ha två modersmål

PK: jå vafö intt

P: d du tänker att du ä uppväxt me två språk

PK: jå men att noo ä ju äntå dialekt ä ju noo äntå starkare å säkert på grund av man gått i svensk skola

P: mdersmålet definierar du som ..

PK: min är noo dialekt

P: å de ä just de som man som ä de starkaste språket å de som man lärt sig i skolan

PK: ja nå kanske man sku lär sig i skolan högsvensk men att de där kanske i såndee allmänt dialekt, men att finska kanske noo finska har vaal .. vaali blivit starkare än e har vari tidigare eftersom ja har börja arbeta i kokkola då när ja kom från ja studera i .. i Vasa å lärt mig klart ja lärde mig allting på svenska å så sku ja komma ti ti Kokkola tå å byri använd finsk å svensk å fonda va heiter he nååle på finsk å nee ja kom intt åpåå e som så så håka man att aijaa (skratt) att hedee men nu så börjar man bli som van men de va noo faktiskt först ja vaalt som ja hadd intt tänkt på att deheer sko kona vaa som nån typ av problem eller nå intt va he nu problem men att du blev riktigt som att nee att va ä ein nål va ska vi säj åt hedee patiente ja kom .. ja kom intt som intt åpåå e he va tack å gonatt

H: vilken betydelse har din dialekt för dig .. hur känns de att tala en så stark dialekt .. om du tänker att finns de nå för eller nackdelar

PK: nå .. hmm .. va svååran frågå.. fördeila me att ha en dialekt .. nå man .. man känner sig som he känns naturligt intt veit ja om e finns nå nack .. nå ein nackdeil är förståss att en ein som pratar högsvenska förstår ju intt va e är eller deheer dialekt men hedee intt veit ja nu om e finns na aader nackdeila ja pratar faktiskt högsvenska me ein person i arbeite ein som ja jobbar mee hedee ein överläkar

P: hur känns de

PK: he känns liiti styvt noo men eftersom han är finsk å han har eller går efter några år på pension å han tänkt att han sko gå ti faa ti sverige eller norge å vaa som läkare så vill han lär sig svenska så han har sagt att all all som kan svenska måst prat svensk me onå på arbeite å så sa an att om vi sko om vi kond prat lite bättre bättre svenska så an sko lär sig svensk ... (otydligt prat)

P: men de känns intt då så onaturligt

PK: nee eftersom ja tänker de så att om han vill lära sig svenska så kan ja noo försök så mycket som ja nu klarar av intt lyckas he alltjämt

P: men du försöker ditt bästa

PK: jåå

P: skulle du kunna tänka dig att dialekten är ett eget språk .. den är ju en variant av högsvenska men ..

PK: jåå intt föri ja kom hii har ja tänkt att dialekt är ein eijian språk (skratt) men att nu byri man ju (skratt) nu byri man ju tänk att eventuellt jåå faktist har ja aldri tänkt på förr att man har ju som man har ju noo antaaji att man är svensk intt att nedervetildialekt .. men att hedee int har ja naa imoot he att e sko vaa eijian språk

P: den avviker ändå ganska starkt från högsvenskan

PK: jåå